'Zich hartstochtelijk, onstuimig, zonder terughoudendheid, vol elan storten in...'

A CORPS PERDU

'Verbroken afspraak, gebroken akkoord'

- Tien dolksteken voor de politiek
- Wat is terrorisme ?
- Emile Henry en de propaganda van de daad
- Over individuele verantwoordelijkheid
- Het recht op luiheid en op individuele onteigening
- De as van de legenden - *afrekenen met de verheerlijking van het illegalisme*

Dossier 'Vreemdelingen van overal?'

- Het hart raken: over de chantage met de immigranten
- De bestorming van Ceuta en Melilla
- Mooi als een fikkend gesloten centrum
- Aan diegenen die tijdens de storm niet binnen zijn blijven zitten

1
december
2008

Internationaal anarchistisch tijdschrift

Dit tijdschrift vertrekt vanuit een gemeenschappelijke nood: de noodzakelijke agitatie van de dagelijkse strijd overstijgen, de tijd nemen om te verdiepen en onze wapens te scherpen. Omdat we de theorie niet van de praktijk scheiden, omdat onze verlangens naar vrijheid zowel uit ervaringen als uit bedenkingen gesmeed worden, willen we deze bijdrage leveren aan de sociale oorlog die aan de gang is. Een moment dat een bron van ideeën en niet van meningen is, een plek waar we de gemeenschappelijke ruimte voor discussie kunnen heruitvinden vanuit de specifieke contexten.

Maar dit tijdschrift vertrekt ook vanuit een onvoldaanheid: kunnen lezen wat we nergens anders gevonden hebben, een anarchistisch perspectief uitdragen dat vertrekt vanuit het individu om haar te verbinden met het dagelijkse sociale antagonisme, de smaak voor subversie terugvinden die zich heeft losgemaakt van de klassiekers van de autoritaire kritiek - zelfs van haar heterodoxe versie. Kortom, verlost van de politiek.

Aan de redactie van dit tijdschrift nemen kameraden uit verschillende landen deel. De teksten vertegenwoordigen echter niemand en streven daar ook niet naar. We publiceren teksten omwille van een inhoud die we interessant vinden zonder dat we noodzakelijkerwijze volledig hun vorm delen of dat een gepubliceerde tekst op zich een affiniteit met haar auteur betekent.

Dit is de vertaling van het Franstalige tijdschrift *A Corps Perdu*, dat in verschillende talen uitgebracht wordt.

Inhoud

A corps perdu
21ter, rue Voltaire
75011 Paris
Frankrijk

revue.acorpsperdu@gmail.com
http://www.acorpsperdu.net

Tweede druk (juni 2009)
Volgend nummer: juli 2009

Eveneens beschikbaar in het Frans, het Duits en het Spaans.

Enkel nummer :
3 euro (verzendingskosten inbegrepen)

Verdelers (5 exemplaren) :
10 euro (verzendingskosten inbegrepen)

Betaling :
*** Voor België & Nederland via:**

anarchistische bibliotheek Acrata
Grooteilandstraat 32
1000 Brussel (België)

reknr. 001-5481078-72
IBAN: BE38 0015 4810 7872
BIC: GEBA BE BB
met vermelding 'ACP'

Tien dolksteken voor de politiek

Niet alle staatsmannen worden betaald door de overheid. Er zijn functionarissen die niet in het parlement zetelen en nog minder in haar coulissen vertoeven.

De politiek is de kunst van het **verdelen**. Daar waar het leven zijn volheid heeft verloren, waar het denken en het handelen van individuen werd uit elkaar gehaald, gecatalogiseerd en opgesloten in gescheiden ruimtes, daar begint de politiek. Terwijl ze bepaalde activiteiten van individuen (de discussie, het conflict, de gemeenschappelijke beslissing, de overeenkomst) verwijdert in een eigen zone die ze beweert te besturen, overtuigd van haar onafhankelijkheid, is de politiek tegelijkertijd een onderscheid tussen de onderscheiden en een hiërarchisch beheer van de afscheiding. Op deze manier toont ze zich als een specialisatie, verplicht om het probleem te transformeren in de ontrafeling in haar eigen functie, opdat ze een noodzakelijke voorwaarde wordt om alle problemen op te lossen. Het is juist daarom dat de rol van de professionelen van politiek buiten discussie staat – en het enige wat we kunnen doen is hen vervangen, hen van tijd tot tijd veranderen. Elke keer dat de subversieven aanvaarden om de verschillende momenten van het leven te scheiden, en om vertrekkend van die scheiding de gegeven condities te veranderen, worden ze de beste bondgenoten van de wereldorde. Het is juist omdat ze verlangt om een soort primaire voorwaarde van het leven zelf te zijn dat de politiek overal haar dodelijke adem uitblaast.

De politiek is de kunst van de **vertegenwoordiging**. Om de verminkingen toegebracht aan het leven te beheersen, dringt ze de individuen in de passiviteit, maakt hen tot toeschouwers van een spektakel dat hun eigen onmogelijkheid om te ageren in scène zet, de onverantwoordelijke delegatie van de eigen beslissingen. Terwijl de individuen die afzien van de wil tot vastberadenheid, aanhangsels worden van het staatsapparaat, stelt de politiek het geheel aan fragmenten opnieuw samen in een valse eenheid. Macht en ideologie vieren zo hun eigen verderfelijke huwelijksnacht. De vertegenwoordiging ontneemt het vermogen tot handelen aan de individuen, geeft hen in ruil de illusie deelnemers en niet toeschouwers te zijn en zo verschijnt deze dimensie van de politiek steeds daar waar één of andere organisatie de individuen verdringt en één of ander programma hen in de passiviteit houdt. Ze verschijnt steeds opnieuw waar een ideologie éénmaakt wat tegengesteld is in het leven.

De politiek is de kunst van de **bemiddeling**. Tussen de veronderstelde totaliteit en de singulariteit, en tussen de individuen. Net zoals de goddelijke wil nood heeft aan haar eigen aardse vertolkers en woordvoerders heeft de Collectiviteit nood aan haar eigen afgevaardigden. Net zoals er in de religie geen banden tussen mensen maar enkel tussen de gelovigen bestaan, zijn het in de politiek niet individuen die elkaar ontmoeten maar de burgers. Banden van lidmaatschap verhinderen de vereniging, want het is enkel in het verschil dat de scheiding verdwijnt. De politiek maakt ons gelijk want er is geen verscheidenheid in de slavernij – gelijk voor God, gelijk voor de wet. In plaats van de werkelijke dialoog die de macht doorheen de bemiddeling loochent te betwisten, schuift de politiek de ideologie naar voren. Racisme is het 'behoren tot' dat een directe relatie tussen individuen verhindert. Alle politiek is een participatieve simulatie. Alle politiek is racistisch. Enkel door in de revolte deze scheidingen te vernietigen kunnen we anderen ontmoeten in hun en onze singulariteit. Ik revolteer dus wij zijn. Maar als *wij* zijn, vaarwel revolte.

De politiek is de kunst van het **onpersoonlijke**. Elke handeling is uniek en specifiek. Elke mogelijkheid is als het moment van een vonk die de orde van de vaagheid ontvlucht. De politiek is de administratie van die orde. “Welke betekenis wil je dat een handeling heeft tegenover de complexiteit van de wereld?” Zo houden de slaapwandelaars hun betoog door de dubbele sufheid van een Als die niemand is en een Later dat nooit komt. Bureaucratie, die trouwe dienaar van de politiek, is het neergeschreven niets opdat Niemand kan handelen. Opdat niemand ooit zijn eigen verantwoordelijkheid erkent in de veralgemeende onverantwoordelijkheid. De macht zegt niet meer dat alles onder controle is, ze zegt integendeel: “Zelfs ik kan geen oplossingen vinden, laat staan iemand anders”. De democratische politiek baseert zich nochtans op de catastrofe-ideologie van de dringende noodzaak (“Het is wij of het fascisme, het is wij of het terrorisme, het is wij of het onbekende”). Het vage, zelfs antagonistisch, is altijd een abstracte gebeurtenis, een gebeurtenis die nooit gebeurt en waarbij alles wat plaatsvindt vervaagt. De politiek nodigt iedereen uit om deel te nemen aan het spektakel van deze bewegingen in stilstand.

De politiek is de kunst van het **uitstel**. Haar tijd is de toekomst en het is daarom dat ze ons allen opsluit in een ellendig heden. Allen samen, maar morgen. Eender wie zegt “Ik en nu” verwoest met dat ongeduld, dat de uitbundigheid van het verlangen uitmaakt, de orde van het wachten. Wachten op een doel dat voortkomt uit de vervloeking van het specifieke. Wachten op een groep waarbinnen de eigen beslissingen niet in gevaar worden gebracht en waarbinnen de eigen verantwoordelijkheden niet worden verborgen. Wachten op een gepaste kwantitatieve groei. Wachten op meetbare resultaten. Wachten op de dood. De politiek is de voortdurende poging om de uitdaging om te vormen in toekomst. Maar het is enkel wanneer “ik en nu” het beslis dat er een wij kan bestaan die geen wederzijdse verloochening is, de leugen die de ene tot controleur van de ander maakt. Diegene die direct wil handelen lijkt altijd verdacht. Als het al geen provocateur is, zegt men, heeft hij er zeker wel de schijn van. Maar net het ogenblik van een handeling en een vreugde zonder morgen leiden ons naar de volgende ochtend. Zonder de blik gebrand op de wijzers van de klok.

De politiek is de kunst van het **compromis**. Altijd wachtend totdat de omstandigheden gunstig zijn, eindigen we op een dag als bondgenoot van de baas van het wachten. Uiteindelijk biedt de rede, dat instrument van fasering en uitstel, altijd een goede reden om akkoord te gaan, om de schade te beperken, om enkele details te redden van een geheel dat we verachten. De politieke rede heeft een goede neus om bondgenootschappen op te scharrelen. Niet alles is hetzelfde zeggen ze ons. Rifondazione Comunista [Italiaanse communistische partij, nvdv.] is zeker niet zoals dat wild om zich heen slaand en gevaarlijk rechts. (Tijdens de verkiezingen stemmen we niet voor hen – wij zijn onthouders, wij – maar de burgercomités, de initiatieven in de straat, dat is wat anders). De publieke gezondheidszorg zal altijd beter zijn dan de private hulpverlening. Een gegarandeerd minimumloon zal altijd te verkiezen zijn boven een werkloosheidsuitkering. De politiek is de wereld van het minst slechte. En als we ons neerleggen bij het minste kwaad aanvaarden we stap voor stap dit geheel waar ons enkel voorkeuren zijn toegestaan. Diegene die daarentegen helemaal niets wil weten van het minste kwaad is een avonturier. Of een aristocraat.

De politiek is de kunst van de **berekening**. Opdat de bondgenootschappen voordelig zouden zijn, is het noodzakelijk om zich de geheimen van hun bondgenoten eigen te maken. De politieke berekening is de eerste der geheimen. Je moet weten waaraan je begint. Je moet een gedetailleerde lijst opmaken van de inspanningen en de behaalde resultaten. En door te meten wat je hebt, krijg je uiteindelijk alles gedaan, behalve de wil om dit op het spel te zetten en het te verliezen. Je bent spaarzaam, oplettend en klaar om de rekening te presenteren. Het oog gebrand op wat ons omringt, vergeet je nooit jezelf. Waakzaam als de flikken.

Wanneer de liefde voor zichzelf overloopt, eist ze verspreid te worden. En deze overmaat van leven doet ons onszelf vergeten, doet ons de tel kwijtraken in de gespannen onrust van de opwelling. Maar jezelf vergeten is verlangen naar een wereld waar het de moeite waard is om zich in te verliezen, van een wereld die ons vergeten verdient. Daarom dat de wereld zoals die is, beheerd door cipiers en boekhouders, moet vernietigd worden – opdat we ons kunnen geven zonder te rekenen. Daar begint de opstand. Voorbij de berekening gaan, niet uit

gebrek (zoals het humanitarisme aanraadt dat uiteindelijk altijd een verbond sluit met de beul) maar door overdaad. Daar eindigt de politiek.

De politiek is de kunst van de **controle**. Opdat de menselijke activiteit zich niet bevrijdt van de boeien van plicht en werk en zich verwezenlijkt in heel haar kracht. Opdat de arbeiders elkaar niet ontmoeten als individuen en niet stoppen met zich te laten uitbuiten. Opdat de studenten niet beslissen om de scholen te vernietigen en te kunnen kiezen hoe, wanneer en wat ze leren. Opdat de familieleden niet verliefd worden op elkaar en niet ophouden met de kleingeestige dienaars te zijn van een kleingeestige Staat. Opdat de kinderen niets anders zijn dan een gebrekkige kopie van hun ouders. Opdat het onderscheid tussen de goede (anarchisten) en de slechte (anarchisten) niet uit de weg wordt geruimd. Opdat het niet de individuen zijn die relaties hebben, maar de koopwaren. Opdat er geen ongehoorzaamheid aan de autoriteit onstaat. Opdat wanneer iemand de structuren van de Staat aanvalt, men zich uitslooft met verklaringen dat "het niet het werk is van kameraden". Opdat de banken, de rechtbanken, de kazernes niet opgeblazen worden. Kortom, opdat het leven zich niet uit.

De politiek is de kunst van de **recuperatie**. De meest doeltreffende manier om elke rebellie te ontmoedigen, elk verlangen naar werkelijke verandering, is om een Staatsman voor te stellen als een subversieveling, of anders – beter nog – een subversieveling om te vormen tot een Staatsman. Niet alle Staatsmannen worden betaald door de overheid. Er zijn functionarissen die niet in het parlement zetelen en nog minder in haar coulissen vertoeven. Integendeel, ze bezoeken regelmatig de sociale centra en kennen stilletjes de voornaamste revolutionaire stellingen. Ze weiden uit over de bevrijdende mogelijkheden van technologie, ze bouwen theorieën op over publieke, niet-staatse sferen en de overstijging van het subject. De werkelijkheid – ze weten het maar al te goed – is altijd veel ingewikkelder dan eender welke handeling. Wanneer ze een allesomvattende theorie bedenken, is het enkel met als doel voor ogen om haar in het dagelijkse leven volledig te vergeten. De macht heeft hen nodig want – zoals ze ons zelf leren – wanneer niemand de macht bekritiseert, wordt de macht zelf in vraag gesteld.

De politiek is de kunst van de **repressie**. Tegen diegene die niet de verschillende momenten van haar leven scheidt en de bestaande omstandigheden wil veranderen, vetrekkende vanuit de totaliteit van de eigen verlangens. Tegen diegene die de passiviteit, de berusting en de afvaardiging wil verbranden. Tegen diegene die zich door geen enkele organisatie laat verdringen, die zich door geen enkel programma laat verlammen. Tegen diegene die directe relaties tussen individuen wil hebben en die van verschil de ruimte van gelijkheid wil maken. Tegen diegene die geen enkele *wij* heeft om trouw aan te zweren. Tegen diegene die het terrein van het wachten verstoort omdat hij zich onmiddellijk wil verzetten, niet morgen of overmorgen. Tegen diegene die zich geeft zonder wederdienst en zichzelf vergeet door overdaad. Tegen diegene die zijn kameraden met liefde en vastberadenheid verdedigt. Tegen diegene die aan de recuperateurs slechts één mogelijkheid biedt: oprotten. Tegen diegene die weigert plaats te nemen in de menigte van ontelbare bedriegers en ingeslapenen. Tegen diegene die niet wil regeren noch controleren. Tegen diegene die de toekomst wil omvormen tot een fascinerend avontuur.

Vertaald uit *Il Pugnale*, anarchistische krant, eenmalig nummer, Italië, mei 1996

Op dit moment gelooft deze kleine afgematte wijk in niets. Haar inwoners slapen slecht, werken slechtgezind, gaan soms naar de bioscoop of op café. Ze lezen kranten die met hun felle sensationele titels over de laatste onopgehelderde dood, met hun angst voor elke andere analyse dan die van boksmatchen en politieraadsels, gemaakt zijn voor vermoeide mensen die geen kracht hebben om van iets anders te genieten dan van erg gematigde emoties. Hier zal je niets vinden dat 'typisch Frans' zou zijn want dit soort arme, ontevreden en nerveuze mensen kom je overal tegen. Het is een vorm van permanente winterslaap die de tragische manier van leven is geworden van de arme verscheurde en naoorlogse Europeaan.

Stig Dagerman, *Une petite cité aux habitants fatigués*, 14 avril 1948

Wat is terrorisme ?

In mei 1898 droeg koning Umberto I, bezorgd door de berichten die hem bereikten vanuit Milaan waar een algemene staking was uitgebroken, aan generaal Bava Beccaris op om de revolte te onderdrukken. Er wordt bevel gegeven aan de soldaten om te schieten bij zicht en Bava Beccaris laat de stad bombarderen met kanonnen. Er vallen 80 doden en 450 gewonden. Trots op zijn vervulde plicht stuurt de generaal een telegram naar de koning dat Milaan 'gepacificeerd' is. Het regeringshoofd, de markies Di Rudini, laat meer dan honderd oppositionele kranten, de Arbeidsbeurzen, de socialistische kringen en de mutualistische stichtingen, maar ook niet minder dan 70 bisschoppelijke en 2500 parochiale comités verbieden. Daarenboven worden de Universiteiten van Rome, Napels, Padova en Bologna gesloten. Duizenden mensen worden gearresteerd. Umberto I stuurt onmiddellijk een telegram terug om Bava Beccaris te feliciteren en kent hem het kruis van de Militaire Orde van Savoia toe "omwille van de waardevolle diensten bewezen aan de instellingen en de beschaving". Twee jaar later, op 29 juli 1900, ontslaat de anarchist Gaetano Bresci koning Umberto I van het gewicht van zijn verantwoordelijkheden door hem in Monza te doden. De Koning en de anarchist. Twee moordenaars met bebloede handen, dat is onbetwistbaar. Maar toch, kan je hen op hetzelfde niveau plaatsen? Ik denk van niet, evenmin zoals je de motivaties en de gevolgen van hun daden op dezelfde manier kunt beschouwen.

En dus, aangezien ze niet kunnen verenigd worden in een gemeenschappelijke afkeer, wie van de twee heeft er een daad van terrorisme verwezenlijkt? De koning die de massa heeft laten massacreren of de anarchist die de koning heeft afgemaakt?

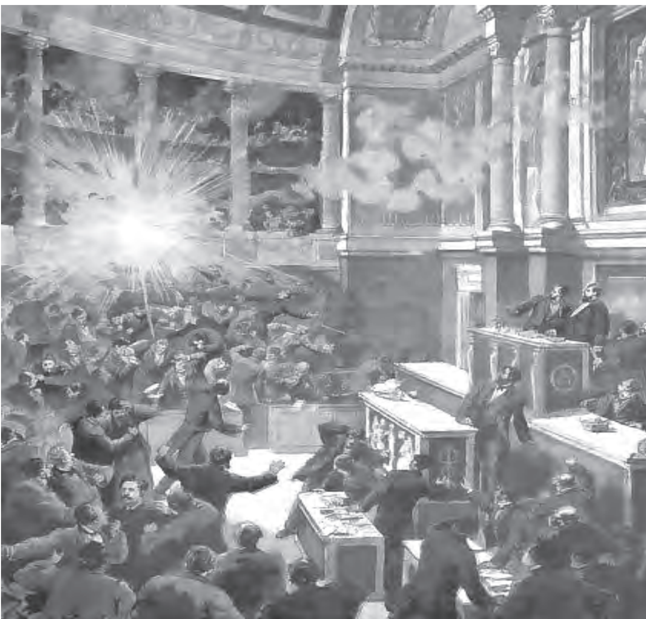
Je afvragen wat terrorisme is, is één van die vragen die schijnbaar nutteloos zijn omdat ze ertoe bestemd is een éénduidig antwoord te krijgen. In werkelijkheid – wanneer ze op een rigoureuze manier gesteld wordt – laat ze niet na verbazingwekkende reacties op te wekken. De antwoorden zijn eigenlijk altijd verschillend en tegenstrijdig. "Terrorisme, dat is het geweld van diegenen die tegen de Staat vechten," zullen sommigen zeggen; "terrorisme, dat is het geweld van de Staat" zullen anderen antwoorden; "maar nee, terrorisme is elke daad van politiek geweld, uit welke hoek ze ook komt" zullen de laatsten verduidelijken. Laten we het maar niet hebben over de debatten die losbarsten over de onderscheiden die daarna gemaakt kunnen worden: zoals bijvoorbeeld, is terrorisme enkel het geweld tegen personen, of ook tegen dingen? Moet het noodzakelijkerwijs een motivatie van politieke orde hebben, of wordt het alleen gekenmerkt door de paniek die het zaait?

Het historische aspect van de term toont aan dat het terrorisme het geweld van de macht is die zich verdedigt tegen de Revolutie en niet de Revolutie die de macht aanvalt.

Het veelvoud aan betekenissen die aan deze term toegekend wordt, is verdacht. Je krijgt hier niet het gevoel te maken te hebben met de gewoonlijke misverstanden die gepaard gaan met het onvermogen van woorden om een realiteit uit te drukken waarvan de complexiteit de symbolen die haar zouden willen vertegenwoordigen te boven gaat. Integendeel, je krijgt de indruk dat je te maken hebt met een bewuste verwarring, met een artificiële relativering van de interpretaties met de bedoeling om de ideeën hun betekenis te ontnemen, om de praktische kracht te neutraliseren, om de hele kwestie te banaliseren door elke beschouwing die erover kan gemaakt worden te herleiden tot gekwetter.

Nochtans moet dit tienletterwoord wel degelijk een oorsprong, een geschiedenis hebben waarmee het mogelijk zou kunnen zijn om een betekenis af te leiden die in staat is om op z'n minst deels de ambiguïteiten die het gebruik ervan vandaag opwekt uit de weg te ruimen. En dat is inderdaad het geval.

De eerste definitie die aan deze term gegeven wordt door het overgrote deel van de woordenboeken heeft een historisch karakter: "de regering van de Terreur in Frankrijk". We kennen dus met precisie de oorsprong van het woord. Het terrorisme komt overeen met de periode van de Franse Revolutie die gaat van april 1793 tot juli 1794, toen het Comité van Openbaar Welzijn [Le Comité de Salut Public] dat geleid werd door Robespierre en Saint-Just een groot aantal executies bevolen heeft. De Terreur werd dus voorgesteld door de guillotine waarvan het mes de hoofden van duizenden mensen afgehakt heeft die, zo veronderstelde men, een bedreiging vormden voor de veiligheid van de nieuwe Staat in opbouw. Vanop deze basis voegen dezelfde woordenboeken een meer algemene definitie van het terrorisme toe: "elke vorm van regering gebaseerd op terreur".

Deze eerste interpretatie van het concept terrorisme is uiterst duidelijk. In de eerste plaats benadrukt ze de nauwe band tussen terrorisme en Staat. Het terrorisme is geboren met de Staat, wordt uitgeoefend door de Staat, is inderdaad een "regeringsvorm" die de Staat gebruikt tegen haar vijanden om haar eigen voortbestaan te vrijwaren. "De guillotine," zei Victor Hugo, "is de concretisering van de wet." Enkel de Staat kan wetten uitvaardigen. En de wet, verre van zijnde de uitdrukking van het sociale contract dat borg staat voor het harmonieuze samenleven van mensen, is de prikkeldraad waarmee de macht haar privileges beschermt. Eender wie haar durft de overtreden, zal onder handen genomen worden door de beul. Voor april 1793 waren er inderdaad al criminelen van gemeen recht en enkele opstandelingen op het schavot terechtgesteld.

Wat men er ook van denkt, de guillotine is eigenlijk geen uitvinding van meneer Guillotin. In Frankrijk had dit executie-instrument reeds een geschiedenis, maar niemand sprak al over Terreur. Pas wanneer de autoriteit van de Staat, toen in handen van de jacobijnen, bedreigd werd door een revolutionaire golf; pas wanneer ze niet alleen meer te maken heeft met eenvoudige wettelozen of geïsoleerde opstandelingen maar met een enorme sociale beweging die in staat is haar omver te werpen; pas dan noemt het repressieve geweld zich Terreur.

Maar een ander kenmerk, bovenop haar institutionele karakter, onderscheidt het terrorisme: dat eender wie er slachtoffer van kan zijn. Tijdens de periode van de Terreur waren er alleen al in Parijs niet minder dan 4000 executies. Louis Blanc zou de identiteit van 2750 mensen die terechtgesteld werden met de guillotine teruggevonden hebben en daaruit zou blijken dat slechts 650 van hen tot de gegoede klassen behoorden. Dit betekent dat de Staatsmachine van de guillotine niet zoveel onderscheid maakte. Ze onthoofde eenieder die als ongepast of verdacht beschouwd werd. Het waren niet alleen maar adel, militairen en priesters die hun hoofd kwijtraakten tijdens deze dagen – zoals de meest conservatieve en traditionele propaganda beweert – maar vooral eenvoudige ambachtslui, boeren en armen. Terrorisme is terrorisme omdat het blind toeslaat; vandaar het gevoel van collectieve paniek waartoe het aanleiding geeft. Het ongediscrimineerde gebruik van de guillotine, gesystematiseerd dankzij de vereenvoudiging van de juridische procedures door de wet Prairal, creëert het onvermijdelijke effect van een kettingreactie die alle individuele verschillen tussen de onthoofden wegvaagt. Deze praktijk van amalgaam heeft een precieze politieke betekenis: door tijdens éénzelfde sessie personen die verdacht worden van 'misdaden' van volledig verschillend karakter samen te brengen, wil de Terreur de individuele verschillen uitroeien om een populaire consensus te scheppen en de "afwijking van het persoonlijke ik" (Robbespierre) te vernietigen. Want er mag maar één entiteit bestaan waarop de individuen zich baseren: de Staat. Het terrorisme is dus geboren als een institutioneel en ongediscrimineerd instrument. Deze twee aspecten komen ook terug in courante uitdrukkingen zoals bijvoorbeeld "terroriserende bombardementen". Een bombardement vindt niet alleen plaats tijdens een oorlog tussen Staten, maar zaait dood en wanhoop bij de hele bevolking. Je kan eenzelfde discours opbouwen over het psychologische terrorisme, beschouwd als een "vorm van intimidatie of chantage om de publieke opinie te manipuleren, uitgeoefend vooral via de communicatiekanalen, door de gevaren van bepaalde situaties te overdrijven of uit te vinden, om de massa's te brengen tot bepaalde gedragingen

op politiek, sociaal en economisch vlak." Je ziet goed hoe alleen diegene die de macht bezit in staat is om de grote communicatiekanalen en zo "de massa's" te manipuleren om haar doel te bereiken.

Het terrorisme is dus het blinde geweld van de Staat zoals de oorsprong van de term zonder enige ambiguïteit aantoont. Maar taal is nooit een neutrale uitdrukking. Verre van louter beschrijvend te zijn, is taal eerst en vooral een code. De betekenis van woorden wijst altijd naar de kant waarnaar de weegschaal van de overheersing helt. Diegene die de macht heeft, bezit eveneens de betekenis van de woorden. Dat verklaart waarom met de tijd het concept terrorisme een nieuwe betekenis gekregen heeft die volledig in tegenspraak is met haar historische afkomst maar wel beantwoordt aan de noden van de overheersing. Vandaag wordt dit concept omschreven als "een politieke strijdmethode die gebaseerd is op intimiderend geweld (moorden, sabotages, bomaanslagen, enz.) die in het algemeen gebruikt worden door revolutionnaire of subversieve groepen (van links en van rechts)." Je ziet dat deze interpretatie, die zich is beginnen verspreiden aan het einde van de 19de eeuw, volledig in tegenspraak is met wat tot nu toe gezegd is. In de eerste betekenis van de term is het de Staat die haar toevlucht zoekt in terrorisme tegen haar vijanden; in de tweede, zijn het de vijanden die terrorisme gebruiken tegen de Staat. De omkering van de betekenis kon niet explicieter zijn. Het nut van een dergelijke operatie voor de Rede van de Staat is al te evident. Maar hoe werd deze mystificatie geboren? De Terreur in Frankrijk was het œuvre van een Staat die ontstond tijdens een Revolutie. Om de huidige betekenis van het concept terrorisme te verantwoorden, moest de heersende ideologie de subjecten omkeren en aan de Revolutie de verantwoordelijkheid toeschrijven van wat in werkelijkheid toebehoorde aan de Staat. Vandaag leert men ons dat de Terreur het œuvre is van de Revolutie die, in die verre historische context, belichaamd werd door de Staat. De Terreur zou dus een synoniem zijn voor revolutionair geweld. Een acrobatische sprong van de logica die de schouwburgen van toeschouwers over de hele wereld blijft betoveren. Ze lijken dit meer dan evidente bedrog absoluut niet door te hebben.

In werkelijkheid kan je de Terreur niet toeschrijven aan de Revolutie, aan het opstandige volk, want het is pas wanneer de Revolutie Staat geworden is dat de Terreur is verschenen. Het is een enorme ideologische leugen en een brutale historische vervalsing om van de Terreur de eigenlijke uitdrukking van het "massacrerende" revolutionaire geweld te maken, van het geweld van de straten, van de dagen op de barricades, van de populaire wraak. Voor 17 april 1793 (de dag van de oprichting van het revolutionair tribunaal), werd het geweld tegen de macht, zelfs in haar bijzonder wrede vormen, nooit terrorisme genoemd. Noch de bloederige boerenopstanden van de 15de eeuw, noch de uitspattingen tijdens de Grote Revolutie (zoals bijvoorbeeld de betoging van vrouwen uit Marseille die de darmen van majoor De Beausset aan een speer hadden geregen en ze ronddroegen terwijl ze riepen "wie wil er darmen?") werden beschouwd als daden van terrorisme. Deze term wees alleen op het repressieve geweld van het staatsapparaat op het moment dat het zich moest verdedigen – voor de eerste keer in de geschiedenis – tegen een revolutionaire aanval. Samengevat: het historische aspect van de term toont aan dat het terrorisme het geweld van de macht is die zich verdedigt tegen de Revolutie en niet de Revolutie die de macht aanvalt.

Wat een sociaal monster, wat een toppunt van machiavelisme is deze revolutionaire regering wel niet! Voor geen enkel denkend wezen kunnen regering en revolutie samengaan.

Jean Varlet, *Gare l'explosion*, 15 vendémiaire jaar III

Het moet gezegd worden dat de hardnekkigheid van deze ambiguïteit lange tijd aangemoedigd werd door de revolutionairen zelf, die vrijwillig deze kwalificatie aanvaard hebben zonder te beseffen dat ze zo de propaganda van de Staat hielpen die ze wilden raken. En als het concept terrorisme legitiem haar plaats kan vinden in de autoritaire visie op de revolutie (zoals Lenin en Stalin hebben aangetoond in Rusland), dan is het absoluut zinloos, om niet te zeggen abberant, in een perspectief van anti-autoritaire bevrijding. Het is geen toeval als het juist de anarchisten zijn die, misschien gedreven door de gebeurtenissen, als eersten het ongeijkte gebruik van deze term herzien hebben. In 1921 vindt de tragische aanslag plaats tegen het cinematheater Diana in Milaan, waarbij vele toeschouwers het leven lieten of gewond raakten hoewel het doelwit de commissaris van de stad was, verantwoordelijk voor de opsluiting van enkele bekende anarchisten. Ondanks de bedoelingen van de auteurs was het een daad van terrorisme. Zoals je je wel kan inbeelden, heeft deze daad grote discussies veroorzaakt binnen de anarchistische beweging. Tegenover de veroordeling van de daad door vele anarchisten, bleef het tijdschrift Anarchismo van Pisa, zonder enige twijfel de meest verspreide publicatie van het autonome anarchisme in Italië, "deze fundamentele anarchistische waarheid verdedigen, namelijk de onmogelijkheid om het terrorisme te scheiden van het insurrectionalisme," terwijl het tijdschrift langs de andere kant begon met de eerste

kritische bedenkingen over het concept terrorisme uit te werken: "waarom de daad van individuele revolte beladen met de term 'catastrofale terreur' – die net eigen is aan de Staat? De Staat is de terrorist, de revolutionair die in opstand komt, nooit!" Een halve eeuw later, in een context van zware sociale spanningen, zal deze kritiek hernomen en uitgewerkt worden door diegenen die niet van zinnens waren om de beschuldiging van terrorisme te aanvaarden die de Staat lanceerde tegen haar vijanden.

Tegen dit conformisme dat op alle domeinen raast, behalve op het domein van de terroristische verfijningen die deze heren altijd plezierig vinden om te vernieuwen, is niets anders mogelijk dan het in stelling brengen van de krachten die er juist het meest door afgeschreven worden: de dromen van Icarus, de geest van waanzinnig vooruitzicht van Léonard, de avontuurlijke steekproeven van de utopische socialisten, de genereuze visie vol humor van een Paul Lafargue! Het wetenschappelijke socialisme is gedegradeerd tot niets meer dan een pompeuze oefening van reciteren voor haar discipelen. Een brede verluchting van de sociale omgeving en van het sociale idee dringt zich op als we voor de mens een toekomst willen die niet vanop voorhand uitgedorst is en die niet gewend is aan onverdedigbare discipline, met haar indrukwekkende vermogen om steeds ondernemend te zijn.

Tegen het hatelijke koppel van conformisme en terreur, tegen de dictatuur van de 'middelen' die vergeten welke doelen ze dienen, kan de Joconde van de utopie, niet het halen, maar alleszins opnieuw haar glimlach doen schitteren en aan de mensen de prometheïsche vonk teruggeven waaraan hun verborgen vrijheid kan herkend worden. Het is niet de moment om het blazoen van drogbeelden op te blikken.

Georges Henein, Prestige de la terreur, 1945

Woorden zijn altijd onderworpen geweest aan een evolutie van hun betekenis. Het is niet verrassend dat ook de term terrorisme veranderd is. Toch is het onaanvaardbaar dat die elk van haar originele kenmerken tegenspreekt: het institutionele en het ongediscrimineerde aspect van het geweld. Dit geweld kan uitgeoefend worden tegen personen of tegen dingen, kan fysiek zijn of psychologisch, maar om te kunnen spreken over terrorisme, moet er op z'n minst één van deze twee kenmerken aanwezig zijn. Het is bijvoorbeeld terecht om te spreken van terrorisme als het gaat over de acties van de doodseskaders van de Spaanse Staat tegen de militanten van de ETA. Deze acties waren dan wel gericht tegen een precies doelwit, maar het ging in elk geval over een vorm van institutioneel geweld tegen een bedreiging die beschouwd werd als revolutionair. Langs de andere kant kan het terrorisme niet altijd uitgevoerd worden door de instellingen. Maar opdat je het als terrorisme kan beschouwen, moeten haar uitingen op een ongediscrimineerde manier toeslaan. Een bom in een station of in een supermarkt die open is, of op een overbevolkt strand kan terecht gedefiniëerd worden als terrorisme. Zelfs wanneer het de vrucht is van de waanzin van een gek of wanneer het opgeëist wordt door een revolutionaire organisatie, is het resultaat van zo'n actie paniek zaaien bij de bevolking.

Wanneer het geweld daarentegen noch institutioneel noch ongediscrimineerd is, is het fout om te spreken over terrorisme. Een individu dat ten prooi valt aan een crisis van waanzin en die zijn familie uitroeit is geen terrorist. En evenmin een revolutionair of een subversieve organisatie die met zorg de doelwitten van haar acties uitkiest. Zeer zeker is het geweld, revolutionair geweld, maar geen terrorisme. Het geweld wil noch de Staat verdedigen noch terreur zaaien bij de bevolking. Wanneer na zo'n aanvallen de media praten over 'collectieve psychose' of 'hele naties die beven', dan is dat alleen maar een referentie naar de oude leugen die het hele land wil identificeren met haar vertegenwoordigers om beter het navolgen van de privé-belangen van enkelen ten nadele van de sociale belangen van alle anderen te legitimeren. Als iemand zou beginnen met politici, industriëlen en magistraten af te maken, dan zou dat alleen maar terreur zaaien bij de politici, de industriëlen en de magistraten. Niemand anders zou materieel geraakt worden. Maar als iemand een bom plaatst op een trein, dan kan eender wie slachtoffer zijn, zonder exclusieven: de politicus evengoed als de vijand van de politiek, de industriëel evengoed als de arbeider, de magistraat evengoed als de minachter van het gerecht. In het eerste geval hebben we te maken met een voorbeeld van revolutionair geweld, in het tweede geval gaat het daarentegen over terrorisme. En ondanks alle bezwaren, kritieken en verbazing die de eerste vorm van geweld kan opwerpen, kunnen we haar zeker niet vergelijken met de tweede vorm.

Dit gezegd zijnde, laten we dan terugkomen op het initiële probleem. Tussen de koning die de massa laat massacreren en de anarchist die op de koning heeft geschoten: wie is de terrorist?

Maré Almani,

Vertaald uit *Diavolo in corpo* n°3,
Turijn,november 2000

Emile Henry en de propaganda van de daad

« Zwarte terreur », « periode van aanvallen », « anarchistisch terrorisme ». Zo worden de jaren 1890 omschreven, meer bepaald die van 1891 tot 1894. De aaneenschakeling van Ravachol's bommenspel tegen rechters en procureurs tot Caserio's mes dat een President doodde. Ondertussen ontploft het café waar de kelner werkt die Ravachol had verlinkt, gooit Vaillant zijn spijkerbom naar de afgevaardigden, wordt het commissariaat in de rue des Bons Enfants (tot aan het plafond) overhoopgehaald ter vervanging van de kantoren van de mijnen van Carmaux, steekt Léauthier een Servische minister neer en slaat Émile Henry in het wilde weg in de menigte van een brasserie *. Andere uitingen van propaganda van de daad kwamen voor en na dit welbekend moment tot uitdrukking. Maar vooral die jaren waren bijzonder spectaculair, werden in scène gezet en vaak herleid tot explosieve acties. Zowel bij de orthodoxe anarchisten als in de geschiedenisboeken zijn ze wel verplicht om dit pijnlijke verleden in herinnering te brengen, dat toch enkele goede grappen en gewaagde liedjes toelaat. Het is ook een echte doorn in het oog waar ze zo snel mogelijk vanaf willen of willen vergeten en doen vergeten. Nog steeds in het defensief verkiezen sommigen eerder om te herhalen dat die jaren een totaal fiasco waren, een afdwaling – niets te maken met wat de anarchie echt is – of een noodzakelijk kwaad dat de beweging deed evolueren naar meer constructieve en minder explosieve methodes.

Het laatste boek over het onderwerp, een biografie die onlangs werd uitgegeven door Éditions Libertaires – *Émile Henry, de la propagande par le fait au terrorisme anarchiste* (1) – situeert zich ook op deze lijn en neemt nauwelijks afstand van de officiële analyse. Ook al wil de auteur, voor één keer, de politieke wil van het individu niet ontkennen. Maar hij maakt er een apart wezen van – bourgeois en marginaal – wiens daad een keerpunt zou aangeven: de dood van de propaganda van de daad, "terrorisme" geworden, en de evolutie van het anarchisme naar andere, gezondere vormen, zoals het syndicalisme. Alleen al de publicatie op zich van het boek, na een blik op de achterzijde, neemt waarschuwingsvormen aan: "*Een geschiedenis die door de huidige tijden van sociale wanhoop helaas opnieuw actueel kan worden.*" Terwijl sommigen voorkomen, zich verontrusten, hebben anderen al geantwoord op deze waarschuwingen door de anarchisten van vandaag te ficheren of op te sluiten op basis van enkele 'intenties', een mislukte poging om een politievoertuig in brand te steken of één of andere "criminele vereniging". Hierin vinden we de uitdrukking en de juridische bepalingen terug die in 1893 genomen werden om de aanvallen tegen de bourgeoisie - met messen, bommen en diefstallen - een halt toe te roepen en te stoppen. Andere tijden, andere praktijken, andere zeden...

Desondanks bevat het boek veel elementen. Een zorgvuldig onderzoek. Tot op het punt dat we een volledig andere positie kunnen nemen door verscheidene passage's te hergebruiken. Want problematisch zijn vooral de conformistische vooronderstellingen en een interpretatie die de platgetreden paden niet verlaat. Al is het maar het overmatig gebruik van sommige termen (termen van de macht) en het gebruik van voornamelijk politiearchieven. Uiteraard is het vaak moeilijk om rond dit onderwerp over andere bronnen die even rijk zijn te beschikken. Maar we kunnen wel een andere interpretatie voorstellen door verschillende elementen naast elkaar te plaatsen en naar voor te schuiven... De propaganda van de daad beperkte zich niet tot de *marmite à renversement* [kookpot gevuld met explosief materiaal die ontploft door een chemische reactie na omkering; bom die meermaals gebruikt werd door anarchisten] en de pertinentie zit vooral in het geheel van praktijken. Anderzijds krijgt ze haar betekenis door de context en een historisch moment dat we neigen te verwaarlozen, beneveld als we zijn door de daad die dan veel van haar betekenis verliest. De jaren 1890 zijn toneel van een heropleving van een arbeidersbeweging die zwaar geraakt wordt door bloedbaden, veroordelingen en verbanningen na de Commune. Een opleving van conflicten en strijd dus. Een tijd, een klimaat dat veel interessanter is dan wat men laat uitschijnen met

de breedvoerige biografieën, de herhalingen van discours die de klasseposities uithollen en de o zo heilige publieke opinie die naar voren geschoven wordt en die naar believen te interpreteren zijn.

Émile Henry, een bourgeois verleden, een familie van gerevolteerden

"*De opvoeders van de huidige generatie vergeten maar al te vaak één ding; het leven, met haar strijden en tegenslagen, met haar grote onrechtvaardigheden, zorgt er goed voor om, onbeschaamd, de ogen van de onwetenden te openen voor de realiteit.*"

(Verklaring van Émile Henry tijdens zijn proces)

Walter Badier verbaast zich erover dat er geen enkele biografie over Émile Henry werd geschreven. Met zijn werk is dat een gedane zaak. Ter beschrijving, hij onderscheidt zich door voorbij te gaan aan de gangbare romaneske beschuldigingen – waanzin, verliefde wanhoop of mysticisme. Hij ontkent de politieke dimensie van het personage niet. Maar iets zit hem ondanks alles dwars: " *met zijn intellectuele kwaliteiten had hij de anarchistische zaak waarschijnlijk anders kunnen dienen*". Hij kan het niet laten om een niet minder gebruikelijk en gereduceerd beeld op te hangen: bourgeois, marginaal, terrorist... Hetzelfde liedje, dezelfde castrerende portretten die zo vaak gehoord werden in de rechtszalen of politiekantoren. Badier veinst telkens opnieuw de verbazing over het minste teken van revolte. "*Een redacteur van* Journal des Débats *wijst zijn lezers er op 14 februari 1894 op dat hij niets kende dat zo vreemd en mysterieus is dan diegenen die, in de ziel van de jonge Henry, het ontluiken van zijn anarchistisch bewustzijn teweegbrachten". Hoe is deze jonge bourgeois anarchist geworden*?" vraagt de procureur zich af, en Badier met hem in koor. Alsof de wereld zoals die is niet op zich reeds alle redenen in zich draagt om te revolteren. Waarom gaan zoeken in de persoonlijke verhalen, in de familiale omgeving, de breuken, afwijkingen, misstappen? En als er echt moet gesnuffeld worden in zijn jeugd en familie zou de verrassing vanzelf verdwijnen. " *Bij die mensen is er een buitengewoon gevoel van revolte; ze komen van de oude Camisards, de vader was bij de Commune. Ze zijn anarchistischer dan de anarchie en royalistischer dan de koning onder de monarchie. Altijd in tegenstand en revolte."* (2) Émile Henry werd in 1872 in Spanje geboren, waar zijn vader, revolutionair uit 1848 en daarna ter-dood-veroordeelde communard, naar was uitgeweken. De vader, beeldhouwer onder het Tweede Keizerrijk, deed tamelijk goede zaken in de ontginning van goud-, zilver- en koolmijnen in Spanje en stierf eraan, vergiftigd door kwikdampen in 1882, twee jaar na de amnestie en zijn terugkeer naar Frankrijk. Zijn moeder redt het met de kinderen zo goed en kwaad als ze kan. Ze neemt een familiehuis over en richt er een bar in die bezocht wordt door grondwerkers. Émile blijft gratis naar school gaan als "pupil van de stad Parijs". Daarna behaalt hij zijn baccalaureaatsexamen met behulp van beurzen en hulp van de rest van de familie en wordt toegelaten op de polytechnische school om er een briljant en erkend ingenieur te worden.

Niets te maken dus met het zwerversbestaan van Auguste Vaillant of het inbrekersleven van Ravachol, die beiden vaak op zwart zaad zaten. Maar Émile Henry kende de omstandigheden van de proletariërs en ontliep een mooi uitgestippelde bourgeoistoekomst. In 1889 weigert hij zich aan te melden bij het toelatingsexamen van de Polytechnische school, vooral uit antimilitaristische drijfveer. Hij kiest ervoor om het erop te wagen en te gaan werken met één van zijn neven. "*Voor deze jongeman die 'volledig nieuw in het leven', was altijd in een beschermde omgeving had geleefd die zijn ontplooiing gunstig gezind was, zal de ontdekking van de sociale werkelijkheid een diepgaand gevoel van revolte uitlokken. Van een gevoelsmatige teleurstelling naar een desillusie over de maatschappij gaat de jonge Émile zich gaandeweg in de marge van het 'traditionele' sociale leven plaatsen."* Sommigen zijn minder kort van geheugen over lijden en woede dan anderen: de misdaden na de Commune, de verbanning of dood, de uitbuiting en vergiftiging maakten al deel uit van zijn korte leven...

"*Jij die me kent, jij kan hen zeggen dat de misdadigers diegenen zijn die het leven onmogelijk maken voor elke mens met een hart, diegenen die een sociale orde ondersteunen waar iedereen afziet: zeg hen dat het niet diegenen zijn die door in deze maatschappij een rol te weigeren die hun waardigheid ontkent, zich aan de kant van het volk scharen, deel worden van het volk en zich volledig geven voor haar emancipatie."*

(Brief van Émile Henry aan zijn moeder, vanuit de Conciergerie, 19 februari 1894)

Voor die mensen blijft het moeilijkste te begrijpen waarom hij, weggelegd voor zo'n glorieuze en rustige carrière en eindelijk aangenomen voor een stabiele functie, voor de miserie en ontbering – "*de marginaliteit*" – kiest door zijn job op te geven en te weigeren militaire dienst – "*een burgerdaad bij uitstek*" – te doen. Voeg daar een psychologie van laag allooi aan toe – "*moeilijke integratie in de maatschappij*", "*hypergevoelig en idealistisch*", "*bijna volledig verlies van houvast*", "*situatie van anomie*" en we zijn uitgepraat. "*Met deze bijzondere psychologische aanleg, die natuurlijk een gunstig bodem is voor een engagement in een radicale beweging, vervoegt Émile Henry de libertairen*." Marginalisatie, sociale wanhoop, en we zijn terug bij hetzelfde oude liedje waar een leven dat we als "apart" willen voorstellen uitgelegd, beargumenteerd, omkaderd wordt. Terwijl het lijkt op dat van vele anderen.
Badier plaatst Émile Henry buiten de wereld, buiten het gewone, alsof hij enkel iets zou delen met andere

anarchisten. Hij gebruikt dit stereotiep op grotere schaal voor de hele anarchistische beweging van de jaren 1880-1890: "*isolement (...) sinds haar uitsluiting uit de Internationale in 1872*", "*geïsoleerd, afgesloten van de rest van de samenleving*", "*op zoek naar efficiënte actiemiddelen en meer nog naar een ware identiteit*". Zo legt hij opnieuw de overgang uit naar meer gewelddadige acties: "*Eenmaal de hoop opgegeven om onder dezelfde vlag, die van de Internationale, de hele arbeidersklasse bijeen te brengen, wijdden de anarchisten zich aan opstandige en illegale acties ten koste van de arbeidersstrijd en de strijd om eisen*". Een sterk betwistbare visie aangezien de anarchisten in geen enkele andere tijd zoveel betrokken en nauw verbonden waren met een strijdbaar arbeidersmilieu waar ze vaak zelf uit voortkwamen en dat toen in kracht toenam. Sommigen gingen tegelijk en op gelijke basis zowel opstandige en illegale acties aan als de arbeidersstrijd waar de meesten hun eerste wapens smeedden. Dat terwijl de socialisten – de andere pijler van de destijdse revolutionaire beweging – zich gaandeweg oriënteerden naar het parlementarisme. Kortom, een individu of een "beweging" isoleren, indammen, is altijd de beste manier om strijden en revoltes van een bepaalde periode te minimaliseren.

Émile Henry volgens Badier: een bourgeois, een marginaal, een terrorist. Een figuur die, vandaag nog meer dan gisteren, onderscheidt, isoleert en afschrikt. Een term die de auteur om de haverklap gebruikt, zelfs in de titel, zonder ook maar te proberen om de vroegere en huidige betekenis van het woord en wat haar gebruik inhoudt te achterhalen. Nu is het "*woord 'terrorisme', losgekoppeld van haar oorspronkelijke betekenis en uitsluitend gebruikt in het opzet van actief zwartmaken van andermans politiek geweld, het instrument bij uitstek geworden van een politioneel amalgaam* " (3). Haar overvloedig gebruik in het boek is dus bijzonder ergerlijk. Ook al blijft, in de tijd van Émile Henry en zijn trawanten, een terrorist iemand die terreur gebruikt om zijn doeleinden te bekomen. Maar het is uiteraard de bourgeoisie die geterroriseerd wordt. Een belangrijke nuance die de bourgeoisie, haar regering en haar pers proberen verhullen en doen vergeten. Om het beeld op te hangen van de anarchist, of de terrorist, lichtgeraakt, impulsief, neurotisch, bereid om alles te vernietigen en dus alles aan te vallen zonder enig onderscheid.

In het wilde weg...bourgeois slaan

"*Ik heb aan de bourgeoisie willen tonen dat er voortaan geen volmaakte vreugdes meer zullen zijn, dat haar verwaande triomfen verstoord zullen worden, dat haar Gouden Kalf hevig zal beven op zijn voetstuk, tot de definitieve schok haar laag in slijk en bloed zal gooien. (...) En de onschuldige slachtoffers? (…) Het huis waar de kantoren van de Compagnie de Carmaux zich bevinden, was alleen door bourgeois bewoond. Er zouden dus geen onschuldige slachtoffers geweest zijn. De bourgeoisie in haar geheel leeft van de uitbuiting van ongelukkigen, ze moet dus als geheel boeten voor haar misdaden. (...) De goede bourgeois die, zonder een functie te bekleden toch de coupons innen van hun obligaties, die nietsdoend leven van de opbrengsten van het werk van de arbeiders, ook zij moeten hun bekomst krijgen met represailles*."

(Verklaring van Émile Henry tijdens zijn proces)

De daad van Émile Henry duidt een keerpunt aan in de propagandistische geestdrift van die jaren en de reden daarvoor is niet te zoeken in zijn verleden, zijn karakter of een "terroristisch" geworden daad. Door zijn doelwit en zijn uitlatingen slaat hij een bres waar zijn vijanden zich in storten, ook Badier. "*Émile Henry nam als doelwit niet één of ander symbolisch personage van een instelling of een machthebber, maar het volk in haar totaliteit."* Lang voordat Henry gearresteerd werd, moest iedereen bang worden voor het anarchistische spook. "*De regeringen behandelen de bevolking zoals sommige ouders hun kinderen behandelen, ze boezemen hen angst in met één of ander denkbeeldig monster om hen rustig te houden*." (4) Bij hem doen ze er nog een schepje bovenop : hij is bourgeois, intellectueel en hij valt eender wie aan. Hij wou "*in het wilde weg in de menigte slaan*" ongeacht de "*onschuldige slachtoffers*". Badier gaat nog verder, Émile Henry zou het "*bestaan van een sociaal antagonisme*" ontkennen om "*het geheel van de maatschappij zonder het minste onderscheid*" aan te vallen. Een sociaal antagonisme dat verder snel vergeten wordt in het boek. En, na herlezing van de verklaringen van Henry tijdens zijn proces, blijkt nog maar eens dat het nochtans goed en wel ging om in het wilde weg in de menigte van bourgeois te slaan.

"«*U minacht het menselijk leven». Neen, het leven van bourgeois*" antwoordde hij aan zijn rechters. Het onderscheid kan licht en gemakkelijk lijken nu het klassenonderscheid steeds verwarder wordt. Dat was minder zo in een tijd waar de sociale oorlog volop aan de gang was, duidelijker verklaard was, met meer uitgesproken en fysieke antagonismes. Niet dat de uitbuiting en de

LA DYNAMITE A PARIS : L'Explosion de la rue des Bons-Enfants

overheersing vandaag niet meer zouden doden; maar wel op een meer verhulde en tegelijk amper verborgen manier. Aan het einde van de XIXe eeuw kon het leger schoten afvuren op de stakersmenigte en bijna een twintigtal doden veroorzaken. Elders doodden andere stakers een ingenieur door hem uit het raam te gooien. Badier herinnert eraan door de "*diepgaande sociale en politieke malaise van die tijd*" te onderlijnen of "*het moeilijke leerproces van de democratie, het geloofwaardigheidsprobleem waar de Republiek onder leed, evenals de wanhoop en de berusting van een deel van de bevolking*"...

De bourgeoisie die Henry aanvalt, met of zonder functie, met of zonder uniform, is verantwoordelijk voor de bloederige gebeurtenissen na de Commune of de moordende repressie van de laatste stakingen, zoals in Fourmies. Ze leeft in weelde terwijl vele anderen zich doodwerken en in ellende sterven. Ze viel anarchisten aan, alle anarchisten zonder onderscheid, door ze op te sluiten, te isoleren, te verbannen. Het simpele feit om enigszins aangeschoten "Leve de anarchie" te roepen bij het verlaten van een kroeg werd een daad met zware gevolgen. En dat terwijl het ministerie van Binnenlandse Zaken enkele maanden eerder veel moeite had om Fortuné Henry, de broer van Émile, achter de tralies te krijgen. Fortuné was toen op lezingentournee om Ravachol en dus "*de ontploffingen, het recht op stelen, het recht op moordaanslagen*" te verdedigen. De lijst van anarchisten onder toezicht werd aangedikt om de onmacht te verdoezelen niet alle individuele daden te kunnen verhinderen. Op 1 januari 1894, na de bom van Vaillant, voor die van Henry, voerde de politie 552 huiszoekingen uit over heel Frankrijk. 117 arrestaties volgden...hetzelfde in februari en daarna nog eens in juli. Het parlement stemt eveneens zeer snel de beruchte wetten tegen de anarchisten. Voor Émile Henry stelt de kwestie van de meer symbolische doelwitten zich zelfs niet meer, de bourgeosie in haar totaliteit moet dus aangevallen worden.

Wat hij ook mag verteld hebben, de versie van een weinig doelgerichte aanval blijft voortbestaan, een aanval zelfs tegen een zwakke massa kiezers. Het doelwit kon aanleiding geven voor dergelijke overwegingen: een muziekcafé stampvol bourgeois is het parlement niet, een bourgeoiswoning is geen commissariaat. Hijzelf waagde zich aan riskante uitlatingen over de werknemers die evenals de goede bourgeois hun deel in de represailles verdienden: " *al diegenen die tevreden zijn met de huidige orde, die de regeringsdaden applaudisseren en hun medeplichtigen worden, die werknemers van 300 en 500 F per maand, haten het volk nog meer dan de grootste bourgeois, die domme en zelfingenomen massa die zich altijd aan de kant van de sterkste schaart, doorsnee cliënteel van de Terminus en andere grote cafés."* En hij vult aan: "*Daarom sloeg ik in het wilde weg zonder mijn slachtoffers te kiezen*". Aan zijn klassehaat voegde hij die van een inerte massa toe waarmee alles mogelijk zou zijn als ze de gewelddaden van de bourgeois zou weigeren. Haat ook voor diegenen die bereid waren hun broeders in miserie te verlinken voor niets, voor een beetje dankbaarheid van hun meester, een slavenbuiging. Zoals de opdiener die Ravachol aangaf of de werknemer die Henry hielp arresteren.

Achter de schermen van de publieke opinie

"*Zelfs onder de arbeiders waarvoor ik gevochten heb, zien velen, verdwaasd door uw kranten, mij als vijand. Maar dat kan me niet veel schelen. Ik maak mij druk over niemands oordeel."*

(Verklaring van Émile Henry tijdens zijn proces)

Om de fanatieke versie te beklemtonen van een jonge terrorist die onschuldige slachtoffers maakt, interesseert Badier zich voor de perceptie van zijn daad. "*Zijn terroristische daden daargelaten wijzigde Émile Henry hoe het grote publiek de anarchistische misdaden opvatte door in de ogen van die publieke opinie een echte fanatiekeling te lijken, daar waar zijn voorgangers voornamelijk gezien werden als wanhopigen, zelfs 'slachtoffers van het sociale systeem*". Het is misschien niet nodig om het tegendeel te gaan beweren: er waren beslist sceptici, woedenden, angstigen, strijdlustigen, bereidwilligen om de kranten te geloven. Maar zijn bronnen zijn een beetje beperkt: zelfs bij de officiële sociologen leeft een scepsis over de mogelijkheid van de pers om de mening van de brave mensen weer te geven, kan je nagaan! De anarchisten hadden deze kritiek al en zagen de pers als een instrument van de macht: "*De bourgeois zelf waren er zich ongetwijfeld van bewust dat het geld dat de regeringen overvloedig besteedden om de anarchisten in de gaten te houden, te provoceren en de mond te snoeren niet volstond om de beweging tot stilstand te brengen omdat ze de officiele actie versterken door de publieke opinie voortdurend te proberen beïnvloeden met gesproken en geschreven woorden. Ik heb het al gezegd, de Pers is het instrument van deze tegenpropaganda, met laster als middel."* (5)

Andere getuigenissen verschaffen uiteenlopende elementen. Een kroegbaas uit Belleville vertelde bijvoorbeeld de interesse die zijn cliënten hadden voor de anarchisten. Henry wekte niet dezelfde onbetwistbare sympathie op als Vaillant. "*Waarom tegen individuen die rustig in een publieke ruimte zitten*?" Maar men hield er zich ook aan vast. "*De bourgeois-maatschappij zou, met welke minachting!, het barbaarse oorlogsgeweld niet meer verwerpen dat tegen haar was aangevat, opgelaaid door een handvol weinig beschaafde arbeiders. (...) Wanneer hij voor het assisenhof verscheen werd zijn verhoor becommentarieërd, gewogen, het minste woord werd herhaald, met de vanzelfsprekende voldoening dat hij de overhand had over alles en iedereen."*(6) Moeilijk om te weerstaan aan het plezier om enkele hier en daar opgegraven reacties op de hardklinkende explosies van

die jaren te vermelden. Ver van de veel meer geremde analyses die we later zullen kennen: "*laatste koortsaanval van een kinderziekte*" voor Jean Maitron of "*episodische en steriliserende afwijking van het anarchisme*" voor Daniel Guérin...In de voordien geciteerde kroeg werd gereageerd op de daad van Vaillant met een teleurstelling dat er niet meer gewonden waren gevallen in het "Aquarium" (parlement). Een flik berichtte over deze gehoorde uitlatingen na de explosie op de boulevard Magenta: "*Ah! zei er één over de slachtoffers, nog enkele koeien minder. We hebben schoon genoeg van de flikken en de smerissen. De droom, mijn ouwe jongen, dat ze allemaal, tot de laatste, de revue zouden passeren. Dan zouden we pas eens de bloemetjes buitenzetten.*" (7) Fortuné Henry, ontnuchterd door de arrestatie van Ravachol, reisde het land af en gaf lezingen voor zo'n 600 mensen: "*Hij sprak enkel over bazen, bourgeois, kapitalisten, commissarissen etc opblazen, afmaken of doden. Snijd de buik open van 4 of 5 bazen en de anderen zullen hun rekening maken...We zullen hen door het raam gooien zoals Watrin [deze Britse ingenieur werd in 1885 door stakende mijnwerkers gedood]...We zullen hen dynamiteren...We moeten niet doordrammen, maar handelen etc*" (8) Een campagne die "*veel kwaad deed*" volgens het ministerie van Justitie (9). Sommigen maakten van de gelegenheid gebruik om hun eigenaar of conciërge de stuipen op het lijf te jagen met dreigbrieven, waarvan meerdere duizenden verzameld werden in kartonnen dozen bij de politie. "*En we zagen een eigenaar verlof geven aan de politiecommissaris die Ravachol had gearresteerd en daarom bedreigd werd met anarchistische represailles of nog een magistraat van Saint-Étienne die vluchtte om de handlangers van Ravachol niet te moeten veroordelen. Geïsoleerde gevallen, zeker, maar die een idee geven van de crisis...*"(10) Het begon dus te dringen om een einde te maken aan deze kleine bloedige danspartijtjes. Alle gewoonlijke middelen werden dus op gang getrokken.

En de daad van Henry enkele weken na het populaire succes van die van Vaillant en de opgewekte verontwaardiging over zijn terechtstelling, zullen een ander opzet dienen. De grote pers speelde dus op verschillende fronten die hem nauwelijks gunstig waren: zijn "*bourgeois verleden*" en zijn "*onschuldige slachtoffers*". Wat betreft de voeling van de "*publieke opinie*", onnodig om verder te twisten met Badier. Volgens hem wekten deze twee aanslagen "*onbegrip en vooral woede van de publieke opinie op. Het Franse volk, met haar leiders op de eerste rij, wou nog krachtiger strijden tegen het anarchisme.*" Volgens hem lees je de publieke opinie uiteraard in de grote pers en het "Franse volk" volgt haar leiders blindelings...Wat er ook van moge zijn, de terechtstelling van Henry was beslist een tactische fout. Zelfs Maurice Barrès wijst erop, net zoals Clémenceau getroffen door het spektakel van de terechtstelling. "*Wanneer de auto die me verwijderde van deze schandelijke scène ingehaald werd door de lijkwagen die pijlsnel naar Ivry raasde, zag ik de menigte de jongen groeten die ze nog had willen lynchen op het voetpad van de Terminus. De ochtend van de 21e heeft de revolte gediend en de maatschappij geschaden. De strijd tegen de ideeën wordt met psychologische middelen gevoerd, niet met de accessoires van M. Deibler*" (11). Een tijd voordien ontplofte het restaurant Foyot. De dader bleef onbekend. Daarna stierf Pauwels met de bom die voor de Madeleinekerk was bestemd, "*tempel van een schatrijke bourgeoisie*". Een doelwit dat dus beschouwd werd als beter gekozen, zou hij niet mee opgeblazen zijn met zijn creatie...Later stak Caserio Carnot dood. Een Proces van de Dertig, gehouden in juli van dat rumoerige jaar, en haar groffe rotstreek was nodig om het gedoe te bedaren...

Bij de "echte" anarchisten...

"Ik weet ook niet of er individuen zijn die zich anarchist noemen en zich haasten om alle solidariteit af te keuren met de propagandisten van de daad. Ze proberen een subtiel onderscheid aan te brengen tussen de theoretici en de terroristen. Te laf om zelf hun leven te riskeren, verwerpen ze diegenen die handelen. Maar de invloed die ze beweren te hebben op de revolutionaire beweging is gering."
(Verklaring van Émile Henry tijdens zijn proces)

Émile Henry wist reeds enkele jaren dat hij voor zijn daden door verscheidene kameraden bekritiseerd werd. Hij had de conflicten meegemaakt die ontstaan waren met de beroemdheid van Ravachol. Samen met zijn broer hadden ze hem ondersteund met lezingen. Ze hadden de politie doen vrezen dat ze op de dag van zijn terechtstelling een lezing zouden geven in Montbrison. En naar aanleiding daarvan werden ze gearresteerd. Ook in de anarchistische pers had Émile zich gekant tegen de morele oordelen van anarchisten: "*Moeten de toekomstige Ravachol's, vooraleer de strijd aan te gaan, hun projecten onderwerpen aan de goedkeuring van de Malatesta's verheven tot Groot Tribunaal, die over de gepastheid of ongepastheid van een daad zullen oordelen? (...) Wanneer iemand in de huidige samenleving een gerevolteerde wordt die bewust is van zijn daden – en dat was Ravachol – betekent dat dat hij conclusies trekt uit zijn leven, en de oorzaken van zijn lijden analyseert en hij alleen kan oordelen of hij gelijk of ongelijk heeft om haat te voelen, wild 'of zelfs wreed' te zijn. (...) Ieder van ons heeft een speciale fysionomie en vermogens die hem onderscheiden van zijn strijdkameraden. (...) maar we kennen hen niet het recht toe om te zeggen: 'Alleen onze propaganda is de juiste; buiten de onze, geen heil.' Dat is een oude rest van autoritarisme dat we niet willen verdragen en we zullen onze zaak snel scheiden van die van bisschoppen of zij die dat willen worden.*"(12)

En zoals te verwachten was, veroorzaakte zijn daad veel kritiek. Badier steunt op de kritiek van Élisée Reclus – "*Alle aanslagen in het genre van die op de Terminus beschouwen de echte kameraden als misdaden*" – of van

Octave Mirbeau – "*Een aartsvijand van de anarchie zou niet beter gereageerd hebben dan die Émile Henry*" – om de negatieve reacties van de anarchisten zelf te illustreren. Ook daar zijn z'n bronnen een beetje beperkt. Mirbeau deed zo'n uitlatingen maar zijn artikel maakte menigeen in de anarchistische milieu's razend. Andere schrijvers rond *la Revue blanche* verspreidden de "*onbesuisde verklaring*" van Émile Henry, die ze verre van "*als een puur boosaardig wezen beschouwden*" (13). Sommigen verheugden zich over deze kameraad en zijn daad of ondersteunden die simpelweg. En we moeten tenminste de veralgemeende wil erkennen om een kameraad in handen van justitie niet te vermorzelen met kritieken en veroordelingen.

« La Feuille » 3 du 27 novembre 1897. Dessin de Steinlen. L'accusation « d'association de malfaiteurs » souvent retenue hier contre les anarchistes pour les emprisonner, pourrait peut-être bien s'appliquer à certains de ces officiers qui, protégés par la raison d'Etat...

Zelfs bij sommige socialisten vinden we eerder verbazingwekkende reacties terug. "*We moeten bedenken dat, wanneer er geen ongelukkigen van honger zouden sterven, er ook geen anarchisten zouden zijn. Want het zijn alleen maar sterke en vastberaden wanhopigen, terwijl de anderen zwakke en onderdanige wanhopigen zijn; allen, in gelijke mate, zijn producten en slachtoffers van de politieke, economische en sociale toestand*." Ze geven wel hun afstand aan met anarchisten en maken uiteraard van de gelegenheid gebruik om hun soep te verkopen: "*Is er dan geen enkel middel om onze samenleving te beschermen tegen misdadige aanslagen van anarchisten? Die is er wel, een zeer simpele. Geef hoop aan de arbeidersklassen, de aanslagen zullen aanstonds stoppen. Geef het geloof aan de massa's dat de regering en de kamers daadwerkelijk werken aan hun welvaart, geef hen de hoop dat hen een mooiere toekomst staat te wachten. (...) en er zullen geen anarchisten meer zijn*." Elkeen maakt van de gelegenheid gebruik om zijn tegenstand te bevestigen en andere actiemethodes voor te stellen.

Als concept brengt de propaganda van de daad diepgaande breuken teweeg in de anarchistische milieus. Niet zozeer rond de kwestie van de middelen, maar eerder wat "de anarchie" dan wel moest betekenen en wie waardig zou zijn om haar te vertegenwoordigen. Het onderscheid dat Émile Henry reeds onderstreepte tussen theoretici en diegenen die handelen werd opzienbarend geïllustreerd tijdens het Proces van de Dertig dat plaatsvond in juli 1894. Dertig beschuldigden van verschillende horizonten werden samengebracht in éénzelfde "criminele vereniging", theoretici als Jean Grave, artiesten als Félix Fénéon, inbrekers als Ortiz. Driekwart van de beschuldigden werd vrijgesproken, de rest, inbrekers en bandieten, veroordeeld. En toppunt van ironie, dit Proces werd voorgesteld als een grote overwinning. Recht was gesproken? We zouden wel eens willen weten van Ortiz ervan dacht.

"*Dat oordeel van gezond verstand droeg bij tot de bedaring maar was toch niet de doorslaggevende oorzaak voor het einde van de aanslagen. Dat was de veroordeling, door anarchisten zelf, van de 'individuele dynamiet', een veroordeling die geuit werd nog voordat de eerste bommen van Ravachol ontploft waren."* (14) In realiteit, zelfs diegenen die de bovenhand hadden in de redevoeringen, de theoretici, Grave, Kropotkin, Reclus om enkel hen te citeren, kwamen terug op de woorden die ze tien jaar voordien uitgesproken hadden ten voordele van het illegalisme en het gebruik van chemie voor de sociale strijd, om aan de anarchie nieuwe vleugels te geven. Van de propaganda van de daad hielden ze voortaan alleen de meest flauwe vorm over, de propaganda die al diegenen moest wakkerschudden die het bewustzijn ontbraken om massaal de vijand aan te vallen en die in voornamelijk geschreven vorm was. Van de feiten bleef niets over. Het waren nochtans de feiten die de anarchistische ideeën populair maakten..."*De anarchistische aanslagen deden meer voor de propaganda dan twintig jaren van brochures van Reclus en Kropotkin. [Félix Fénéon] toont de logica, die hem het meest anarchistisch lijkt, van verscheidene aanslagen die met Gallo de Beurs aanvallen, met Ravachol de magistratuur en het leger (kaserne Lobeau), met Vaillant de afgevaardigden, met Henry de kiezers, misschien schuldiger dan de verkozenen, aangezien dezen door hen verplicht worden om het beroep van afgevaardigden uit te oefenen.*" (15)

Wat op dit moment speelt, gaat verder dan de persoonlijkheid van Henry of zijn daad, het is de toename van een vaagheid rond de klassenoorlog die anarchisten voeren, een zeer goed in scène gezette vaagheid, zoals altijd door diegenen die duidelijk weten aan welke kant ze zich bevinden. Het is ook de aanvaarde breuk tussen diegenen die een redelijk, welomlijnd bewegingsanarchisme loven en die zichzelf de missie toeschrijven om dit nieuw –isme uit te leggen, te beschrijven en de massa's ervan bewust te maken; en diegenen die zich in de actie storten, zich niet neerleggen bij de grenzen van de legaliteit en zoals vele anderen hun conditie weigeren.

WAT DE PROPAGANDA VAN DE DAAD BETREFT

" *En, zoals de sympathie van de menigte – onweerlegbaar – uitgaat naar de vijanden van de maatschappijen die hen gebukt doen gaan onder het ondraagbare juk van de Rijkdom, voelen de arbeiders die ontredderd zijn door hun ellende zich aangetrokken tot anarchisten. Ze staan misschien wel volledig onverschillig tegenover de doctrines en de theorieën, en die in een samenloop van verbittering, ellende, sombere wanhoop, een anarchisme creeëren dat net zo verschrikkelijk is voor de leidinggevende klassen als de propaganda van de daad van de militanten: het anarchisme van het gevoel*."

(Henry Leyret, 1895)

Ten slotte kan men een kritische mening aannemen ten opzichte van deze daden, maar dan wel door te weigeren de uitlatingen van de pers, politie of justitie van die tijd te herhalen. Het individueel martelaarskantje – dat tamelijk breed ontroerd – komt te vaak weer naar boven om niet een beetje bekritiseerd te worden. Nochtans zag niet iedereen zich zo, zelfs als enkelen op dit aspect inspeelden, en vele schrijvers er hun brood mee verdienden. Een ander, meer ergerlijk aspect is het uitgedrukte idee om de massa's wakker te schudden of te leiden door voorbeeldsdaden. De propaganda van de daad lijkt meer afdoend als wil om in het dagelijkse leven, door iedereen, datgene waarnaar je streeft in daden om te zetten. Het is ook een bespiegeling op daden van diffuse en gedeelde revolte. Hetgeen vermijdt één bepaalde praktijk – zoals de *marmite à renversement* of de dynamiet – op de voorgrond te schuiven of vast te blijven steken in louter theoretische stellingnames. Het naar voren schuiven van de ontploffing verbergt soms het collectieve project van een nieuwe samenleving.
Want de propaganda van de daad waren niet alleen die enkele bommen van de jaren 1890, door de pers spectaculair en uitzonderlijk gemaakt. "*Het is belangrijk om zich niet te laten verdoven door de ontploffingen: ze maken er enkel deel van uit, het minste ten opzichte van alle daden van revolte, individueel of collectief, van oplichting tot bommen, van* Watrinage *tot individuele onteigening.*" (16) De propaganda van de daad omsluit een hele waaier van daden, van pamfletten tot inbraken, van gewelddadige uiteenzettingen tot brandstichtingen en valsmunterij. Voor enkelen was er simpelweg de wil om te leven zoals ze wilden door de aanhangers van de gevestigde orde aan te vallen. Ze beperkte zich dus niet tot enkele bommen en nog minder tot enkele Parijse bommen. In de Ardennen in de jaren 1880 lieten uiteenlopende daden ook hun sporen na: 1884, brandstichting bij een grootgrondbezitter; 1887, dynamiet door het raam van een industrieel; 1888, stakende leigroeve-arbeiders dragen de zwarte vlag; tumult en opstootjes tijdens verkiezingsbijeenkomsten, in de zalen van dienstplichtigen, tegeb de politie. En het jaar 1891 is bijzonder woelig: stakingen, bosbranden (drie gelijktijdige brandstichtingen in de nacht voor 1 mei), ontploffingen in twee politiekantoren en teruggevonden explosieven op de vensterbank van het huis van een industrieel, alleen al in deze regio. De propaganda van de daad werd dus herleid tot haar meest enkelvoudige uitdrukking: enkele daden, op enkele plaatsen alleen en in een beperkte periode, terwijl het veel meer was dan dat.

Ze behoorde ook niet enkel toe aan anarchistische groepen die onderling zouden georganiseerd en gecoördineerd zijn. Veel daden van anarchisten waren eenvoudigweg geïnspireerd op daden die reeds in de arbeidersmilieus uitdrukking vonden. Daarentegen noemden sommigen zich in navolging van bepaalde daden anarchistisch zonder zelf de aanhangers van een groep of een idee, in persoon of in geschreven woorden, te hebben ontmoet. Sommigen maakten die keuze alleen, zoals Clément Duval in 1886 (17) of Léon Léauthier in 1894. Wat de kracht uitmaakt van bepaalde momenten, en van de anarchie van die jaren is een ontmoeting tussen een idee, een radicaal discours en reeds bestaande praktijken. Het geluid van de bommen doet de nabijheid vergeten van openlijke anarchisten met vagebonden, dieven, valsmunters, aborteuses. Een gemeenschappelijke conditie van uitbuiting waar velen aan willen ontsnappen. Vereniging van arbeiders of van misdadigers. Een zeker aantal proletariërs herkennen zich in deze verschillende benaderingswijzen om te ontsnappen aan hun conditie en blijven zich organiseren en strijden tegen de uitbuiters. Daarom bestaat er dus niet één "beweging" maar een veelheid aan mensen die zich de anarchie toeëigenen. Een veelheid die wordt aangepakt met het Proces van de Dertig en uitmondt in een scheiding tussen de schrijvers en de theoretici enerzijds en de boeven van de anarchie anderzijds.
Die breuken werden met de tijd bekrachtigd. De aanhangers van een orthodox en rechtzinnig anarchisme hebben de bovenhand gekregen. En het blijft netelig om te praten over de propaganda van de daad en van dat anarchistische eeuweinde. We horen in echo altijd haar veroordeling van het geweld, van de doden en de gewonden. Het staat beter om te praten over syndicalisme (met als echo: goed, zeer goed, constructief, glorieus verleden, gouden eeuw van het anarchisme...). Dat heeft alleszins het voordeel om niemand meer af te schrikken. Nochtans heeft de propaganda van de daad, in al haar facetten, een zeker succes behaald en dat moet gezegd worden. Ze was zelfs internationaal. En diegenen die haar verdedigen hebben misschien verloren omdat ze zich hebben teruggetrokken.

Rose Caubet

Noten

1 Walter Badier, Émile *Henry, de la propagande par le fait au terrorisme anarchiste*, Les éditions libertaires, 2007. Alle citaten die volgen zonder bronvermelding zijn uit dit boek afkomstig.
2 Getuigenis tijdens het proces van Émile Henry van een aangetrouwd familielid, graaf Ogier d'Yvry, geciteerd door Jean Maitron, *Ravachol et les anarchistes*, Paris, Gallimard, 1992, p. 99
3 Léon de Mattis, « État et terrorisme », Indymedia Paris, 18 april 2008

4 Jacques Mesnil, *Le Mouvement anarchiste*, Bruxelles, Bibliothèque des Temps Nouveaux, n° 9, 1897, p. 48
5 Jacques Mesnil, *Le Mouvement anarchiste*, *op. cit.*, p. 55
6 Henry Leyret, *En plein faubourg. Notations d'un mastroquet sur les moeurs ouvrières (1895)*, Les Nuits Rouges, 2000, p. 160-161
7 Ernest Raynaud, geciteerd door André Salmon, *La Terreur noire*, Paris, Union Générale d'Éditions, 10/18, 1973, T.I, p. 255
8 Rapport van de prefectuur van Aisne aan de Minister van Binnenlandse Zaken, Laon, 8 augustus 1892, Archives Nationales, F7 15968 dossier van Fortuné Henry
9 Brief van de Minister van Binnenlandse Zaken aan het Ministerie van Justitie, Paris, 10 november, AN, F7 15968
10 Jean Maitron, *Ravachol et les anarchistes*, *op. cit.*, p. 13
11 Maurice Barrès, geciteerd door Jean Maitron, *Ravachol et les anarchistes*, *op. cit.*, p. 117 Deibler was de beul die de guillotine hanteerde. Hij executeerde verscheidene anarchisten van Ravachol tot leden van de Bandits Tragiques.
12 Émile Henry, *L'En Dehors*, n° 69, 28 augustus 1892
13 Jean-Pierre Lecercle, *Littérature, Anarchies*, Paris, Place d'armes, mei 2007, p. 61
14 Jean Maitron, *Ravachol et les anarchistes*, *op. cit.*, p. 14
15 Félix Fénéon in discussie met Paul Signac geciteerd door Caroline Granier, *« Nous sommes des briseurs de formules » : Les écrivains anarchistes en France à la fin du dix-neuvième siècle*, Thèse, Paris-VIII, 2003, vol. II
16 J.-P. Lecercle, *Littérature, Anarchies*, *op. cit.*, p. 161
17 Duval werd beschuldigd van inbraken, plundering van een bourgeois herenhuis en poging tot moordaanslag op een agent tijdens zijn arrestatie. Hij eigende zich vervolgens het anarchistisch ideaal toe.

Over individuele verantwoordelijkheid

Onze daden, onze acties, onze woorden dragen de wereld in zich die ons nauw aan het hart ligt. Een wereld die verschilt van de huidige, een plek waar – laten we een beetje rethoriek gebruiken – de vrijheid van elkeen zich eindeloos uitstrekt met die van anderen. Geen aards paradijs, geen 'utopie' van een leven dat a priori gespeend is van geweld of menselijke tegenstellingen, en nog veel minder een massa gelijken.
De samenleving van individuen: dat is de wereld die we willen, daarvoor blijven we vechten.

En het is 'in naam' van de vrijheid van elke enkelvoudige mens, voorbij elke *andere* categorisering, dat we blijven denken dat *vandaag* al een deeltje is van *morgen.* Want de samenleving waar wij naar verlangen, voorbij de min of meer reële mogelijkheden dat de situatie op deze planeet op een dag omvergeblazen wordt, kan vandaag al ontwaard worden in de werkelijkheid van de confrontatie, in de coherentie tussen de middelen die we gebruiken in de oorlog tegen de Staat en de doelen van de gewilde emancipatie.
Zeker, in een maatschappij waar de macht elke dag haar vocht zuigt uit de onverzadigbare vervreemding, waar de controle (doorheen de permanente technologische en wetenschappelijke innovaties) elk aspect van het dagelijkse leven verstikt door elke mogelijkheid van een 'achterpoortje' te sluiten, lijkt het moeilijk om te ontsnappen aan de chantage die de logica van de berusting tegenover die van de (militaire en burger-) Oorlog stelt. Meer nog, het lijkt moeilijk om een manier te vinden om te deserteren, om als 'partizanen' en niet als soldaten te vechten, om zich als vrije individuen te verzetten tegen de massa's die zich wijden aan de burgerslachting of de slavernij.
Het is moeilijk, maar niet onmogelijk. Op z'n minst willen we volharden in deze mogelijkheid te geloven, want net zoals geen enkel schip kan gebouwd worden met rotte planken – zelfs wanneer die goedkoop en makkelijk te vinden zijn, - kan er geen enkele vrijheid geboren worden uit autoriteit, uit haar *middelen* en haar logica.
Dus, net zoals we altijd al geweigerd hebben om deel te nemen aan de militaire Oorlogen moeten we vandaag, en met nog meer kracht, uit de Burgeroorlog deserteren en haar bevechten.
Legers, elk soort leger, zijn de ontkenning van het individu. Elke soldaat (met of zonder uniform) is – mogelijks – een terrorist: hij is een soldaat vanaf het moment dat hij niet meer zichzelf maar zijn eigen kamp plaatst tegenover een ander. De 'massa's', de 'rassen', de 'naties', het 'Volk', de 'Klasse': ziedaar de woorden waarmee men de weigering van de eigen vrijheid en eigen uniciteit benoemt; ziedaar de woorden waarmee de mens ophoudt mens te zijn en soldaat wordt.
Het is niet de 'goede zaak' die onderscheidt van de anderen en waarvoor men vecht die maakt dat een menselijk wezen een terrorist, een soldaat, 'wordt', maar exact het tegenovergestelde: de wederzijdse instemming van de verschillende aanwezige kampen in één enkele ideologie: de ideologie die elke individuele verantwoordelijkheid ontkent in naam van de heiligheid van een 'goede zaak' die voor *superieur* gehouden wordt.
De mens die soldaat is geworden herkent zichzelf niet meer als individu maar als deel uitmakende van iets groters (een volk, een leger, een religie, een klasse) en waarvoor hij bijgevolg handelt. Tegenover hem, onder zijn slagen, zijn bom-

men, zijn woorden, staan geen *enkelvoudige* wezens, ieder met verschillende en bijzondere verantwoordelijkheden, maar anonieme, ontmenselijkte en geringschatte massa's. In twee woorden, vijanden.
Het is dus niet de daad op zich die de mens tot 'militair' maakt, maar eerder het mechanisme, de ideologie. Zelfs het rechtvaardige voorkomen of de gegrondheid van een 'goede zaak' – die ons op het eerste zicht sympathiek kan lijken – kan, als je wat aandachtiger bent, openlijk reactionair worden. Omdat ze gebaseerd is op de niet-erkenning van het individu, omdat ze geen rekening houdt met de verantwoordelijkheden van éénieder, omdat ze massificatief is.
De *vrijheid* (of het *welzijn*) *van het volk* (of erger, *van een volk*) is een abstract concept, het betekent absoluut niets in verhouding tot de werkelijkheid. Laat ons zeggen dat het een eenvoudig rethorisch truukje is waarmee de politiek het graf graaft van de onnozelaars die bereid zijn erin te geloven. De vrijheid behoort toe aan de mens, in zijn enkelvoudigheid, zonder andere betekenis of uitzondering.
En elk individu heeft, net in naam van deze vrijheid, zijn eigen verantwoordelijkheid, zijn eigen vermogen om te handelen, zijn eigen mogelijkheid om te denken. Zowel in goede als in slechte zin. Eender welke veronderstelling die dit principe ontkent draagt een vrijheidsdodend karakter in zich, de voortzetting van een maatschappij die gebaseerd is op de autoriteit en op de politiek. Zo'n veronderstelling kan elke slachting verantwoorden of vergeven.
Acties die uitgevoerd worden als 'politiek subject' en tegen andere 'politieke subjecten' *in naam van* de Vrijheid zullen altijd binnen de politiek blijven, binnen de Oorlogslogica.

Neem als voorbeeld een jonge Palestijn die lid is van een nationalistische organisatie en een slachting aanricht onder soldaten of burgers: hij blijft binnen dezelfde ideologische dimensie: de individuele verantwoordelijkheden tellen niet omdat de Israëli's, *alle* Israëli's, *vijanden* zijn. Omdat wat telt voorbij het gewicht van de verantwoordelijkheden van *elkeen* van de mensen die hij gedood heeft, de tegenoverstaande autoriteit raken is, de druk die uitgeoefend wordt op vijandige machten. In naam van de overwinning... heiligt het doel alle middelen.
Als je deze lijn doortrekt, maar nu ook weer niet zo hard, dan gaat dezelfde redenering – met kleine verschillen qua gebruik – op voor de islamistische organisaties tegenover de 'westerlingen', voor 'onze' soldaten die op buitenlandse missie zijn tegenover de "*gevaarlijke barbaren die onze beschaving bedreigen*", voor de ETA en gelijkaardige groepen tegenover bepaalde regeringen. En waarom niet, voor té veel revolutionairen, tegenover de bourgeoisie.
Dit zijn slechts enkele voorbeelden uit de reeks van de meest frappante. We citeren die niet om de geesten van de woedenden van deze wereld uit te doven maar om te verhinderen dat de vlammen zich blijven ontwikkelen in de richting van de burgeroorlog.
Want we hebben jammer genoeg in de geschiedenis al vaak gezien dat het 'vuur' de zuurstof van de mogelijkheden tot bevrijding verbrandt.
Laten we het klaar en duidelijk zeggen: het is nooit zo noodzakelijk geweest als vandaag om aan te vallen. Maar aanvallen betekent de verantwoordelijkheid opnemen voor wat je doet als *individu.* Onze verantwoordelijkheden én die van de tegenstander erkennen. Dit betekent dat elke mens de gevolgen van wat hij kiest en doet tot de zijne moet maken, zonder daarom te verworden tot een 'politiek subject'.
Wij, als individuen, strijden voor de bevestiging van het individu en tegen individuen: we schieten niet op 'uniformen' maar op mensen, we schieten niet op de bourgeoisie maar op mensen, we vallen niet ideologieen, maar mensen aan. Als we willen dat de mens vrij is, dan moeten we de menselijkheid en uniciteit zelfs in de ergste vijand erkennen.
Totalitaire processen hebben zich sinds altijd al gebaseerd op de ontmenselijking van de tegenstander. Nochtans zou het evident moeten zijn – was het maar door het recente verleden in het achterhoofd te houden en het tragische heden te aanschouwen – dat we de tegenovergestelde weg moeten proberen.
Een weg die alle ideologie en elke politieke berekening achter zich kan laten is zeer zeker een moeilijke weg, maar wel een weg die – als je er de moed voor hebt – duizenden mogelijkheden kan openen. Zeker, er is moed voor nodig om wees van hypothesen en perspectieven te worden in een wereld die alsmaar moeilijker te begrijpen valt. Het zou makkelijker zijn om binnen de logica van de 'categorieën' te blijven, de op z'n minst voorbijgestreefde kampen tussen subjecten, zonder het mechanisme en de dynamiek in hun geheel te begrijpen.
Het is een feit dat deze afwezigheid, deze leegte, niet een beperking op zich vormt. De bevestiging van de individuele verantwoordelijkheid opent voor de 'wezen' het veld van de mogelijkheden tot revolutionaire interventies. De individualiteit en menselijkheid van de onderdrukker en uitbuiter erkennen beperkt noch de kritiek, noch de acties, maar verhoogt net hun offensief potentieel – door de hele complexiteit van verantwoordelijkheden en sociale rollen in het achterhoofd te houden.
Zolang het individu een keuzemogelijkheid heeft – hoe miniem die ook zijn mag in verhouding tot het bestaande – ontheft het feit een functie van een welbepaalde onderdrukking binnen het sociale mechanisme te aanvaarden hem niet van zijn eigen daden, maar maakt hem nog meer verachtelijk in zijn menselijkheid en voor zijn menselijkheid zelf.
Een heldere waardering van individuele verantwoordelijkheden wordt dus een wapen. Een wapen dat, geladen met het bewustzijn over het sociale mechanisme, schoten van kritiek en praktijk kan lossen zonder vast te lopen in het moeras van de onmacht en de apologie.

De macht heeft immers geen andere apologisten van het geweld nodig: ze vervult helemaal alleen die functie erg goed. De mensen moorden en revolteren *met* ons of ondanks ons, de enige kwestie is *waarom* ze het doen.
De daden van moord, van pijn doen aan een menselijk wezen zijn – op z'n minst voor de auteur – altijd iets onaangenaam of lelijk, juist omdat ze zeker wel intrinsiek autoritair zijn. Als op de weg van de revolte tegen

deze maatschappij van mistoestanden van alle slag zo'n daden moeten verwezenlijkt worden (en het lijkt me evident dat de machtigen hun privileges niet vrijwillig zullen afstaan), dan moeten die op z'n minst openlijk en duidelijk verbonden worden met de *rede*, met de droom, met het *doel* die ten grondslag liggen aan de daad.
Als deze daden, de daden van de razenden [*enragés*], uiteindelijk iets zijn geweest of waren dat naar de vrijheid neigde, als ze in zich het *doel*, het *waarom*, hadden gedragen of wilden dragen, dan is het duidelijk dat elk debat over de 'legitimiteit' van geweld kon uitdoven. De bedoelingen van de politiekers (professionelen of van de beweging), net zoals de leegte van de *kan-me-niet-schelen-ik-ben-woedend*, zouden duidelijk geworden zijn. Samengevat: het wezenlijke verschil tussen geweld dat naar de vrijheid neigt en het geweld dat naar de autoriteit neigt zou glashelder naar voren komen.

In deze 'utopische' visie kunnen de debatten over hoe iets te doen, over de voorbeeldfunctie, over de historische opeising, over de weg die ingeslagen moet worden, leiden tot een serene waardering van de vergissingen uit het verleden en de mogelijkheden – dankzij de voorgaande vergissingen – van de toekomst.
Waarom discussiëren over Emile Henry in de schoot van de libertaire en anarchistische 'beweging' (zoals het geval is in dit tijdschrift)? Waarom nog die valse schimprede verdragen tussen diegenen die – op een ideologische manier – in een daad uit het verleden "*de betekenis zelf van een revolutionaire daad*" willen zien en diegenen die – op een politieke manier – deze daad in diskrediet willen brengen omdat die hinderlijk is?
Laten we duidelijk zijn: bommen tegen 'een categorie' kunnen haat tegen een wereld, een maatschappij, sociale verantwoordelijkheden uitdrukken. Ja, maar wel met een bijzonder ruwe sociologische analyse. Ze kunnen daarentegen niet de welbepaalde verantwoordelijkheden van individuen uitdrukken: de geslaagde bankier, de huishulp, de gatlikker van de bazen, de bediener, de streberige werknemer, de 'goed gesettelde' secretaris 'die er tevreden mee is', etc. etc. Niet iedereen kan in dezelfde zak gestoken worden.
Robespierre is dood en het heeft geen enkele zin om hem herop te graven. De blindheid die ter dood 'veroordeelt', die 'in de menigte slaat' terwijl ze de bourgeois telt – en de slaven vergeet – is dus niet interessant. Ze is vooral hatelijk.
De passies, de haat, de verwachtingen, de wrok van de vele Emile Henry's die deze verachtelijke maatschappij hebben doen beven en getergd hebben vallen te begrijpen, maar we kunnen er niet de apologie van maken – vandaag minder dan ooit.
De Emile Henry's die deze maatschappij bevolkt hebben en bevolken zijn vaak 'sympathiek', gevoelig, intelligent, goede schrijvers en moedige figuren, maar dat alles kan ons niet het basisprincipe doen vergeten volgens dewelke we elkeen zijn eigen verantwoordelijkheid moeten toekennen. Het is absoluut niet aanvaardbaar dat ook maar één leven opgeofferd wordt in naam van de actie of de goede zaak. Toeval of niet, de zaak – als het gaat over de strijd voor vrijheid – zou al haar waarde verliezen als er geen gradatie van verantwoordelijkheid gemaakt wordt, als ze in de actie het militaristische principe, dat van diegene die *in het wilde weg in de menigte slaat,* zou uitdragen.
In de menigte slaan, om nog duidelijk te zijn, betekent niet alleen vele mensen doden of verwonden. Het wil vooral zeggen berekeningen maken over het aantal slachtoffers dat op te delen valt in diegenen die geraakt werden omwille voor hun reële verantwoordelijkheid en diegenen die geraakt werden als 'collaterale schade' (met een militaire woordenschat die momenteel in zwang is). Het wil zeggen vergeetachtig te doen over het bestaan van individuen in naam van de politiek.
Je kan "in het wilde weg in de menigte slaan" omschrijven als het feit te voorzien dat iemand, ook al is het één persoon, die geen specifieke verantwoordelijkheid draagt, vrijwillig geraakt zal worden. Om terug te keren naar ons historisch voorbeeld: het is niet waar dat Emile Henry in de 'menigte van de bourgeois' heeft geslaan omwille van het eenvoudige feit dat er uiteraard een bepaald aantal mensen aanwezig waren in de zaal die hij in de lucht wilde blazen die niets te maken hadden met de verantwoordelijkheden die de anarchist wilde aanvallen. Emile Henry heeft dus 'in de menigte geslaan' en basta.
Hiermee willen we niet een aspect van de anarchistische geschiedenis zwartmaken, ons in ideeën afscheiden van de tragedies van de beweging. Het interesseert ons ook niet de apologisten te zijn van al wat 'anarchistisch' is, 'onze' geschiedenis op een a-kritische manier te bekijken, een historische en steriele polemiek te lanceren.
De belangrijke kwestie die deze enkele regels ter discussie willen stellen is de relatie tussen de geschiedenis en een bepaald type van ideologische constructie die wij ervaren als een gevaar, in revolutionaire zin.
Als de Burgeroorlog zoals we al zeiden zich aan het uitbreiden is over de hele planeet met haar lading van barbarij, dan wordt het voor ons onvermijdelijk om de nadruk te leggen op de kenmerken van zo'n oorlog, over haar historische en ideologische redenen, over haar diepgaande culturele en politieke wortels die overal ter wereld hun oorsprong vinden in de waanzinnige praktijken van *mensen in oorlog.*
Vertrekken vanuit de jammer genoeg niet zo evidente veronderstelling dat elke vorm van terrorisme alleen maar in de tegengestelde richting van de *bevestiging van onze individualiteit* kan duwen, wordt centraal in tijden van oorlog. Een principiële bevestiging dus, aan het einde van deze tekst zonder conclusie. En laten we hopen, het begin van een debat dat vandaag meer dan ooit dringend is.

□

Het recht op luiheid en individuele onteigening

Jij daar, jij die een job hebt die je bevalt, die een zelfstandig beroep uitoefent en die de knoet van de baas niet té veel voelt. Jij ook, uitgebuite, die zich onderwerpt door berusting of lafheid: hoe durf je zo hard diegenen veroordelen die tot de aanval tegen de vijand overgegaan zijn?

Wij hebben je maar één ding te zeggen : "stilte!", uit eerlijkheid, uit waardigheid, uit trots. Voel je hun lijden niet? Hou je bek! Heb je hun stoutmoedigheid niet in je ? Nogmaals, hou je bek !

Hou je bek, want je kent de folter van de gehate arbeid en uitbuiting niet.

Sinds lang wordt het recht op arbeid, het recht op brood opgeëist terwijl de arbeid, eerlijk gezegd, bezig is ons af te stompen. We zijn niets anders meer dan wolven op zoek naar werk – een stabiel en vast werk - en deze zoektocht verbruikt al onze geestdrift. We zijn voortdurend op zoek, geobsedeerd door arbeid. Deze bezorgdheid, deze obsessie onderdrukt ons, laat ons niet met rust. En het is niet dat we arbeid leuk vinden. Integendeel, we haten het, vervloeken het: dat verhindert niet dat het ons ontbreekt en dat we het overal gaan zoeken. En wanneer we erop schelden, dan vervloeken we het omdat het van ons weggaat, omdat het niet stabiel is, omdat het ons achterlaat – na korte tijd: zes maanden, een maand, een week, een dag. Na die week of dag begint de zoektocht opnieuw, met alle vernedering van onze waardigheid als mensen die dat met zich meebrengt; met de spot dat dat veroorzaakt in onze magen; met de morele belediging tegen onze trots van individuen die zich bewust zijn van deze belediging, die verslappen en die hun rebelse rechten van anarchisten laten vertrappelen.

Wij anderen, anarchisten, voelen de vernedering van deze strijd om de honger te ontkomen en lijden onder de belediging te moeten bedelen voor een snee brood die ons nu en dan wordt toegekend als een aalmoes, en op voorwaarde dat we ons anarchisme afzweren of het op de zolder voor de nutteloze oubolligheden opbergen (als jullie geen illegale middelen willen gebruiken om jullie recht op leven te verdedigen, dan zal alleen het kerkhof rust bieden). En we lijden er nog meer onder omdat we ons bewust zijn van de onrechtvaardigheid tegen ons. Maar waar ons lijden groeit tot het een tragisch karakter krijgt, wanneer de schaamtelijke komedie van het valse medelijden rondom ons heen groeit, dan bijten we onszelf van woede om onze onmacht, maar ook omdat we ons een beetje laf voelen – een lafheid die soms verantwoord is, maar die bijna nooit een rechtvaardiging kent tegenover die smerige en cynische hypocrisie die ons, wij arbeiders, voordoet als de profiteurs van de arbeid, terwijl we er de weldoeners van zijn; die ons in een toestand van bedelaars plaatst wiens honger men stilt uit barmhartigheid terwijl het in werkelijkheid wij zijn die alle parasieten te eten geven, terwijl wij hun de welvaart verschaffen waarover ze beschikken. Dat wij onze levens verbruiken tussen de

horrors van de ontbering om die van hen met plezier te bevredigen, dat wij hun groei mogelijk maken, hun plezier - hun luiheid - terwijl we ons bewust zijn van de plundering waaraan ze ons onderwerpen. Ze willen ons zelfs met dwang verbieden om te glimlachen bij de wonderen van de natuur, want ze beschouwen ons als werktuigen, niets meer dan instrumenten om hun parasietenleven te verfraaien.

Sasha gaat verder in het Russisch. Hij was trots op de hulde die men bracht aan zijn kameraden, zei hij, maar waarom zaten er dan anarchisten in de sovjetgevangenissen?
Lenin onderbreekt hem: "Anarchisten? Absurd! Wie heeft je dat wijsgemaakt en hoe kan je daar nu geloof aan hechten? Er zitten bandieten en Maknovtsjina in de gevangenis, maar geen ideiny-anarchisten [Nvdv: anarchisten erkend door het regime als vertegenwoordigers van een aanvaardbare politieke theorie].
- Ziet u, schreeuwde ik, ook het kapitalistische Amerika verdeelt anarchisten in twee categorieën: de filosofen en de criminelen. De eersten worden overal aanvaard, één van hen maakt zelfs deel uit van de regering Wilson. De anderen, en wij hebben de eer om bij hen te horen, zitten gevangen en worden vervolgd. U maakt dus hetzelfde onderscheid?

Emma Goldman, *Living my life*, 1932

We kennen de absurditeit van onze geestdriften, we voelen het tragische, of eerder, belachelijke van onze situatie aan : we schelden, we vervloeken, we worden gek en we voelen ons laf, maar blijven onder invloed (zoals eender welke sterveling!) van de omgeving die ons omringt, die ons verstrikt in een net van frivole verlangens, van bekrompen ambities van 'arme kerels' die geloven hun materiële omstandigheden een beetje te verbeteren door te proberen een broodkruimel van tussen de tanden van de wolf te peuteren – van diegenen die de rijkdom bezitten en verdedigen. Een kruimel die we alleen maar bekomen aan de hoge prijs van ons vlees en ons bloed dat in het raderwerk van het sociale mechanisme achterblijft.

En, ondanks onszelf, uit noodzaak of door collectieve suggestie, laten we ons meeslepen door de wervelwind van de gemeenschappelijke waanzin. Eens de krachten in ons gebroken zijn, de krachten die ons integer houden voor ons bewustzijn dat duidelijk inziet en weet dat we er zo nooit in zullen slagen om de ketens die ons in slavernij houden te vernietigen, omdat je de autoriteit niet vernietigt door ermee te collaboreren, evenmin zoals je de offensieve kracht van het kapitaal vermindert wanneer we met onze arbeid, met onze productie haar accumulatie bevorderen; eens dit verzet gebroken is, zeg ik, dan beginnen we onze pas te versnellen en carrière te maken, een strontcarrière zonder kop noch staart, die ons alleen maar tijdelijke oplossingen biedt, altijd ijdele en nutteloze oplossingen.

Wat valt er te zeggen ? Winstbejag? Invloed van de omgeving? Absurditeit ? Een beetje van alles, hoewel we weten dat we met onze arbeid, in de omstandigheden van het kapitalistische systeem, geen enkel essentieel probleem van onze levens oplossen, met uitzondering van zeldzame bijzondere gevallen en speciale omstandigheden.

Elke verhoging van onze productieve capaciteit in het huidige sociale systeem geeft geen ander resultaat dan een verhoging van de uitbuiting op onze kap. Diegenen die beweren dat rijkdom de vrucht is van arbeid, van eerlijke en individuele arbeid, zijn bedriegers.

Maar vooruit. Waarvoor dient het om tijd te verspillen met het demonteren van de sofismes van bepaalde economische theorieën die noch oprecht, noch eerlijk zijn en die slechts de armen van geest – jammer genoeg vormen zij de meerderheid in de maatschappij – kunnen overtuigen; theorieën die geen ander doel hebben dan te verhullen met de schijn van de legaliteit en het recht van de grimmige belangen. Jullie weten allemaal dat eerlijke arbeid, de arbeid waarbij niemand uitgebuit wordt voor niemand in dit systeem comfort gebracht heeft, en nog minder rijkdom, aangezien die de vrucht zijn van de uitputting en de uitbuiting en die alleen maar te onderscheiden vallen van de misdaad door hun uiterlijk aspect. Ondanks alles interesseert een relatief materieel comfort na de uitputting van onze spieren en onze hersenen ons niet: wij willen daarentegen welzijn dat we bekomen door de volledige en absolute toeëigening van het product van onze inspanningen, de onbetwiste toeëigening van alles wat individuele schepping is.

We zijn dus bezig om ons bestaan te consumeren ter exclusief profijt van onze uitbuiters doordat we een illusoir materieel comfort achternahollen dat eeuwig vluchtig, nooit concreet realiseerbaar, stabiel is, omdat de bevrijding van de economische slavernij niet kan bekomen worden door een versnelling van onze activiteit in de kapitalistische productie, maar door de bewuste, nuttige schepping en de toeëigening van wat men produceert.

Het is vals om te beweren dat "het een mooie beloning, een fijn loon is voor een schone werkdag." Deze zin zegt dat er diegenen moeten bestaan die produceren en diegenen die zich meester maken van het product en nadat ze een groot deel voor zichzelf gebruikt hebben – hoewel ze het niet geproduceerd hebben – verdelen ze volgens absurde, volledig willekeurige criteria en principes wat ze gepast achten om terug te geven aan de echte producent. Ze stelt de gedeeltelijke herverdeling, de diefstal, de onrechtvaardigheid in: ze schept tegelijkertijd, *de facto*, de uitbuiting.

De producent kan een gedeeltijke herverdeling niet aanvaarden als een eerlijke en rechtvaardige basis. En-

kel de integrale toeëigening kan de basis leggen voor Sociale Rechtvaardigheid. Daaruit volgt dat onze toevlucht tot de kapitalistische productie een instemming met en onderwerping aan onze uitbuiting vormt. Elke verhoging van de productie is een schakel meer in onze keten, verergert onze slavernij.

Hoe meer we werken voor de baas, hoe meer we ons bestaan verbruiken en met rasse schreden naar een nabij einde gaan. Hoe meer we werken, hoe minder tijd we hebben om aan intellectuele activiteiten of gedachten te besteden; en hoe minder we kunnen genieten van het leven, haar schoonheden, de bevredigingen die ze ons kan bieden; hoe minder we genieten van vreugde, plezier, van liefde.

Je kan aan een vermoeid en opgebruikt lichaam niet vragen dat het zich toelegt op studie, dat het de betovering voelt van de kunsten (poëzie, muziek, schilderijen), noch dat het oog heeft om de eindeloze schoonheden van de natuur te bewonderen. Een lichaam, uitgeput door arbeid, in de greep van honger en wegkwijning wilt slechts slapen en sterven. Het is een ironie, een bloedige belediging om te beweren dat een mens, na acht of meer uren van handarbeid, nog genoeg kracht in zich heeft om zich te vermaken, om op een verheffende, geestelijke manier te genieten. Hij heeft na zijn verpletterende dagtaak alleen nog maar de passiviteit om zich af te stompen omdat die alleen maar vereist dat je je laat gaan, dat je je laat meeslepen.

Ondanks haar hypocriete lofzangers is de arbeid in de huidige maatschappij slechts een veroordeling en een afwijking. Het is aftakeling, offer, zelfmoord.

Wat valt eraan te doen? Onze inspanningen concentreren om deze collectieve waanzin die tot crisis brengt te verminderen. Het is belangrijk om de producent te wapenen tegen deze vermoeiende geestdrift, die al even nutteloos als idioot is. Het is noodzakelijk om de materiële arbeid te bestrijden, haar te reduceren tot een minimum, opnieuw luilakken te worden zolang we in het kapitalistische systeem leven dat ons wil doen produceren.

Vandaag de dag is een eerbaar arbeider zijn geen eer, het is vernedering, idiotie, schande, lafheid. Ons 'eerbare arbeiders' noemen is met onze kop lachen, ons belachelijk maken, het is ons – na de schade – te kakken zetten. Oh, fijne en magnifieke vagebonden die weten te leven aan de marge van het sociale conformisme, ik groet jullie! Nederig bewonder ik jullie kracht en jullie geest van niet-onderwerping en ik erken dat jullie gelijk hebben ons toe te schreeuwen: "Het is makkelijk wennen aan de slavernij".

* ✱ *

Nee, arbeid verlost niet, het stompt af. De mooie woorden gericht aan de actieve, werkende, gedreven massa's ; de hymnes aan de strakke spieren ; de vlammende slotrede's over de arbeid die adelt, die verheft, die ons verlost van de kwade verlokkingen en alle zonden die slechts pure fantasie zijn van personages die nog nooit de hamer of de sikkel in hun handen hebben gehad, van personen die hun rug nog nooit gebroken hebben op een aambeeld, die nog nooit hun brood hebben verdiend door het zweet op hun voorhoofd.

De poëzie die gewijd is aan de handarbeid is gewoon waanzin en bedrog die ons zou moeten doen lachen, of ons zou moeten vervullen van verontwaardiging en rebellie.

De schoonheid van de arbeid... de arbeid die verheft, adelt, verlost!

Ja, ja ! Kijk daar maar, in de verte. Het zijn de arbeiders die uit de fabrieken komen, die uit de mijnen klimmen, die de havens, de velden verlaten na een arbeidsdag. Kijk naar hen, kijk naar hen! Hun schouders kunnen amper die uitgeputte lichamen dragen. Aanschouw hun bleke, gestriemde, afgematte gelaat. Zie hun trieste, doffe ogen, zonder fonkeling of vitaliteit. Ah, die schone, krachtige spieren... de vreugde van de harten voor de arbeid die adelt...!

Dring binnen in die fabriek en aanschouw hen tijdens hun activiteit. Mankende verlengstukken geïntegreerd in de machine die verplicht zijn om duizend, tweeduizend keer dezelfde beweging uit te voeren, automatisch, zoals de machine, zonder dat een tussenkomst van hun hersenen nodig is. Ze zouden hem gewoon op z'n plaats kunnen houden, want eens hij op z'n plaats staat, blijft hij zonder ophouden zijn taak uitvoeren. Hij bewaart niets van zijn persoonlijkheid, van zijn individualiteit. Dit zijn geen voelende, denkende, scheppende wezens. Dit zijn dingen zonder geest, zonder eigen wil. Ze gaan erheen omdat allen erheen gaan. Ze bewegen op een uniform, gelijkmatig ritme, zonder onafhankelijkheid. Men beveelt hen deze beweging uit te voeren en ze moeten het vandaag doen, morgen,... altijd! Als machines!

De moderne productie leidt in tachtig procent van de gevallen tot de volledige verwoesting van de menselijke persoonlijkheid. Je vindt geen ambachtslui meer. De kapitalistische productie heeft hen niet nodig. Voor elke nood hebben ze objecten uitgevonden, en machines om alles te doen, en wij zijn er klaar voor om nieuwe noden te scheppen om nieuwe producten te fabriceren. In werkelijkheid is het dát wat nu al gebeurt, en het is daarom dat het leven ingewikkelder wordt en dat leven elke dag zwaarder wordt.

Men heeft de esthetiek der dingen afgeschaft, en men schept slechts in serie, *en masse*. Men heeft de smaken

teruggevoerd tot een algemene lijn; men heeft de individuen eender welke artistieke originaliteit, eender welk verschillend pleziertje afgeleert en men is ertoe gekomen – oh, wonder van de propaganda – om de algemeenheid te doen waarderen die aan de kapitalisten uitkwam om te fabriceren: een identiek voorwerp voor elk verschillend individu.

Er is geen nood meer aan wezens die scheppen, maar aan bedrijven die fabriceren ; nu al - ai! - bestaan er geen ambachtslui of intellectuele arbeiders meer; er zijn alleen nog maar handarbeiders. Men beproeft onze intelligentie niet meer. In plaats daarvan kijkt men of je goede spieren hebt, of je nijverig bent. Men kijkt niet zoveel naar wat je weet maar naar hoeveel je kan produceren. Het zijn niet jullie die de machine doen draaien, het is de machine die jullie doet draaien. En hoewel dat misschien paradoxaal kan klinken, hoewel het niet de hele werkelijkheid is, is het ook de machine die 'denkt' wat er moet gebeuren, die jullie alleen maar de verplichting laat om haar te dienen, om te doen wat ze jullie zegt. De machines zijn de hersens en jullie zijn de armen; zij is de denkende, scheppende materie en jullie zijn de ruwe, willoze materie; zij is de individualiteit, jullie... de machine.

Afschrikwekkend ! Als er slechts één individualiteit bijvoorbeeld zou binnendringen in de gebouwen van Ford dan zou die de hele machinerie van de productie verwoesten.

* * *

De arbeiders zijn slechts dwangarbeiders. Of (mocht dat jullie kunnen troosten) soldaten die ingekwartierd zijn in de fabrieken. Allen stappen met dezelfde pas; allen – in functie van de variëteit aan voorwerpen – voeren dezelfde bewegingen uit. Wij vinden geen enkele bevrediging in de arbeid die we verrichten; we hebben er geen passie voor omdat we ons er volledig vreemd aan voelen. Zes, acht, tien uur arbeid, zes, acht, tien uur lijden en angst.

Nee, wij houden niet van de arbeid, wij haten haar. Ze is niet onze bevrijding, ze is onze veroordeling! Ze verheft ons niet noch bevrijdt ze ons van onze gebreken; ze maakt ons fysiek kapot en roeit ons moreel uit tot op een punt dat we niet in staat zijn er ons van te ontdoen. In een andere toekomst zal het nodig zijn om deze arbeid uit te voeren, dat weet ik, maar dat zal altijd tegen onze zin zijn zolang we ook morgen zo'n systeem willen in stand houden om onze inspanningen te sparen. Het zal altijd lijden zijn, zelfs wanneer de werkdag vermindert wordt tot minder uren.

Ik weet niet wat de dieren denken over de last die men op hun rug plaatst, maar ik kan zeggen dat wat ik zelf observeer en voel, is dat de mens alleen intellectuele en artistieke arbeid met plezier, met een reële bevrediging uitvoert. Als hij op z'n minst zijn offer niet beschouwt als verspilling en nutteloos, dan zou de mens zich met moed wapenen en zou zijn vermoeidheid hem minder bitter, minder pijnlijk lijken. Maar wanneer je ziet dat al zijn inspanning verspild wordt, dat het niets anders is dan het werk van Sisyphus die getergd wordt door ontelbare rampen en offers bij elke mislukking, dan vlucht de moed weg uit z'n hart en dan steekt in elk bewust wezen, in elk voelend en menselijk wezen, de haat op tegen deze barbaarse en criminele stand van zaken... en dan is de afkeer van en rebellie tegen de arbeid onvermijdelijk.

Zo begrijp je dus dat er non-conformisten bestaan die zich niet willen plooien naar deze weerzinwekkende slavernij. Je begrijpt dat er ontembare vagebonden bestaan die de onzekerheid van morgen – het grootste deel van de tijd zonder de minste stuiver die aan de permanente arbeider wordt toegekend – verkiest boven zich te onderwerpen aan dit vernederend systeem. Je begrijpt de onverbeterlijke zwerver, zonder genie als je wil, maar die alleszins niet meestapt in de zo vernederende stoet... En je begrijpt ook de grote luilakken, de lamme idealisten die hun leven doorbrengen in volledige broederschap met de natuur, die ervan genieten om de wonderlijke dageraad, de melancholieke avondschemering te aanschouwen, die hun geesten vullen met de melodieën die alleen een eenvoudig en vrij leven hen kan schenken, die de stilte opleggen aan de nijpende behoeften van de maag om niet te vervallen tot de slavernij waartoe wij anderen gedwongen worden. Ze zetten zich neer aan de kant van de weg en overzien met een eindeloze droefheid en diep medelijden de zwarte karavaan die dag in dag uit, gehoorzaam en verslagen, naar de fabrieken-gevangenissen gaat die hen reeds uitgeput opslorpen en 's nachts als kadavers uitbraken.

En ze vluchten, ze vluchten, deze luie idealisten wiens hart onderdrukt wordt door het aanschijns van zoveel dwaasheid, zoveel ellende en zoveel waanzin. Ze vluchten naar een vrij, ongehoorzaam, non-conformistisch leven en zeggen tegen zichzelf, uit het diepst van hun hart, dat eerder dan zich elke dag weer te onderwerpen aan dit ellendige, smerige en van verheffing en spiritualiteit verstoken leven, ze nog liever dood zijn.

De handenarbeid onder het kapitalistische regime haten betekent niet de vijand zijn van alle activiteit, net zoals de individuele onteigening aanvaarden niet betekent oorlog voeren tegen de arbeider-producent, maar tegen de kapitalist-uitbuiter.

Deze idealistische vagebonden die ik zo bewonder zijn actief, hebben een intens geestelijk leven rijk aan ervaringen, beschouwingen, genot. Het zijn vijanden van de arbeid omdat een groot deel van hun inspanningen erdoor verspild zou worden; ze kunnen zich daarenboven niet onderwerpen aan de discipline die

zo'n soort activiteit vereist en ze willen niet verdragen dat men van hen een hersenloze machine maakt en dat men, uiteindelijk, in hen alle persoonlijkheid (dat wat ze het meest waarderen) doodt.

Onder deze spirituele vagebonden – weigeraars van de domesticatie en de kapitalistische discipline – is het nodig de onteigenaars op te zoeken, de voorvechters van de individuele onteigening, diegenen die niet willen wachten totdat de massa's klaar en bereid zijn om de collectieve daad van sociale rechtvaardigheid te volbrengen. Door zorgvuldig de psychologische, ethische en sociale nuances die hun houding bepalen te bestuderen, kan men deze daden beter begrijpen, verantwoorden en waarderen, maar ook zich verdedigen tegen de zwartgallige aanvallen van velen die hoewel ze er dezelfde ideeën over tal van andere problemen op nahouden, zich onderscheiden door met slijk te smijten naar deze ongeduldigen die niet kunnen berusten in afwachting van de dag van de collectieve verrijzenis.

Het recht op individuele onteigening kan niet ontzegd worden omdat het zich baseert op een bepaald collectief recht op onteigening. Indien we socialisten of communisten-bolsjevieken waren, dan zouden we aan het individu het recht om zich dat deel van de rijkdommen die hem toekomen als zijnde producent – met de middelen die hij het meest adequaat acht – toe te eigenen. Omdat de bolsjevieken en de socialisten de individuele eigendom ontkennen en slechts één vorm van eigendom toelaten: de collectieve eigendom. Maar dat is niet het geval bij anarchisten, of ze nu individualisten of communisten zijn, omdat allen in theorie en in praktijk zowel individuele als collectieve eigendom erkennen. En als je het recht op individueel bezit erkent, hoe zou je dan aan het individu het recht kunnen ontzeggen om zich te bedienen van de middelen die hij opportuun acht om zich toe te eigenen wat hem toekomt?

Elke schuldeiser (dat zou het geval zijn van de productieve klasse tegenover de kapitalistische klasse) grijpt zijn schuldenaar bij de keel op het moment en op de manier die hem uitkomt en krijgt zo zijn goed terug – dat hem door leugen en geweld ontrukt is – in een zo kort mogelijke tijdspanne. Het individu, dat zich baseert op vrijheid – en de vrijheid is de doctrine van de anarchie – is de unieke en enige scheidsrechter van deze daad van toeëigening.

Als de wenselijkheid en noodzakelijkheid van een collectieve daad erkend wordt, van een sociale revolutie om de bourgeoisie te onteigenen, en het individu – zelfs een individualist – zich vrijwillig achter dit idee schaart, dan is dat omdat er een algemeen geloof bestaat dat een collectieve inspanning ons gemakkelijker zou kunnen verlossen van de economische en politieke slavernij.

Maar sinds jaren is dit vertrouwen bij vele anarchisten verzwakt.

Men heeft uiteindelijk moeten toegeven dat een echte bevrijding, een diepgaande, anarchistische bevrijding, die de fetisj van de autoriteit zou wegvagen uit het bewustzijn van de massa's (met de zekerheid dat die nooit meer terugkomt) en die ons zou toelaten een stand van zaken in te stellen die de vrijheid van niemand van ons zou krenken, een brede culturele voorbereiding nodig heeft... en bijgevolg vele jaren van lijden onder de kapitalistische uitbuiting. Zo komt het dat veel van onze rebellen die eerst enthousiast de idee van een onteigenende revolutie omhelst hadden, bedacht hebben – zonder zich daarom te dissociëren van het noodzakelijke werk van revolutionaire voorbereiding – dat zo'n hoop het offer van een heel leven betekende, een leven geconsumeerd in hatelijke en beestachtige omstandigheden, zonder enig geluk, zonder genot en dat de morele bevrediging van een strijd voor de menselijke bevrijding geen voldoende aansporing was om haar lasten te verdragen.

"We hebben maar één leven," spraken ze vanuit hun hart, "en dat haast zich naar het einde aan de snelheid van een bliksemschicht. Het bestaan van een mens is tegenover de tijd echt maar een vluchtig moment. Als dit moment ons ontsnapt, als we er het sap niet kunnen uitpersen dat het ons kan geven onder de vorm van geluk, dan is ons bestaan zinloos en dan verspillen we een leven, een verlies dat ons de mensheid niet zal teruggeven. Daarenboven is het vandaag dat we moeten leven, niet morgen. Het is vandaag dat we recht hebben op ons deel van het plezier en dat wat we vandaag verliezen, kan morgen ons niet meer teruggeven: dat is definitief verloren. Daarom is het vandaag dat we willen genieten van ons deel van het goed, het is vandaag dat we gelukkig willen zijn."

Geluk wordt niet geboren uit slavernij. Geluk is een gift van de vrije mens, van de mens die meester is van zichzelf; het is de opperste gunst van de mens, de mens die weigert om een genummerd beest te zijn, een beest dat berust in haar lijden, dat produceert en alles ontbeert. Geluk verkrijg je in de luiheid. Je verkrijgt het ook in de inspanning, maar in de nuttige inspanning, in de inspanning die een beter welzijn voortbrengt – de inspanning die de variëteit van mijn verwervingen verhoogt, die me verheft, die me echt verlost.

Er is geen geluk mogelijk voor de arbeider die tijdens zijn hele leven in beslag genomen wordt door het oplossen van het vreselijke probleem van de honger.

Er is geen geluk mogelijk voor de paria die geen andere bezorgdheid kent dan zijn werk, die over niets anders beschikt dan de tijd die hij besteedt aan z'n werk. Zijn leven is echt triest, echt leeg en om het te verdragen en ermee voort te gaan, om het te aanvaar-

den zonder te rebelleren, heb je veel moed of een grote dosis lafheid nodig.

Vanuit het verlangen om te leven, vanuit de intieme en diepe wanhoop die ons in het perspectief plaatst van een leven dat geconsumeerd wordt ter profijt van onwaardige mensen, vanuit de verslagenheid die je voelt bij het verlies van de hoop op een collectieve redding tijdens het vluchtige traject van ons korte bestaan: vandaaruit vormt zich de individuele rebellie; het is met deze vlammen dat de daden van individuele onteigening zich voeden.

Het leven van de onbewuste arbeider is triest, echt triest, maar – arme ik ! – dat van een anarchist is echt tragisch.

Als jullie al dit lijden niet voelen, al de wanhoop van jullie tragische situatie, sta me dan toe te zeggen dat jullie een konijnenhuid hebben en dat het juk jullie niet zo slecht afgaat. En als het juk niet op jullie weegt; als jullie door jullie specifieke situatie de directe onderdrukking van de baas niet voelen; als jullie, ondanks al jullie oppervlakkige klaagzangen, niet kunnen leven zonder werk omdat jullie niet weten hoe jullie je uren van luiheid moeten invullen en dat het gebrek aan handenarbeid jullie vreselijk verveelt; als jullie erin slagen om de dagelijkse routine van het bureau te verdragen, om de voortdurende verwijten van de onnozele of kwaadwillende kleine bazen te respecteren, terwijl jullie eerst sterven aan het werk en dan van de honger zonder de goesting te voelen om komaf te maken met de meest hatelijke der criminelen, dat jullie hem broeder noemen; dan hebben jullie niet de graad van gevoeligheid bereikt die nodig is om het spirituele lijden en de sociale motieven (waarover ik reeds gesproken heb) te begrijpen die de daden van individuele onteigening bepalen en dan hebben jullie nog minder recht om ze te veroordelen.

Want niet alleen weet de anarchist wat er hatelijk is aan het beestachtige, criminele werk dat zelden nuttig is voor zijn welzijn en voor dat van de mensheid; niet alleen ziet hij er zich toe verplicht om zelf deel te nemen aan de vrijwaring van zijn eigen slavernij, die van zijn kameraden en die van het volk in het algemeen, maar ook moet hij dit werk uitvoeren op zo'n manier en in zo'n vreselijke, zo'n onverdragelijke en gevaarlijke omstandigheden dat zijn leven op elk moment van zijn lange dag bedreigd wordt; omdat zijn arbeid, bepaald werk dat enkele categorieën van arbeiders moeten uitvoeren (ik zeg 'categorieën' omdat er verschillende arbeiders zijn die noch de beestachtigheid noch het vreselijke gevaar kennen van bepaald werk dat door andere arbeiders verricht wordt) niet alleen een ware slavernij inhoudt, maar ook gelijkgesteld kan worden met een ware zelfmoord.

In de diepte van de mijnen, naast monsterlijke machines, in de helse kelders ten midden van ongezonde producten, ligt de dood altijd op de loer. Lichamen die teringachtig worden, vergiftigde longen, verminkte ledematen, gebroken lichamen, ogen die licht ontberen, de schedel verbrijzeld: daar zijn de eerbare arbeiders, bij duizenden met brood dat in zweet gedrenkt is. Geen enkel medelijden met hen, geen enkele moraal, geen enkele religie om de profiteur te ontroeren die zijn miljoenen bijeenschaart door dagelijkse misdaden om nog wat meer winst te bekomen, om zijn kassa's met enkele extra centiemen te vullen.

Is het daarenboven nodig om het ongeluk dat iemand van hen dankzij het geforceerde toeval van één van ons kan overkomen te omringen met onze tederheid, om onze tranenzak te legen?

De waarheid is dat we ons goed, menselijk en genereus moeten tonen wanneer het erom draait de beurs of de huid van onze vijanden te respecteren en dat we brave lammetjes moeten zijn wanneer onze vijanden ons op onze zenuwen werken.

Waarom hebben we niet het recht om op individuele manier, zonder collectieve toestemming, het zwaard van de rechtvaardigheid in eigen handen te nemen? – Verkracht de maagdelijkheid van de gemeenschappelijke moraal niet met uw niet-geheiligde zonden! Een beetje geduld, mijn broeders, het rijk van de Heer zal voor allen komen!

"Als jullie honger hebben, grom dan maar wees rustig: we zijn nog niet klaar. Als we je platslaan, brul dan, maar beweeg niet: we hebben nog te veel gewicht aan onze benen. Als ze jullie massacreren nadat ze jullie bestolen hebben, hou het daarbij! Richt je hoofd naar de dief, we zullen jullie tot held uitroepen. Maar als jullie geld willen pakken zonder onze toestemming, zelfs al is het op eigen risico, doe dat niet, want anders zullen jullie niets anders zijn dan ordinaire bandieten. Dat is de moraal, onze moraal."

Wel verdomme !

Ik zou de volgende vraag willen stellen : wanneer het kapitaal me besteelt en me laat sterven van de honger, wie wordt er dan bestolen en wie sterft er van de honger, ik of de collectiviteit ? Ik? En waarom zou alleen de collectiviteit dan het recht hebben om aan te vallen en zich te verdedigen?

Ik weet dat de kwestie van de onteigenaar zich kan lenen tot vele foute interpretaties, tot vele vergissingen. Maar de fout van dat alles, de verantwoordelijkheid voor de vervalsing van de ethische, sociale en psychologische motieven die de individuele daden van onteigening hebben bepaald en bepalen – in de meerderheid – komen voor het grootste deel toe aan de slechte wil van hun critici.

Daarmee wil ik niet gezegd hebben dat al die kritieken van slechte wil zijn, omdat ik goed weet dat een groot deel kameraden oprecht geloven dat deze daden schadelijk zijn voor de onmiddellijke doelen van onze propaganda. Wanneer ik spreek over slechte wil, dan heb ik het over die zo sectaire en zo individualistofobe anarchisten die beginnen te praten over 'diefstal' bij elke daad van onteigening. Zo willen ze aan die geste elke sociaal en ethische basis ontnemen die vanuit een anarchistische visie te rechtvaardigen valt, om haar te associëren en gelijk te stellen aan de daden van al die gefrustreerde en onbewuste individuen (over het algemeen verontschuldigbaar omdat ze een waar product zijn van de huidige maatschappij) die dief zijn met dezelfde onverschilligheid als zouden ze beul zijn indien dit beroep hen zou geven wat ze zoeken.

Toch wil ik verre van de onteigenaar altijd en in elke omstandigheid rechtvaardigen. Een laakbaar feit bij een zeker aantal onteigenaars is de corruptie waar ze zich aan overleveren wanneer ze een goede slag geslaan hebben. In bepaalde gevallen, ik geef het toe, zijn kritiek en veroordeling gerechtvaardigd, maar ondanks alles mogen die niet verder gaan dan wat gezegd wordt over de goede arbeider die zijn loon opdoet in drinkfestijnen en bordelen, iets wat jammer genoeg nog voorkomt en ook regelmatig bij ons.

Door bepaalde critici is gezegd dat de apologie van de individuele daad bij bepaalde anarchisten een slinks utilitarisme opwekt, een nauwe mentaliteit die in contradictie staat met de principes van de anarchie. Deze zo wispelturige veronderstelling komt neer op beweren dat elke anarchist die in contact staat met niet-anarchistische elementen uiteindelijk op een anti-anarchistische manier gaat denken.

Er is nog iets dat ik niet wil vergeten zeggen : aangezien de onteigening een middel is om zich individueel te onttrekken aan de slavernij, moeten de risico's individueel gedragen worden. Kameraden die de onteigening 'op zich' in praktijk brengen verliezen elk recht – zelfs als dat bestaat voor andere activiteiten, wat ik niet geloof – om solidariteit te eisen van onze beweging wanneer ze in de nesten zitten.

Mijn bedoeling met deze studie is niet om de apologie te maken van dit of dat feit, maar om de wortels van het probleem aan te raken, om het principe van en het recht op onteigening te verdedigen. Het slechte gebruik dat sommige onteigenaars maken van de vrucht van hun onderneming vernietigt niet het feit zelf, zoals het feit dat er uitmuntende rotzakken zijn die zich anarchisten noemen de ideologische inhoud van de anarchie niet vernietigt.

Laten we de zwaarste beschuldiging, de meest extreme veroordeling onderzoeken : diegenen die de daden van individuele onteigening verdedigt, breekt met de anarchistische principes. Men heeft onteigenaars 'parasieten' genoemd. Dat is zeker, ze produceren niets! Maar het zijn onvrijwillige, gedwongen parasieten omdat er in de huidige maatschappij alleen maar parasieten of slaven kunnen zijn.

Ik ben gestopt met deze strijd omwille van mijn arrestatie. Maar in het gevangeniskamp heb ik die onder een andere vorm en met andere middelen hernomen. Ik denk niet dat het illegalisme het individu in de huidige maatschappij kan bevrijden. Als hij er op die manier in slaagt om zich te bevrijden van een aantal gedwongen slavernijen, dan nog vraagt de ongelijkheid van deze strijd nog zwaardere strijden met aan het einde het verlies van de vrijheid (de weinige vrijheid waarvan hij kon genieten) en soms zelfs van het leven. In essentie is het illegalisme beschouwd als daad van revolte eerder een kwestie van temperament dan van doctrine. Daarom kan het illegalisme geen enkel opvoedend effect hebben op het geheel van de arbeidende massa's. En ik bedoel een gunstig opvoedend effect.

Alexandre Marius Jacob, 1948

Het lijdt geen twijfel dat het parasieten zijn, maar niemand kan hen 'slaven' noemen. De slaven zijn voor het overgrote deel ook parasieten, maar dan wel veel duurder dan de onteigenaars. En het parasitisme van deze meerderheid van producenten is veel immoreler, laffer en vernederender dan die van de onteigenaars.

Zouden jullie iemand die tewerkgesteld is in de productie van sieraden, van tabak, van alcohol of... die dienster is van de priester een eerbare producent of een parasiet noemen?

Men zal me zeggen dat ook dit parasitisme opgelegd is, dat de noodzaak om te leven ons ondanks onszelf verplicht om ons te onderwerpen aan deze negatieve en schadelijke activiteit.

En met dit povere excuus, met dit laffe voorwendsel verdienen we ons brood op een schaamtelijke en bijna criminele manier, een echte medeplichtigheid in het delict, een criminaliteit die niet moet onderdoen voor die van de eerste verantwoordelijken : de bourgeois.

En zouden jullie tenslotte kunnen ontkennen dat de weigering om te collaboreren met de chaos van dit criminele regime meer anarchistisch is? Zouden jullie misschien kunnen ontkennen dat tweederde van de bevolking van onze metropool parasieten zijn?

Het valt niet te ontkennen dat, als men voor producenten alleen maar diegenen neemt die tewerkgesteld zijn in een echt nuttige productie, het overgrote deel van de mensheid moet beschouwd worden als parasieten. Of jullie nu werken of niet werken, als jullie geen

deel uitmaken van de categorie van arbeiders of de zeldzame echt nuttige categorieën, dan kunnen jullie alleen maar parasieten zijn, zelfs als jullie jezelf nemen voor eerlijke arbeiders.

Tussen de parasiet-arbeider die zich onderwerpt aan de economisch-kapitalistische uitbuiting en de onteigenaar die rebelleert, verkies ik de laatste. Hij is een rebel in actie, de ander is een rebel die blaft, maar... niet bijt, of pas zal bijten op de dag van de erg heilige verrijzenis.

Door de inspanning te verdelen over de hele collectiviteit zou twee of drie uur arbeid per dag volstaan om alles te produceren wat we nodig hebben om een eerlijk leven te leiden. We hebben dus recht op luiheid, recht op rusten. Als het huidige sociale systeem ons dit recht ontzegt, dan is het nodig om het met alle middelen te veroveren.

Eigenlijk is het triestig om te moeten leven van de arbeid van anderen. We proeven de vernedering ons gelijk te voelen aan de bourgeoisparasieten, maar we smaken ook grote sensaties.

Parasieten, ja; maar ze bezuipen zich niet tijdens bittere en vulgaire drinkfestijnen, ze voelen zich niet gefolterd te weten dat ze één van diegenen zijn die vernederd worden en vastgeketend zitten aan het span van de overwinnaar en de weg bevlekken met hun eigen bloed; één van diegenen die rijkdommen aanbieden aan de parasieten en sterven van honger zonder te durven rebelleren; één van diegenen die paleizen bouwen en leven in krotten, die graan telen en hun kinderen niet kunnen voeden; één van de anonieme en afgestompte massa die even haar hoofd opheft wanneer ze slagen krijgt van de meester en zich dan elke dag weer onderwerpt, zich conformeert aan de huidige sociale orde en eens haar tijdelijke houding overwaait alle schandelijkheden, alle laagheden tolereert, vergemakkelijkt en begaat.

Geen producenten, zeker, maar geen medeplichtigen. Geen producenten, nee; dieven zo jullie willen - als jullie lafhartigheid nood heeft aan een extra bekrompenheid om jullie te troosten -, maar geen slaven. Pal tegenover de vijand, met blikkerende tanden, nu, vanaf vandaag.

Vanaf vandaag, gevreesd en niet vernederd.

Vanaf vandaag, in staat van oorlog tegen de bourgeoismaatschappij.

Alles, in de huidige kapitalistische wereld, is slechts onwaardigheid en delict ; alles maakt ons beschaamd, alles maakt ons misselijk en doet ons walgen.

We produceren, we lijden en we sterven als honden.

Laat op z'n minst aan het individu de vrijheid om waardig te leven of als een man te sterven als jullie zelf willen blijven creperen als slaven.

De bestemming van de mens, zegt men, is wat hij ervan weet te maken en er is vandaag slechts één alternatief: rebellie of slavernij.

Brand *
Vertaald uit *Eresia*, n° 7, 8 et 9,
Italië, 1929

(1) Pseudoniem van Enrico Arrigoni

De as van de legenden

Afrekenen met de verheerlijking van het illegalisme

Er was eens een tijd van helden. Een verleden tijd, een tijd die voorbij is, waarin de volksverbeelding kleine en grotere daden van enkele rebelse individuen ter hand nam om er fabels en legenden van te spinnen. Verhalen die een leven illustreerden dat samengesteld werd uit machtsmisbruik en uitbuiting, waarin de kleine David op z'n eentje in opstand kwam tegen Goliath de reus door hem uit te dagen met een «eenvoudige» slinger.

Bijna overal ter wereld hebben de bandietenavonturen van «één tegen allen en alles» de harten en de dromen beroerd van generaties van onteigenden: meer dan rolmodellen waren ze een stiekeme droom - en op een genante manier, doorheen het vervormde en spectaculaire beeld van de held - de bevestiging van wat men niet was, van zijn eigen lafheid, zijn eigen overgave.
Maar de tijd waarover we het hebben ligt nu ver van ons af; een tijd waarin de *held*, die misschien niet zo puur en onbevlekt was als de volksverbeelding hem beschreef, nog iets «begrijpelijks» was; een voorbeeld van revolte, een keuze die voor enkelen navolging verdiende, ook al bleef ze voor velen niet meer dan een voorwerp van aanschouwing.
Wat de verbeelding, de creatie van de mythe, verbond met de rebelse daad op zich was niet zozeer de overschrijding van de sociale regel of de staatswet, maar eerder het begrip voor een gedragscode die gebaseerd was op gedeelde modellen. De kwestie van de eer en de moraal - doordrongen van een stevige dosis christianisme - was de ring die tot enkele tientallen jaren geleden de vastberaden keuze voor de illegaliteit verbond met de ridderlijke mythe. In de gemeenschappelijke verbeelding en vooral onder de armere klassen werden de bandiet en de doodslag - ofte, de realiteit - vaak uitgezuiverd door het romantische beeld: de doorborende lans en het spuitende bloed maakten plaats voor het witte paard en het gouden harnas.
In deze visie en zelfs als dat bepaalde mensen niet bevalt, bestaat er in historisch opzicht een complementariteit tussen wat het banditisme was en het relatief recentere *malavita* [«het slechte leven»: de sociale delinquentie van een hoog niveau in de volkswijken] en wat de maffia zijn. Ook al kenden deze vormen van illegalisme duidelijk verschillende bestemmingen naargelang hun geschiedenis en de gebeurtenissen die zich erin afspeelden; wat hen tot elkaar bracht, was precies dit beeld van de ridder dat ze opriepen bij hun toeschouwers.
Het is geen toeval dat de historische maffia (de Siciliaanse maffia, 'ndrangheta calabraise en de napolitaanse camorra) in hun eedaflegging het beeld staande houden van de drie ridders die in Zuid-Italië aan land gingen om er de drie organisaties te stichten. Van de mythe tot de realiteit is er een verband: hoewel de drie ridders nooit bestaan hebben, ontstonden de maffieuze verenigingen uit de katholieke adel uit het zuiden. Wat de vroegere edellieden in het leven probeerden te roepen door deze geheime genootschappen op te richten, is niet zo verschillend van de praktijken van de verschillende vrijmetselaarsloges van katholieke strekking in heel Europa: het idee was eenvoudigweg om elkaar wederzijds te helpen en zich rond gemeenschappelijke traditionele - familiale en sociale - waarden en sociaal verspreide concepten als eer, eed en «respect» voor de patriarchale hiërarchieën te scharen. Met name tijdens de eenmaking van Italië, die in het zuiden een duidelijke en dramatische verslechtering van de overlevingsomstandigheden betekende voor de boeren en een verlies van macht voor de edellieden en de lokale bezitters; met name in die tijd is het moraliserende en regulariserende werk van de «maffieuse families», die de boeren te hulp kwamen met liefdadigheid en conflictbemiddeling (in verband met eigendom, terreinafbakeningen, schulden, huwelijken) bepalend geweest voor het ontstaan van de riddermythe, of nog: maffieuse rijken die de armen te hulp kwamen en alles wat daarop volgde.
Om enkele voorbeelden te geven; zelfs de begrippen *omertà* en *faida*, die zo in trek zijn in de faits divers, hadden in die tijd een duidelijk andere betekenis. De *faida* betekende niet een gewapende «afrekening» tussen families, maar het was een ongeschreven wet die, onder het toeziend oog van een voorname oude - in de regel een notabele van de gemeenschap -,

de conflicten tussen dorpsleden bemiddelde. Het grootste deel van de *faida* eindigde niet in een slagveld, maar in een huwelijk of een contractuele schadeloosstelling. Hetzelfde geldt voor de *omertà*, die niets van doen had met verplichting of niet-collaboratie, maar die eerder een gedragsmodel aangaf dat overeenkwam met de gedeelde morele principes: de nederigheid en het *respect*. Op basis hiervan wordt het duidelijk dat de vestiging van de maffia in Italië niet berustte op een banale machtsverhouding, maar op een onophoudelijke mix van christelijke waarden en clanregels die zo oud zijn als de straat. Een tragische eenheid waarin - met het verloop van de tijd en het nodige bloedvergieten - het «respect» plaatsruimde voor de kniebuiging om, vandaag, vooral te triomferen als terreur.

Broussard stond voor me, al zijn mannen achter hem. Ik had een sigaar tussen de lippen. Ik lachtte hem toe, terwijl ik hem de hand toestak:
"Goed gespeeld commissaris... Deze keer heeft u gewonnen."
De flikken waren binnengedrongen in mijn appartement. Men had me geboeid. Commissaris Leclerc en de vervanger van de procureur waren binnengekomen. Hij schudde me de hand.
"Bedankt Mesrine.
-Waarvoor?
- We verwachtten ons aan het ergste.
- Ik heb het spel gespeeld, mijnheer de procureur... Niets dan het spel."
Vervolgens tot Francine, die men de handen vrij had gelaten:
"Schenk je ons wat champagne in als je wil?"
Met volle glazen klonk ik met Broussard, Leclerc en de substituut. We hadden elkaar niets meer te zeggen.

Jacques Mesrine, *L'instinct de mort*, 1977

Samengevat: de maffia is nooit uitsluitend de machtsvastberadenheid van enkelen over velen geweest, maar eerder een wijdverspreide sociale verhouding (op politieke, economische en morele grond), waaraan alle sociale lagen van de gemeenschappen zelf participeerden. De verspreide medeplichtigheid en de collaboratie van grote delen van de bevolking met de maffieuse «instituties» die we vandaag voor ogen hebben, is dus iets veel diepgaanders en aangrijpenders dan de idee van de zuivere chantage, waarin de media ons zouden willen doen geloven.
Zonder twijfel is datgene dat de individuen doorheen deze «gedeelde waarden» verenigde in de vorige eeuw veranderd, of juister: de waarden uit het verleden zijn vervangen door andere, die meer in overeenkomst zijn met de economische moderniteit en de huidige machtsverhoudingen: de klassieke mythe van de ridder, van de eer, van de «peetvader» is geëvolueerd tot een mythe van het geweld, tot de idee van controle over het territorium, in de cultus van accumulatie van wapens en geld. En dat is een nieuw model; niet zozeer omdat de vroegere maffiosi er vrij van waren, maar eerder omdat het prominent aanwezig is en er totaal geen katholiek getinte rechtvaardiging voor is. Op uitdagende wijze zouden we kunnen zeggen: een model dat veel meer Amerikaans is. Kortom: een *jonge* maffia, die door haar eigen mythe te creëren, het etaleren van haar almacht door middel van het vergulde harnas en het witte paard; door middel van het «respect» voor de familie en de *eer*, inwisselde voor iets anders. De jongeling van een paranza (1) wenst geen «dappere ridder» of «machtige grondeigenaar» te zijn; hij staat er niet op gerespecteerd te worden, maar droomt er eerder van chef te zijn van een *gevreesde* bende: bedolven onder de dollars en gewapend, aan boord van een glitterwagen, in het gezelschap van jonge, halfnaakte meisjes. Tragisch genoeg zijn de mythes van het «jonge maffialid» niet zo verschillend van de mythes van vele woedende jongeren uit de buitenwijken van de grote metropolen: beiden zijn ze zonen van de moderne tijd. Op korte tijd heeft deze culturele opvatting zich ontwikkeld tot een «diffuus nihilisme» waarin, zowel voor de maffioos als voor zijn mededingers en bewonderaars, het leven geen enkele waarde meer heeft: noch het zijne, noch dat van anderen. Wat van tel is, is gevreesd te worden; de anderen te zien neerkijken als je langskomt; de goesting voor onbeperkte (menselijke en materiële) koopwaren voelen. En het doet er weinig toe welke prijs daarvoor betaald moet worden.

Om de huidige situatie te begrijpen - en in de mate van het mogelijke bij te dragen aan de ontmanteling van bepaalde mythes uit het verleden en het heden - loont het de moeite om een stap terug te zetten. Het is in hun ontstaan en vooral in de ontwikkeling van de maffia dat de parallel met wat het banditisme geweest is duidelijk aan het licht komt. Wat niet wil zeggen dat ze één en hetzelfde zouden geweest zijn; dat is enkel al op het niveau van de (oorspronkelijke) sociale klasse van de maffiosi in vergelijking met die van de bandieten al vanzelfsprekend, wat maakt dat ze niet anders kunnen dan diepgaand verschillend te zijn in hun strategie en hun praktijk. Wat hen nader tot elkaar brengt - of tot elkaar bracht - is juist de diffuse «morele medeplichtigheid» van de bevolking.
Voor de bandiet waren de vlucht, het onderduiken, het *illegalisme* bijna altijd opgelegde keuzes: er zijn honderden verhalen van mensen die vluchtten voor de soldaten of de politie voor misdaden in verband

met erekwesties. De bandiet werd niet beschermd en bewonderd omdat hij de eigendom als dusdanig aanviel, maar voor zijn *waarde*, voor de *gedeelde daad*, die hem tot de clandestiniteit dwong. De minnaar van een vrouw doden, een machtsmisbruik wreken dat door een familielid ondergaan werd, een belediging of een lastering met bloed wreken... het zijn maar enkele voorbeelden.
Net zoals voor de *oude maffioso* was het het algemene delen, vooral dan onder de boeren, van de *oorspronkelijke daad* dat erin slaagde de bandiet in een held om te vormen, veeleer dan wat hij vervolgens deed.
Om zich een idee te vormen van wat een legende gebaseerd op eer en moed juist is, volstaat het om vast te stellen hoezeer tot op vandaag, zestig jaar later, de figuur van de Siciliaanse bandiet Salvatore Giuliano positief gewaardeerd wordt. Het was een man van eer, een christen, een moedig individu dat de Italiaanse staat (die gezien werd als een vreemde macht) gewapend tegemoet trad. In het ontstaan en de voortzetting van de mythe doet het er weinig toe dat Giuliano eerst betrokken was bij de Amerikaanse diensten en vervolgens bij de maffia, om ten slotte de gewapende arm te worden van de antisocialistische reactie, die op een georchestreerde en inwisselbare manier gemanoeuvreerd werd door de latifundistische *families* en door de Italiaanse minister van binnenlandse zaken Scelba.
Tot op vandaag is deze bandiet een legende in de volksverbeelding. Tot op het punt dat zelfs bepaalde kameraden - met de breedsprakerigheid van politiekers - erin slagen hem aan te halen en daarbij doen alsof ze de grond van de zaak vergeten: Giuliano was een man van de reactie, een man die onderworpen was aan de macht, een man die niet geaarzeld heeft om - misschien met de hulp van Valerio Junio Borghese (2) - met de mitraillette en granaten te schieten op boeren, die tijdens een 1 meifeest in strijd waren om grond terug te winnen.

Het is precies de *legende* die zowel de bandiet als de maffioso altijd vergezeld heeft en die veel bestaande sociale verhoudingen bepaalt, die, ten slotte, dringend in vraag gesteld moeten worden. Omdat we tot op vandaag, zelfs nu de tijd van de bandieten en de boeren achter ons ligt, de prijs betalen voor deze mentaliteit, deze geschiedenis en, waarom niet, voor deze politiek. Zonder veel verder te zoeken, volstaat het te zien hoe dezelfde onkritische en moralistische mentaliteit als die van de boeren uit het verleden de kop op steekt in het wereldje van de zogenaamd antagonistische publicaties, in de interne debatten van brede, min of meer subversieve stromingen en in het perspectief van veel kameraden.
Natuurlijk op verschillende bases en zeker met verschillende modellen.
Het is niet langer de eer, de patriarchale cultuur of de christelijke waarde die maken dat de wijdverspreide onmacht en frustratie hun toevlucht vindt in de mythe van het *illegalisme*, maar iets dat natuurlijk veel recenter en, zoals we zullen zien, meer in overeenkomst is met de huidige tijd.
De nieuwe modellen, de nieuwe mythes waarop het bijna voyeuristische fantasme van de moderne rebellen wortel schiet, zijn de gewapende groepen van overvallers uit de jaren '70; het Sardinische banditisme dat tussen onafhankelijkheid en rebellisme pendelde en gebaseerd was op moorden en inbeslagnemingen te paard; het is de «criminele eenzaat» en de verharde smokkelaar. Kortom, men werpt Mesrine, Vallanzasca (3) en Mesina (4) en de hele ondergrondse, georganiseerde *malavita* van enkele decennia terug, in één en dezelfde ketel.
Niet dat een dergelijke hutsepot meer schandaal zou moeten opwekken dan dat. Het is eerder normaal dat men in een tijd als de onze, waarin elk revolutionair perspectief en tegelijkertijd het vermogen om te dromen van een andere samenleving overleden lijkt, van alle kanten de oude fantasmen van eenzame helden en sociale rebellen opdiept. Niets vreemds aan; het is eenvoudigweg de triomf van de overgave: we kunnen geen revolutie meer maken; we geloven er niet meer in, waartoe dienen dan de revolutionaire ideeën en perspectieven of de ervaringen van kameraden uit het verleden? Nergens toe, het is dus beter -voor diegenen die de *malavita* verheerlijken - om zich toe te vertrouwen aan het sociale rebellisme, het te bewonderen, het te aanschouwen: dat dient misschien ook nergens toe, maar het geeft ten minste de troost om bij volmacht een ander leven te leven, een beetje zoals de boeren uit het verleden deden, maar dan op een misvormde manier.
Met de triomf van de overgave die zich verkleedt als revolte wordt elke reële ervaring ontkend en, in het beste geval, eenvoudigweg vergeten. Het mentale beeld van de zoevende kogels, de sneuvelende flikken en de beroofde banken doet vergeten dat de held in kwestie geen revolutionaire wensen, noch een verlangen tot verandering koesterde. De helden vielen de eigendom aan, maar dan vanuit het verlangen naar meer en in sommige gevallen gewoon voor de adrenaline. Veel van deze «modellen» ontvoerden mensen, leefden in de cultus van viriliteit en kracht, geloofden in de media en bewonderden de koopwaar, verhandelden in sommige gevallen drugs en schuwden geen prostituées. Zeker, wanneer je rondom je kijkt, zou je hen bijna beklagen: er was een ethiek aanwezig, de zin voor eer (in de mate dat die aangenomen werd) was ten minste begrijpelijk, de zin voor onverzoenlijkheid tegenover de autoriteit (ten minste tegenover de meest evidente autoriteit) was duidelijk en de weigering van de

industriële arbeid en de bijhorende veroordeling tot een «leven als proletariër» vormde voor sommigen een startbasis.

Het geluk ligt in de meest volledige bevrediging van onze zintuigen, in het meest totale gebruik van onze organismen, in de meest volledige ontwikkeling van onze individualiteit. We zoeken het in de hemelse gelukzaligheid, in de rust van de afzondering, in de zachte gemoedsrust van het toeval.
Het geluk dat we zozeer zoeken, zetten we dagelijks in op woorden. We verliezen het in naam van de eer van het vaderland, de eer van de goede naam, de echtelijke eer. Voor een woord, een daad, grijpen we naar een geweer, een dolk of een revolver en richten we onze borst tegenover een ander geweer, een andere dolk, een andere revolver, voor het vaderland, voor de goede naam, voor de eeuwige trouw.
We zoeken het geluk en de glimlach van een vrouw (of een man, naargelang het geslacht) volstaat om het lange tijd ver van ons weg te jagen. We bouwen ons geluk op drijfzand, op de meest onvaste grond, langs de oceanen en we roepen het uit wanneer het er vandoor gaat, meegesleurd door de golfslag of de verschuiving van de aarde. We bouwen kaartenhuizen, die de minste windstoot kan vernielen en zeggen vervolgens: «Het geluk is niet van deze aarde».
Nee, het geluk dat men ons voorgehouden heeft, dat eeuwen van lichamelijke en geestelijke slavernij ons hebben doen ontwaren, bestaat niet. Maar het geluk bestaat: het is datgene dat bestaat uit de meest brede bevrediging van onze zinnen op elk ogenblik van ons leven.
Laten we de stad van het geluk in de steigers zetten, maar laat het duidelijk zijn dat we dat slechts kunnen doen op de bouwval van alle dwalingen, van alle vooroordelen, van alle andere spirituele en morele steden, die men in naam van het geluk opgericht heeft. Laten we onze opvoeding en onze huidige ideeën over de dingen aan de poort achterlaten. Laten we God en zijn uitgestrektheid, de ziel en haar onsterfelijkheid, het vaderland en zijn eer, de familie en haar goede naam, de liefde en haar eeuwige trouw in de steek laten.

Albert Libertad, *A la conquête du bonheur*,
25 oktober 1906

Ondanks de snelle veranderingen die de vorige eeuw gekend heeft en die beetje bij beetje de verhoudingen tussen, en de keuzes van individuen wijzigde, tot en met in het milieu van de «buitenwettelijkheid», vinden we tijdens de laatste decennia opnieuw dezelfde *gedeelde waarden*, dezelfde *morele redenen* terug die de malavitoso verbonden met zijn oorspronkelijke gemeenschap, deze proletaire basis, die dit bijzondere type van taal en woede bewonderde en begreep. Een begrip dat misschien niet altijd even lucide was, met gevariëerde waarderingen, die verbonden waren met precieze posities, maar een begrip dat in de grond vereend werd door een gevoel van afkomst uit eenzelfde klasse-omstandigheid, door eenzelfde «ondraaglijkheid».

Met de verdwijning van de oude productieve modellen, de ontmanteling van de grote industrie, kortom, met het verlaten van het fordistische model, kunnen we stellen dat de Europese arbeidersklasse eveneens verdween. Dat wat het kapitalisme geschapen had in termen van gemeenschap (hoe fictief ook) met de industriële revolutie is tussen de jaren 70 en 80 met de grond gelijk gemaakt. Tussen de 18e en de 19e eeuw werden miljoenen mensen onttrokken aan de landelijke gemeenschappen om vervolgens samengebracht te worden in de rand van de grote stedelijke centra; het waren de nieuwe uit te buiten slaven voor het goede functioneren van de kersverse grote industrie. Deze mannen en vrouwen, deze wezen van de oude wereld van de landbouw, vonden zich plots omringd door duizenden onbekenden, ieder de vrucht van een ander verhaal en een andere plaats. Een nieuw «menselijk agglomeraat» dat in het leven geroepen werd door de eisen van de economie, met nieuwe en precieze gemeenschapskenmerken. Iedereen leefde naast elkaar: in dezelfde slaapwijk, in dezelfde fabriek, in dezelfde straten. Kortom: iedereen beleefde dezelfde ellende, onderging dezelfde uitbuiting, had dezelfde baas: de vijand was duidelijk, gemeenschappelijk en goed identificeerbaar.
Het is uit deze omstandigheden, noodzakelijkerwijs en paradoxaal genoeg gecreëerd door de bazen, dat de proletaire strijden ontstaan zijn, die 30-40 jaar geleden ontvlamden in verschillende Europese landen.
De samenkomst van verschillen in eenzelfde klassenconditie had de sociale oorlog ontketend en die oorlog moest een halt toegeroepen worden. Dezelfde economische en productieve logica die ondermijnd was door jaren van stakingen, blokkades en sabotages moest op één of andere manier een oplossing vinden, des te meer omdat de «economische boom» reeds de staart van het spook onthulde dat we vandaag in alle duidelijkheid zien: de invasie van de koopwaar en de verzadiging van de markt.
De technologie is de kapitalisten te hulp geschoten. Door de ontwikkeling van nieuwe en innoverende middelen, en vooral de informatica, heeft de industrie zich ontwikkeld en omgevormd aan een verbazingwekkend ritme. De mogelijkheid om de snelheid van transport, communicatie en productie op te drijven heeft de verspreiding mogelijk gemaakt van fabrieken over de hele planeet. We zijn niet langer geconfronteerd met de «grote industrie» en zijn

machtige patron, maar met honderden fabrieken, die onderling gecoördineerd en beheerd worden door schijnbaar schimmige zakenlobbies.
Met de industriële herstructurering verdween onvermijdelijk de mogelijkheid van de «proletarische ontmoeting», de gemeenschap die berustte op de concentratie van mensen in de grote fabrieken. Met het proletariaat verdween alles dat het gevoel ergens deel van uit te maken bepaald had en dat het illegalisme voor iedereen begrijpelijk maakte: ongeacht of er revolutionaire wensen mee gepaard gingen of het slechts verbonden was met een eenvoudige sociale rebellie.
Wat de laatste decennia overheerst heeft en de vestiging van de overgave mogelijk gemaakt heeft, is de vervreemding. Een diffuus gevoel van eenzaamheid, waarin eenieder «de eindjes aan elkaar probeert te knopen», zonder dromen, zonder ook maar de minste mogelijkheid tot werkelijke verandering te ontwaren. Een wereld waarin de mensen elke dag ondergaan, maar waarin ze zich niet langer in de sociale werkelijkheid bevinden, omdat ze niet in staat zijn om een nieuwe, gemeenschappelijke taal op te bouwen.
We kunnen niet met zekerheid zeggen dat de vooruitgang van het kapitalisme haar eigen voltooiing bereikt heeft, maar wel dat de dialectiek tussen de klassen dood is, zélfs als de klassentegenstelling goed en wel in leven blijft. Wat we zien bewegen met buitenmatig geweld, is een «schip met een gebroken roer», dat recht op de rotsen afstevent. De bemanning kijkt toe en maakt zich druk, maar begrijpt het niet, weet niet hoe het roer te herstellen, probeert de koers niet te wijzigen, heeft geen verwachting. Rondom en op het schip heerst de leegte. De leegte van de geest en het hart, de leegte «van de hypotheses en de hoop».
Het is deze *leegte* die we in rekening moeten brengen. En vanuit deze leegte zouden we moeten vertrekken om opnieuw een revolutionaire hypothese op te bouwen. We zouden het vermogen moeten hebben om toe te geven dat wij - jawel, ook wij - de weeskinderen zijn van alles. En het opvissen van *legenden* uit het verleden zal ons zeker niet in staat stellen om een nieuwe mogelijkheid uit te vinden: de voornaamste noodzaak is die van het afrekenen met elk soort obstakel dat probeert op te vullen *wat niet is*, niet uit liefde voor de geschiedenis, maar eerder om een reële kritiek op te bouwen tegen en in het heden. Want, als de *mythe* al schadelijk is in de voorstelling van de moderne overgave en het windscherm wordt waarachter de revolutionaire wapens opgeborgen worden, wordt ze nog schadelijker wanneer we haar proberen toepassen op de huidige sociale omstandigheden, op de allesverterende vervreemding.
Proberen om de lacunes die aanwezig zijn in de kritiek, in de praktijk en in de revolutionaire wil op te vullen, door ervaringen aan de malavita (of erger nog, de maffia) uit het verleden te ontlenen, om ze vervolgens toe te passen in het heden, zal ons niet helpen om een toonbare invalshoek te verlenen aan de wijdverspreide toestand van *sociaal rebellisme* en zijn karaktertrekken. Het zal ons evenmin van dienst zijn om voor een ogenblik de illusie te koesteren dat we toch niet zo alleen zijn in onze openlijke vijandschap, door alle weerspannigen die de wetten overtreden te zien als medeplichtigen.

Het spijt me, maar de vraag is niet in welke mate men woedend, arm, of ongelukkig is, welke en hoeveel misdaden men heeft begaan, maar eerder de kwaliteit van de daden en hun waarom. Het *illegalisme*, als mythe én als praktijk, verschilt helemaal in niets van het legalisme. De woede van iemand die vervreemd is, zal de samenleving niet méér veranderen dan iemand die zich overgegeven heeft. Het lijkt iets banaals, maar datgene dat de daad bepaalt, zou een perspectief moeten zijn: een keuze, een overweging, een overlapping tussen de middelen en de doelen, die - ten minste voor diegenen die nog naar vrijheid streven - ontsnapt aan morele en juridische overwegingen.
De vraag is waarom men revolteert, niet de revolte op zich. De barbarij die ons omringt, heeft geen uitstaans met de hypothese van de «komst van de kosakken», waarbij de nieuwe wereld zou kunnen opbloeien vanuit een bewustwording van het conflict, of vanuit de deterministische schepping van een harmonie en een wederkerigheid die geboren wordt uit de wanorde. Wat ons omringt, is de burgeroorlog, met haar lading haat, geweld en onredelijkheid. Het spookbeeld dat de huidige woede ons laat zien, is dat van een slachting tussen armen, het etnische en ideologische (religieuze en politieke) slachthuis: het is de aloude reactionaire onzin, die in nieuwe kleren gestoken werd en bekrachtigd werd door de vooruitgang, de moderniteit, de oprukkende vervreemding, de *leegte*.
Het dient nergens toe om Mesrine of de «batterij» (5) uit de jaren 70 nieuw leven in te blazen om onze betekenis te geven aan de huidige sociale confrontatie. Er was niets revolutionairs aan het rebellisme van die tijd en er is niets revolutionairs aan het rebellisme van vandaag; niet bewust en nog minder onbewust (zoals vele kameraden het zouden willen zien).
Het zou veel interessanter zijn om te zien hoe deze poging tot toenadering een politieke praktijk in zich draagt, die probeert om iets in iemands mond of handen te leggen dat hem/haar niet toebehoort en waarvan hij nooit gevraagd heeft dat men het hem/haar zou toeschrijven. Want de jonge gasten die stenen naar de politie werpen of auto's en scholen in brand steken, hebben niemand ooit gevraagd om een kritisch geweten-op-maat voor hen uit te

werken dat hen toonbaar maakt. Net zomin als de bendes van jonge overvallers of straatdealers daarom gevraagd hebben. Verder lijkt het me evenmin - ondanks de editoriale wildgroei - dat de oude bandieten ooit gevraagd hebben aan één of andere linkse ploeteraar of aan een teleurgestelde revolutionair om hun advocaat of biograaf te worden. Dat alles is, nog maar eens, de vrucht van de kanker van de politiek en van de worm van de onmacht die zich eraan tegoed doet.

In een systeem waarin een derde van de economie informeel is en bepaald wordt door de maffia; waarin een buitenwettelijke keuze of omstandigheid zich moeilijk kan losmaken van de (min of meer sterke) controle door de grote criminele organisaties, is het zeker en vast interessanter om de aspecten, de enorme invloed en het geweld van de uitbuiting dat gelinkt is aan deze superstructuur te evalueren. De macht die de maffia hebben in de politieke, economische en sociale keuzes is niet een verwaarloosbaar elementje van deze helse samenleving, maar een wezenlijk onderdeel van het moderne kapitalisme. De grote meerderheid van de huidige buitenwettelijke mechanismen aanvallen (natuurlijk zijn er uitzonderingen), wordt even fundamenteel als de aanval tegen de, zeg maar 'legale', productieve, politieke en repressieve mechanismen. Allebei zijn het voortbrengsels van hetzelfde monster. Of beter: ze *zijn* het monster.

En het is dit monster dat de burgeroorlog voedt; dit monster regeert over de huidige klassenverhoudingen. Zich er keer op keer aan blijven herinneren dat er een belangrijk verschil bestaat tussen de rebel, de woesteling en de «delinquent» enerzijds en de subversieveling en de revolutionair anderzijds. De eerste kiemen van de verandering, van een volgehouden gedragsethiek, van de droom van een andere samenleving moeten terug opschieten en voortkomen uit daden en woorden. Natuurlijk moet de sociale conflictualiteit gevoed worden, maar dan door haar op te vullen met *onze* conflictualiteit. Met onze hypothesen, onze experimenten, onze verlangens. De woede is besmettelijk en de huidige sociale omstandigheden blazen dit vuur enkel aan, maar het streven naar vrijheid en de zin voor een individuele ethiek zijn jammer genoeg niet zo besmettelijk. Het is dus fundamenteel dat elke daad en elk woord opnieuw onlosmakelijk verbonden wordt met de doelen, dat de actie (legaal of illegaal) erin slaagt zijn *waarom* door te geven, de droom die ze in zich meedraagt, haar hypothese. Omdat de vijand van mijn vijand nooit -a priori- mijn vriend zal zijn, omdat geen enkel doel ooit de middelen zal rechtvaardigen. Omdat het tijd is dat de verantwoordelijken voor zoveel geweld en misbruik de rekening betalen; omdat het tijd is om de betekenis van woorden als vrijheid en revolutionair geweld te herontdekken.

Il Mugnaio Menocchio

(1) *Paranza*: (vaak gewapende) groep die tot de maffia behoort.
(2) Junio Valerio Borghese: belangrijke verantwoordelijke van het fascisme, commandant van de Divisie X Mas. Na de oorlog probeerde hij de fascistische partij opnieuw uit te bouwen en zal hij verschillende clandestiene extreemrechtse bewegingen inspireren, dat alles terwijl hij in verbinding stond met de Italiaanse en Amerikaanse diensten. In de jaren 70 ondernam hij een poging tot staatsgreep.
(3) Renato Vallanzasca (1950-): gereputeerde Milanese bandiet en «mythe» van de malavita uit de jaren 70. Hij werd veroordeeld voor verschillende overvallen, moorden, gijzelnames, ontsnappingen. Hij was befaamd om zijn verleiderscapaciteiten: zo begon hij een relatie met een ontvoerd meisje en later met zijn advocate...die hem hielp te ontsnappen. In de kranten stond hij bekend als de «Bel René». Hij zit nog steeds opgesloten (in 2007 werd zijn gratieverzoek afgewezen).
(4) Graziano Mesina (1942-): befaamde en onvatbare Sardinische bandiet, die verschillende gijzelnames (van handelaars, grondeigenaars, industriëlen) op zijn naam heeft en beschuldigd werd van verschillende moorden. Na een presidentiële gratie is hij sinds 2004 op vrije voeten, na vele jaren van opsluiting en meerdere ontsnappingen.
(5) *Batterij*: bijnaam die door de malavita gegeven wordt aan de bendes.

Vreemdelingen

van overal ?

Het hart raken

over de chantage met de immigranten

De laatste tien jaar hebben heel wat kameraden in verschillende landen deelgenomen aan de strijd rondom de kwestie van immigratie, of het nu gaat om de strijd van sans-papiers om hun regularisatie te bekomen, de strijd rondom huisvesting in arme wijken, de strijd tegen de razzia's op straat en op het openbaar vervoer of de strijd tegen de gesloten centra. Ze hebben vaak geleid tot een herhaling van impasses of tot onmacht in termen van mogelijke interventies.

Er bestaat niet zoiets als een recept, maar het lijkt ons toch noodzakelijk om bepaalde militante mechanismes te doorbreken die ons al te vaak gebracht hebben tot strijden op een activistische basis zonder perspectieven of tot ageren op sleeptouw genomen door autoritaire groepen, met of zonder papieren. Deze bedenkingen willen eenvoudigweg een bilan van strijdervaringen opmaken en enkele pistes uitwerken om een subversieve projectualiteit die ons eigen is te ontwikkelen rondom migraties en tegen hun management.

Voorbij de illusies over 'de immigrant'

Een klassieke manier om te proberen de context van een sociaal conflict te begrijpen en te interveniëren is haar protagonisten onder de loep nemen en hen onderwerpen aan min of meer militante sociologische analyses. Niet alleen gaan ze vooral over het uitpluizen van de mysterieuze vraag "wie zijn ze?" in plaats van dat ze onszelf ondervragen over wat we willen. Nee, daarenboven liggen er vaak enkele dogma's aan hun basis die elke kritische reflectie bemoeilijken. Hoewel de gewoonlijke linkse parasieten wanhopig op zoek zijn naar eender welk politiek subject dat hen aan het hoofd van een tegenstand kan brengen, scharen vele anderen zich oprecht aan de zijde van sans-papiers. Maar omdat ze hun specifieke situatie beschouwen als iets exterieur, worden ze vaak eerder gedreven door verontwaardiging dan door een verlangen om te strijden met diegenen die, hoewel het niet hetzelfde is, toch een gemeenschappelijke conditie delen: de uitbuiting, de politiecontrole op straat of op het openbaar vervoer, de huisvesting in de wijken die opgewaaardeerd worden of in de buitenwijken of de illegalismes die eigen zijn aan de overlevingstechnieken. Vaak reproduceren zowel de enen als de anderen uiteindelijk alle scheidingen die nuttig zijn voor de overheersing. Door opnieuw een algemeen figuur van de immigrant-slachtoffer-in-strijd in het leven te roepen, introduceren ze in feite een sociologische mystificatie die niet alleen elke gemeenschappelijke strijd verhindert, maar ook de greep van de Staat op elk van ons versterkt.

Nogal vaak zijn de libertaire of radicale activisten (die nochtans een zekere intuïtie hebben over wat een gemeenschappelijk parcours zou kunnen worden) niet de laatsten om op hun beurt deze pil te slikken in naam van hun behoefte aan collectiviteit of van de autonomie van de strijd, alsof de strijd gevoerd wordt door een homogeen blok en niet door individuen, potentiële medeplichtigen op z'n minst tegen een specifieke onderdrukking. Strijdmethodes (zelforganisatie, weigering van institutionele bemiddeling, directe actie) worden plots heel wat relatiever als het over sans-papiers gaat. Met enkele klassiekers uit de militante schimprede duikt er altijd wel een barmhartige samaritaan

op om uit te leggen dat de ruiten breken van een vliegtuigmaatschappij die deporteert tijdens een betoging van sans-papiers hen 'in gevaar' zou brengen (die nochtans dagelijks de politie trotseren); dat de strijd tegen fascisten (zoals de leden van de Turkse Grijze Wolven), nationalisten (zoals bepaalde vluchtelingen die hier belandden na het uiteenvallen van ex-Joegoslavië) of priesters (van de paap die sans-papiers 'opvangt' in 'zijn' kerk om ze er daarna uit te smijten tot christelijke verenigingen die de laaghartige taken van de Staat op zich nemen zoals Cimade, Caritas International of het Rode Kruis) stopt aan de drempel van de collectieven van sans-papiers; dat je in het gezicht kunt spuwen van een Franse of Belgische ambassadeur maar niet van een Malinese ambassadeur wanneer die een strijd komt bemiddelen die dreigt zich te radicaliseren (idem voor alle linkse politiekers die over het algemeen *non grata* zijn maar deze keer getolereerd worden in naam van de valse eenheid die één of andere chef van een collectief van sans-papiers vraagt).

Iedereen weet dat een strijd altijd vertrekt vanuit het bestaande en dat de initiële verschillen vaak aanzienlijk zijn (neem bijvoorbeeld de verhouding tot de vakbonden in het overgrote deel van de strijden die te maken hebben met uitbuiting), maar voor ons is de kwestie net hun overstijging in een subversieve dynamiek. En daar zullen we zeker niet in slagen door de verschillende autoritaire keurslijven te aanvaarden – het doel zit al verscholen in de middelen die je jezelf geeft. Temeer daar dit relativisme niet leidt tot een confrontatie binnenin de strijd, maar tot een soort van omgekeerd kolonialisme waarbij de immigranten eens te meer tot object gemaakt worden in een verondersteld anderszijn ("ze" zouden nu eenmaal niet zo zijn). De ellende dient deze keer dan niet ter afschrikking maar als excuus voor alle verloochening.

Eén van de meest markante figuren van dit ideologisch reductionnisme is die van de "onschuldige immigrant", het passieve eeuwige slachtoffer dat uitgebuit, opgepakt, opgesloten en vervolgens gedeporteerd wordt. Als reactie op de dagelijkse racistische propaganda die de immigranten wil bekleden met de rol van een sociale vijand die de oorzaak is van alle kwaad (van de werkloosheid over de onveiligheid tot het terrorisme), ontzeggen velen hen uiteindelijk de facto elk crimineel vermogen. Men wil ze voorstellen als gedienstig, bedelend voor hun integratie in de hoop op een minder verachtelijk plaatsje in de gemeenschap van het kapitaal. Zo worden duizenden vluchtelingen getransformeerd tot welwillende en dus integreerbare slachtoffers: slachtoffers van oorlog, van 'natuurlijke' rampen en ellende, van mensenhandelaars en huisjesmelkers. Maar hierdoor wordt vergeten dat deze parcours individuen ook veranderen: ze scheppen solidariteit, verzet en strijd die aan sommigen toelaten om te breken met de passiviteit die hen toegekend wordt.

Wanneer deze 'onschuldigen' zich dan met hand en tand verdedigen tegen het lot dat hen hier opgelegd wordt (zoals revoltes in de gesloten centra, confrontaties tijdens razzia's, wilde stakingen...) dan heerst de verbazing en beschamende stilte in het kamp van links en haar democratisch antiracisme. Wanneer deze revolte zich op een collectieve manier uitdrukt dan zijn er misschien nog enkelen die "deze daden van wanhoop" begrijpen, maar wanneer een gevangene helemaal alleen zijn cel in brand steekt, wordt er gesproken over een "gek" wiens daad zeker geen deel uitmaakt van de "strijd". Men wil graag hongerstakers in een kerk, geen brandstichters of ontsnapten uit een gesloten centrum; men begrijpt diegenen die uit het raam van het commissariaat gesmeten worden of die verdronken zijn, maar niet diegenen die zich tijdens een razzia verzetten tegen de politie; men helpt gaarne de ouders van schoolgaande kinderen, maar niet de celibataire dieven. Want de revolte en de individuen die rebelleren passen niet in het sociologische kadertje van de immigrant-slachtoffer dat opgebouwd is door het goede geweten van de militant met de hulp van de academische parasieten van de Staat.

Deze mystificatie verhindert een meer precies begrip van migratie en de migratiestromen. Het is duidelijk dat migraties in de eerste plaats een gevolg zijn van de dagelijkse economische terreur van het kapitaal en de politieke terreur van de plaatselijke regimes en hun lokale bourgeoisie, ter profijt voor de rijke landen. Nochtans zou het fout zijn om te beweren dat slechts arme proletariërs zich verplaatsen naar de rijkere landen zoals de tiersmondistische koren op hun beurt bezweren om hun subject van de immigrant-slachtoffer te construeren. De migranten die erin slagen om clandestien de poorten van Europa binnen te dringen zijn niet per se de meest arme (die immers gedwongen worden tot interne migraties naar steden of buurlanden naargelang de schommelingen van de markt en haar rampen) – al was het maar omwille van de (geldelijke en menselijke) kost van zo'n reis of de sociale en culturele selectie binnen de familie van diegenen die zo'n stap kunnen zetten.

Als we proberen om alles wat elk individu vormt en doorkruist te begrijpen eerder dan het verschil en het

anders-zijn vast te leggen om een exterieure positie van ‘steun’ te verantwoorden, dan kunnen we ook een hele complexiteit met haar klassenverhoudingen ontwaren. Dan kunnen we vaststellen dat de collectieven van sans-papiers ook bestaan uit overgediplomeerde universitairen, mislukte politici, lokale uitbuiters die hun ‘reisgeld’ bijeengekregen hebben op kap van anderen... die naar deze kant van de wereld migreren om de plaats in te nemen waar ze van kunnen genieten binnen het democratische kapitalisme. Vele groepen van sans-papiers worden op die manier gedomineerd door diegenen die reeds de (sociale, politieke of symbolische) macht hadden of ernaar streefden. Dit klassenverschil wordt maar zelden in acht genomen door kameraden die zich engageren in een strijd met sans-papiers waar de taal een even onoverkomelijke als onzichtbare barrière vormt waardoor de immigranten die uit de meer gegoede klassen in hun land van herkomst komen automatisch bekleed worden met de rol van woordvoerder/vertaler. Deze klassentegenstellingen aanscherpen binnen de groeperingen van sans-papiers, net zoals overal, is niet slechts een bijdrage die kameraden kunnen leveren, maar ook één van de onmisbare voorwaarden om tot een reële solidariteit te komen.

Om deze strijddynamieken te begrijpen is het ook noodzakelijk om enkele comfortable illusies in de vuilbak te keilen. Alleen een halstarrig determinisme kan beweren dat een bepaalde sociale conditie noodzakelijkerwijze de revolte ertegen impliceert. Dit soort redenering bood de zekerheid van de revolutie, een zekerheid die velen lang gekoesterd hebben terwijl ze het perspectief van de individuele rebellie die zich veralgemeent tot een opstand van de hand deden als avonturistisch. De kritiek van een determinisme dat haar failliet getoond heeft in de oude arbeidersbeweging gaat evengoed op voor de proletariërs die naar deze kant van de wereld migreren. Velen onder hen zien het Westen als een oase waar je goed kan leven zolang je bereid bent om grote inspanningen te doen. Uitbuitingsomstandigheden ondergaan die lijken op wat ze ontvlucht zijn met bazen die soms ook de paternalistische snaar van het behoren tot een verondersteld éénzelfde gemeenschap bespelen; opgejaagd worden; geen of weinig perspectieven hebben om op de sociale ladder te stijgen en een dagelijks racisme leven dat de ontevredenheid van andere uitgebuiten probeert te kanaliseren is een confrontatie met de bitter harde werkelijkheid. Tegenover de berusting die kan voortkomen uit deze pijnlijke confrontatie of tegenover de opsluiting in autoritaire gemeenschappen die bijvoorbeeld gebaseerd zijn op religie of nationalisme, is het perspectief dan niet om je te verbinden met *alle* sans-papiers op een ‘categorieke’ manier, maar met diegenen die in de weigering van hun lot als uitgebuite, ook de weg openen naar de identificatie van de vijand. Opdat tegenover het pineutenspel tussen het kapitalistische universalisme en de particularismes een sociale oorlog komt te staan waar we elkaar kunnen herkennen, voorbij de kwestie van papieren en verschillende graden van uitbuiting, in een permanente strijd voor een samenleving zonder meesters of slaven. Zoals in eender welke andere strijd eigenlijk, mocht de strijd romdom immigratie niet over het algemeen op de klippen lopen door het gewicht van het affectieve schuldgevoel, door de urgentie om een deportatie en haar mogelijke gevolgen te vermijden en vooral door een verhouding die vaak gestoeld is op exterioriteit en niet op een gedeelde revolte.

De impasse van de strijd voor regularisatie

De laatste eeuwwisseling ging gepaard met golven van ‘massieve’ voorlopige regularisaties in meerdere Europese landen (1). Hoewel de Staat altijd haar eigen logica volgt, hebben de sans-papiers door hun strijd een weg kunnen banen en de criteria en het ritme van regularisatie kunnen beïnvloeden. Hetzelfde is gebeurd met de “grote sociale verworvenheden” waarvan sommige bekomen zijn met bloed, andere om de sociale vrede af te kopen of gewoonweg toegekend in functie van de noden van het kapitaal om de arbeidskrachten bijeen te houden en de binnenlandse consumptie te verhogen. Ook toen woedde in de schoot van de arbeidersklasse het debat over eisen die de beweging van het kapitaal begeleiden of erop vooruitlopen langs de ene kant en over insurrectionele pogingen langs de andere kant. Vele revolutionairen aanvaardden deze eisen slechts als een mogelijkheid tot permanente agitatie terwijl tegelijkertijd duidelijk gemaakt werd dat de sociale kwestie niet opgelost kon worden binnen het kapitalistische kader.

Voor deze regularisatiegolven waren de Staten in feite verdeeld tussen twee tegengestelde logica’s: langs de ene kant beantwoordde de groeiende toestroom van clandestiene immigranten aan een reële nood aan flexibele arbeidskrachten (zoals in de bouw, horeca, kuissector, landbouw) van de economieën van landen met een verouderende bevolking; langs de andere kant zat deze deels miskende (in landen met recente

immigratie zoals Spanje en Italië) maar vooral van nature minder beheersbare bevolking de drastische wil tot beheer van de openbare orde dwars. Terwijl deze kwestie snel opgelost wordt – in het bijzonder door een meer nauwe samenwerking tussen de verschillende autoriteiten (evengoed door de uitwisselingen van diensten tussen imams en commissarissen als door een verdeling van de taken onder de verschillende allochtone en autochtone maffia's, ondanks enkele eerste bloederige spelletjes die te maken hebben met de onvermijdelijke concurrentie) -, werd de kwestie van de nood aan arbeidskrachten opgelost door een meer nauwe correlatie tussen de migratiestromen en de arbeidsmarkt. Eén van de heersende tendenzen op Europees niveau lijkt te mikken op een meer uitgewerkt management van de migratie die in *realtime* afgesteld wordt op de noden van de uitbuiting. Deze vorm van migratie die de verblijfsvergunning koppelt aan een arbeidscontract komt bovenop de klassieke arbeidsvorm van migranten (het zwartwerk) en wil deze op termijn vervangen in het kader van een reorganisatie van de loonprecariteit die zich uitbreidt naar iedereen.

De Staat heeft het politiek asiel bijna drooggelegd, de familiale hereniging en het bekomen van burgerschap door een huwelijk verstrakt, de verblijfsvergunning voor lange tijd afgeschaft (zoals die van 10 jaar in Frankrijk) terwijl ze langs de andere kant haar ijzeren hand uitstrekt naar de verwerping van regularisatieaanvragen. De Staat richt zich naar wat een president omschreef als "gekozen migratie". We keren dus terug naar een tijd waarin de sergeant-recruteerders van de bazen hele camions vulden met migranten uit dorpen in functie van hun noden. De moderne formule wil gewoon een rationalisering van deze recrutering aan de grenzen met een co-management door de Staten en de werkgevers (2). De arbeidskrachten worden absoluut niet verondersteld te blijven en zich te vestigen. Tegelijkertijd bouwen de verschillende Staten kampen aan de buitengrenzen van Europa voor diegenen die niet de schone gratie krijgen uitgekozen te worden door de nieuwe slavenhandelaars.

Want er zijn alle anderen. Al diegenen voor wie de toegangspoort gesloten blijft en al diegenen die blijven aankomen. Daar zit de hele inzet van de graadsverandering in de politionele rationalisering van het deportatiesysteem dat zich, voor diegenen die de sassen van de wachtzone's en het racket van de mensenhandelaars en andere maffia's getrotseerd hebben, uitrust met razzia's, doorgaat met de vermenigvuldiging van de kampen en alsmaar meer massieve deportaties, nationale quota's en Europese chartervluchten organiseert. Niemand maakt zich nochtans illusies: zolang de economische oorzaken blijven bestaan en ondanks eender welk dispositief (zoals je kan zien aan de grens tussen

Het is een kamp voor 237 Afrikaanse families met bijna 1000 kinderen in Parijs. De plaats is symbolisch. Het is een esplanade waarboven een monument uittoornt dat gewijd is aan de Afrikaanse doden tijdens de verschillende Franse oorlogen. Het kamp begon in de nacht van 21 mei 1992: tien families werden er per bus afgezet op bevel van een burgemeester die het niet meer kon verdragen dat ze voor zijn gemeentehuis kampeerden. Met hulp van de Afrikaanse tam-tam en de televisie werden de eerste families vervoegd door andere totdat 'volzet' wordt uitgeroepen onder druk van de politie die de toegang tot de esplanade ontzegt aan iedereen die een valies of een zak bij zich heeft.

Uiteindelijk komt de ambassadeur, vergezeld van een kleine stoet waar ook de chef van de strijd op de esplanade in meeloopt, een Malinees aan wie de kampeerders de verdediging van hun belangen toevertrouwd hebben. Iedereen komt aangehold en troept samen rond de ambassadeur. Hij praat eerst in het Bambara' en daarna in het Frans. Hij spreekt over de beelden van het kamp die ze daar in Mali gezien hebben, over de teleurstelling van iedereen daar. Hij zegt dat de kampeerders geen goede dienst bewijzen aan Mali omdat vanaf nu in de hoofden van de mensen Malinees gelijkstaat met dakloos, met krakers. Hij bezweert hen eender welk voorstel van de Franse openbare macht te aanvaarden.

Kaso spuwt op de grond uit minachting voor deze gekostumeerde verantwoordelijke. De ambassadeur belooft enkele rendezvous met een aantal mannen van de esplanade, gaat discussiëren met een aantal politieagenten en verdwijnt. Enkele Europese militanten op bezoek kankeren over de toespraak van de ambassadeur, de kampeerders luisteren zonder enig commentaar te geven. Na het vertrek van Zijne Excellentie begint het beheercomité zich samen te zetten voor haar dagelijkse vergadering. Het is een vergadering onder mannen: er wordt over alles en niets gepraat, over de voortgang van de onderhandelingen, over nieuwe steun, over bezoeken van bekende personen, over de komende betogingen etc.

De Malinese leider die president is van de raad van Malinesen in Frankrijk, beheerst alles wat met de media te maken heeft. Hij heeft er zijn exclusief terrein van gemaakt. Maar de media die hij het liefste heeft, is de RFI die in real time ontvangen wordt in Mali. Sinds de straat de Malinese dictator omvergeworpen heeft, heeft zijn eigen partij de steun van de meerderheid van de Malinesen van hier en van ginder bekomen. De tijd is gekomen om zich op te dringen en een belangrijke post te bekomen. Aan de horizon dagen de verkiezingen en hij is een gehaaste jongeman. Zijn Franse vrienden hebben hem naar het kamp gebracht in de nacht dat de families op de esplanade gedumpt werden. Hij werkt voor een communistische gemeente en het is een communistische burgemeester die de families in Vincennes gestoken heeft.

Mamadou Dia, *Kaso. Le migrant perpétuel*

Mexico en de Verenigde Staten waar ze een muur van 1200 km bouwen) dat als enige gevolg heeft de doortocht duurder te maken en het aantal doden te verhogen, zal het aantal migranten zonder papieren blijven stijgen. Alleen ten koste van een vermenigvuldiging van de deportaties zou de Staat werkelijk haar wetten inzake gedwongen verwijdering van het grondgebied kunnen toepassen. Maar dat is niet de kwestie, want deze dispositieven hebben als voornaamste doel

Hoe meer de burgeroorlog van het kapitaal van allen tegen alles zich ontwikkelt (vooral van de armen onder elkaar met de migranten als zondebokken van dienst), hoe zwaarder elke theoretische en praktische verloochening zal wegen.

niet om alle sans-papiers uit te wijzen, maar om het geheel aan geïmmigreerde arbeidskrachten te terroriseren (zowel de geregulariseerden als diegenen die uitgekozen zijn voor alsmaar kortere verblijfsvergunningen) opdat de uitbuitingsomstandigheden die lijken om wat ze ontvlucht hebben hetzelfde kunnen blijven (interne delokaliseringen in zekere zin) terwijl druk naar beneden wordt uitgeoefend op het geheel van de uitbuitingsomstandigheden. Het racistische voorwendsel dient daarenboven om een arsenaal aan sociale controle te ontplooien dat iedereen raakt.

Maar laten we evenmin vergeten dat er iets aan het veranderen is in het karakter zelf van de migratie. Het industriële kapitalisme verplaatste de arbeidskrachten als pionnen op een spelbord. De logica was eenvoudig: hier hebben we teveel arbeidskrachten en daar hebben ze er nodig. En als er niet te veel nood was, werden andere aspecten van deze bevolkingspolitiek ingezet. Maar deze specifieke vorm van migratiebeheersing veranderde met de restructurering van het economische aspect en door de gevolgen van de industriële groei. Zo zie je dat er alsmaar minder sprake kan zijn van een vertrekpunt en een aankomstplek. De vertrekpunten zijn verwoest door honger, oorlog en rampen terwijl de bestemmingen voortdurend veranderen. Migratie wordt zo een eindeloos parcours van verschillende etapes; het zijn geen verplaatsingen van punt A naar punt B meer. Deze nieuwe vormen van migratie worden niet alleen bepaald door de noden van een alsmaar meer flexibel en aanpasbaar kapitaal. Miljoenen mensen, ontworteld door de verwoesting van de plaatsen waar ze geboren zijn, zwermen uit over deze wereld – klaar om aan het werk gezet te worden. En de dispositieven van deze beheersing zijn goed zichtbaar: de humanitaire vluchtelingenkampen, de kampen aan de grenzen, de sloppenwijken en de favela's. Tegenover dit nieuwe gegeven lijken de strijden voor regularisatie maar weinig vragen te stellen...

De Belgische situatie is een goed voorbeeld van de huidige impasses van de strijd voor regularisatie. Toen in 1998 de spanning rondom de gesloten centra begon te stijgen, gedroeg de Staat zich als leeuw en als vos. Als leeuw liet ze haar repressie los tegen de meest rebelse delen van de beweging (moord op Semira Adamu (3) die hardnekkig vocht in de centra; huiszoekingen en arrestaties van kameraden die actief waren in deze strijd). Als vos begon ze te onderhandelen over regularisaties met het andere deel van de beweging. Het spreekt voor zich dat regularisatie eisen (los van het feit dat het neerkomt op integratie eisen) een zekere geloofwaardigheid, een erkend bemiddelaar vereist. Op een korte termijn werd de beweging op deze manier getorpedeerd. De regularisaties die eens een antwoord van de Staat waren op een spanning en agitatie die het geheel van haar politiek inzake migratie betwistten (met slogans voor de sluiting van alle kampen of voor vrije circulatie) werden al snel het doel voor de meerderheid van de groepen sans-papiers. In plaats van de Staat door strijd te dwingen tot toegiften, begonnen de collectieven een dialoog waarop onderhandelingen volgden die een heel leger aan professionele bemiddelaars en juridische charlatans aantrok die de problemen even zouden oplossen. Door repressie langs de ene kant en het begin van een bureaucratische dialoog langs de andere kant werd de dynamiek gebroken. En noch de opeenvolgende zelfverminkingen (zoals de hongerstakingen buiten de kampen), noch de meest kruiperige zelfvernederingen volstonden om af te dwingen wat vroeger in zekere zin een antwoord was van de Staat op de agitatie. Haar eerste antwoord ging gepaard met een rationalisering van de gesloten centra en een meer strakke aanpassing van het toekennen van verblijfsvergunningen aan de noden van de economie (de Staat gaf zelf verschillende kleurtjes aan de kaarten).

De huidige situatie met haar cyclus van bezettingen/hongerstakingen/deportaties heeft ons de laatste jaren verstrikt in strijdervaringen die maar weinig mogelijkheden bieden tot overstijging in een perspectief dat we kunnen delen: ervaringen van zelforganisatie die noch politici noch religieuze of syndicale leiders aanvaarden; directe acties die toelaten een reële krachtsverhouding te ontwikkelen en de klassevijand in al haar aspecten te identificeren. Deze vaststelling plaatst ons voor de nood en het verlangen om een subversieve projectualiteit te ontwikkelen die vertrekt vanuit onze bases, eerder dan een verruiming (die alsmaar verder weg lijkt) van de strijden gebaseerd op de eis voor regularisatie achterna te hollen. Deze projectualiteit zou haar eerste ankerpunten kunnen vinden in de revolte die *feitelijk* gedeeld wordt tussen diegenen die strijden voor de vernietiging van de centra en diegenen die, zoals de rebellen van Vincennes of Steenokkerzeel, de kritiek

van de opsluiting in daden hebben omgezet en hun gevangenis in brand gestoken hebben.

Tegen de deportatiemachine

Tegenover deze moeilijkheden groeit dan een debat dat tot op de dag van vandaag aan de gang is: het debat over solidariteit. Vele kameraden verdedigen in feite de noodzakelijkheid ten alle prijze van onze aanwezigheid binnen de groepen van sans-papiers totdat ze zich, na zovele tegenslagen, zich vaak gedegouteerd terugtrekken van elke gelijkaardige strijd. De verantwoordingen zijn uiteenlopend en zijn vaak vooral een weerspiegeling van het comfort van de recepten zonder verbeelding of van het bewegingsactivisme dan van een reëel verlangen naar subversie. Ook hier: hoewel het *collectieve* karakter van een actie voor ons geen criterium is, begrijpen we de nood die sommige kameraden kunnen voelen om de "isolatie te doorbreken". Nochtans betwijfelen wij of dat kan door deel te nemen aan eindeloze vergaderingen met een dertigtal mensen opgesloten in een kraakpand of een woonblok met sans-papiers en linksen. Wij zijn eerder geneigd om een eigen project te ontwikkelen en dus vanuit de eigen basis te vertrekken.

Zolang solidariteit slechts begrepen wordt als steun aan bepaalde sociale categorieën, zal ze een illusie blijven. Zelfs als ze zich uitrust met meer radicale methodes, zal ze op sleeptouw blijven genomen worden in een conflict waar noch de basis, noch de methodes, noch de perspectieven ons zinnen. De enige verantwoording schuilt dan in de bewering dat we door deel te nemen aan deze conflicten de mensen kunnen 'radicaliseren' omdat hun sociale conditie hen ertoe zou brengen onze ideeën te delen. Zolang dit concept van 'radicalisering' begrepen wordt als een taak van missionarissen die anderen hun ideeën willen doen slikken, zal ze vast blijven steken in de impasse die we overal terrein zien winnen. De 'radicalisering' kan nochtans ook begrepen worden als een openheid naar anderen rondom onze eigen dynamiek waardoor we dus de autonomie van onze projectualiteit vrijwaren. Maar dit vereist dat om 'samen' te zijn in een strijd en zowel op het niveau van perspectieven als van methodes vooruit te gaan, er al een basisaffiniteit is, een eerste breuk, een eerste verlangen dat voorbijgaat aan de gewoonlijke eisen. Op die manier kan onze eis tot wederkerigheid betekenis krijgen. Eerder dan een band voort te zetten die geen andere bestaansreden heeft dan het onderhouden van de fictie van een politiek subject dat in naam van haar statuut als voornaamste slachtoffer het monopolie op de reden voor en dus op de strijd zelf heeft, zijn er heel wat andere pistes die we kunnen verkennen.

Ik ging de volgende morgen op tijd naar buiten om nieuws te krijgen. De razzia was nog niet voorbij; op meerdere plaatsen hadden joodse families zich ingebarricadeerd en weigerden ze hun deur te openen. In het XIII[de] arrondissement op de boulevard de l'Hôpital werd een heel huizenblok omsingeld door de Franse politie. Op de hoek van de straat stonden vrachtwagens met dekzeilen klaar; vrouwen, kinderen en mannen kwamen uit hun huizen, vergezeld door politieagenten, en werden vervolgens in de vrachtwagens geladen. Velen probeerden tevergeefs te discussiëren en werden dan brutaal door de politie meegesleurd; de vrouwen schreeuwden het uit, de kinderen huilden. Achter de wegversperringen van de politie was een massa nieuwsgierigen samengetroept; sommigen discussiëerden vurig over wat gaande was, anderen sloegen het spektakel in stilte gade. Vanuit de ramen op de hogere verdiepingen schreeuwen joodse vrouwen naar de massa: "Jullie zijn allemaal lafaards!". Ze droegen hun baby's in hun armen en beledigden de politieagenten en de burgers, spoorden hen aan om zich te verdedigen - hun gezichten waren vertrokken van woede, angst en shock. Er was niets aan te doen; de politie voerde de bevelen uit die ze gekregen had en liet zich niet afleiden.
Op de boulevard Blanqui speelde zich dezelfde scène af, er vonden wat confrontaties plaats, kort maar krachtig! De joodse jongerenorganisaties hadden zich ingebarricadeerd in een groot gebouw en verdedigden zich door flessen, stenen en stoelen naar de politieagenten te smijten terwijl die de deuren inbeukten en de weerspannigen afvoerden naar de vrachtwagens. Wit van woede discussieërden de arbeiders onder elkaar en beledigden de politieagenten.

Pavel et Clara Thalmann,
Combats pour la liberté, 1974

Om wat duidelijker te zijn, zouden we kunnen zeggen dat solidariteit een wederzijdse herkenning nodig heeft in daad en/of in gedachte. Het is moeilijk om solidair te zijn met een sans-papier "in strijd" die zijn regularisatie en die van zijn familie eist zonder enige interesse voor een perspectief van vernietiging van gesloten centra. Misschien zouden we elkaar nog *de facto* tegenkomen, maar dat zal dan slechts op een praktische basis zijn: we hebben er geen nood aan om de redenen en perspectieven te analyseren die iemand aanzetten tot revolte om ons alleszins gedeeltelijk te kunnen herkennen in deze daden van aanval die zich rechtstreeks keren tegen de verantwoordelijken van deze ellende. Hetzelfde gaat op voor het merendeel van intermediaire strijden: de zin om deel te nemen aan een fabrieksconflict dat vertrekt vanuit looneisen en dat noch het syndicale kader overstijgt, noch de minste schijn van directe actie ontwikkelt, is erg beperkt. Beperkt omdat er eenvoudigweg geen enkele gemeenschappelijke basis is. Wanneer diezelfde

arbeiders echter overgaan tot sabotage (zelfs als ze dat gewoon beschouwen als een middel om druk uit te oefenen op de bazen) of hun afgevaardigden aan de deur zetten (zelfs als is dat omdat ze zich gewoon verraden voelen), dan openen er zich nieuwe gemeenschappelijke mogelijkheden...

Dus, in plaats van het te houden bij alsmaar vagere slogans zoals "solidariteit met de immigranten / in strijd" (maar welke strijd?) zouden we een projectualiteit kunnen ontwikkelen tegen de gesloten centra met methodes en ideeën die ons eigen zijn en die subversief is in de zin dat ze de fundamenten van deze wereld (de uitbuiting en de overheersing) in vraag stelt. Deze projectualiteit zou dan autonoom zijn en zou versterkt worden door de daden van revolte die scherp afsteken tegen de veralgemeende berusting, en die op haar beurt versterken. Nogmaals, er bestaan geen recepten, maar vandaag is het belangrijk om uit de impasses van een min of meer humanistisch activisme te geraken dat een demper wil zetten op elke radicale autonomie ten voordele van een agitatie die slechts de cadens van de macht of de logica van de enige als legitiem beschouwde acteurs van de strijd volgt, terwijl het net de vrijheid van allen is die op het spel staat zoals bijvoorbeeld in het geval van razzia's. Net zoals het belangrijk is om perspectieven voor te stellen die, voorbij de partiële doelen die ontwikkeld worden in deze intermediaire strijden, in staat zijn om de kwestie te verruimen naar een horizon die eindelijk het geheel van deze wereld en haar horror in vraag stelt; het is te zeggen, die in staat is om telkens de kwestie van de overheersing en de uitbuiting te stellen. De diffuse aanvallen zouden het hart vormen van deze projectualiteit. Die bieden niet alleen het voordeel om de onmacht te overstijgen die je voelt als je tegenover de muur of prikkeldraad van een kamp staat of wanneer je geconfronteerd wordt met een politie-ontplooing voor razzia's die zich weet aan te passen en kan rekenen op de passiviteit en angst van de voorbijgangers, maar ook en vooral om langs de ene kant onze eigen temporaliteit te ontwikkelen en langs de andere aan elkeen te tonen dat de structuren van de deportatiemachine die zich op elke hoek van de straat bevinden kwestbaar zijn en tenslotte aan iedereen reële actiemogelijkheiden te bieden, met hoeveel ze ook zijn.

Enthousiaste internationalisten

Noten

1) Spanje : 405 000 in 2002, 578 000 op 691 000 in 2005. Italië : 227 000 op 250 000 in 1998 en daarna 634 000 op 705 500 in 2002. Zo'n 500 000 in 2006 in Engeland. Frankrijk : 81 000 op 143 000 in 1998 en vervolgens 23 000 in 2004 en 6000 op 21 000 in 2006.

(2) De nationale quota's die immigratie en arbeid strikt verbinden bestaan in Italië sinds 1998 en in Spanje sinds 2002. Beide landen zijn vragende partij voor meer arbeidskrachten en gingen de laatste jaren ook al over tot twee grote regularisatiecampagnes. Bij wijze van voorbeeld: Italië stelde per decreet vast dat er 252 000 buitenlandse arbeidskrachten in 2007 mochten binnenkomen: 4500 Albanezen, Tunesiërs, Marokkanen, 8000 Egyptenaren, 6500 Moldaviërs, 3500 Sri Lankanen, 5000 Filippijnen, 3000 Bangladeshi, 1500 Nigerianen, 1000 Ghanezen, Algerijnen en Senegalezen, 500 Zuid-Amerikanen van Italiaanse afkomst en 80 000 mensen afkomstig uit landen waarmee Italië akkoorden over migratie en samenwerking gesloten heeft (landen van ex-Joegoslavië, India, Pakistan, Oekraïne,...) of van elke immigrant die de laatste drie jaren een vast arbeidscontract gehad heeft. Spanje stelde het aantal buitenlandse arbeidskrachten voor 2008 vast op 40 000 met contracten van 4 tot 9 maanden: 16200 Marokkanen, 12000 Roemeniërs, 4000 Bulgaren, 3500 Polen, 3000 Oekraïners, 750 Senegalezen, 270 Filippijnen. Ook andere Europese landen hebben reeds van zo'n quota gebruik gemaakt zoals Engeland en Duitsland (20000 'groene kaarten' van maximum 5 jaar in 2001 voor specialisten in informatietechnologie). Andere landen zoals Frankrijk gaan over tot arbeidsvergunningen gebaseerd op de vraag van bedrijven zoals de laaste hervorming van de CESEDA (*Code voor aankomst, verblijf van vreemdelingen en asielzoekers*) van 2007 en haar rondzendbrieven. Daarbovenop verhindert dit niet de quota's naargelang bilaterale akkoorden, zoals de 1000 verblijfsvergunningen voor 108 beroepen voor Senegalezen in 2008. Hetzelfde geldt voor de Belgische arbeidsbureaus in Kongo of de Spaanse interimagentschappen in Zuid-Amerika.

(3) Al maandenlang ontwikkelden kameraden van buitenaf een solidariteit met Samira die nooit opgehouden heeft met te vechten en anderen aan te sporen om hetzelfde te doen. Bij een vierde deportatiepoging werd ze vermoord door verstikking met een kussen door de politie-escorte. (Zie artikel p. 49: *Mooi als een fikkend gesloten centrum)*

De bestorming van Ceuta en Melilla

Ondanks een lange traditie van militante clichés zou het verkeerd zijn om te blijven praten over 'Fort Europa'. De uitdrukking is gemeengoed, maar ze doet vergeten dat de rijke buitenlanders geen probleem hebben om toegang tot Europa te krijgen. Ze verbergt bovenal het feit dat het continent een gebied blijft van legale of gelegaliseerde immigratie, zoals het altijd is geweest, in functie van de nood aan arbeidskrachten. De toenemende kloof tussen de immigranten gekozen op basis van nationaliteit, quota's of overlevingsperiode voor de regularisatie en al diegenen die blijven aankomen zonder toestemming te vragen heeft vaak tot deze vereenvoudiging kunnen leiden.

De twee Spaanse enclaves van Ceuta en Melilla in Marokko vormen één van de enige landwegen om Europa te bereiken. De Middellandse Zee is één van de grootste Europese begraafplaatsen met haar aantal verdronken vluchtelingen op weg naar Italië (Lampedusa en Sicilië), Spanje (de zeestraat van Gibraltar, de Canarische eilanden), maar ook naar Cyprus of Malta. Toch heeft deze grens lange tijd het voordeel gehad een goedkope en zekere toegang te zijn, waarvoor zelforganisatie en vastberadenheid volstonden.

Pas in 1998 bouwde de stad Melilla, 65.000 inwoners, een specifiek gesloten centrum, CETI (*Centro de Estancia Temporal de Inmigrantes*). Half-open maar met onbeperkte opsluitingsduur, tegenover een vaste periode van 40 dagen in de tien andere deportatiekampen, de CEI (*Centro de Internamiento de Extranjeros*), die gebouwd werden vanaf 1985. *La Granja*, medebeheerd door het Rode Kruis en de vereniging Maria Immaculada, heeft een capaciteit van 250 plaatsen en doet dienst als schiftingscentrum tussen diegenen die opnieuw vrijgelaten zullen worden in een Spaanse stad op het vasteland met een uitzettingsbevel, en alle anderen, teruggezonden per boot of vliegtuig. In hetzelfde jaar werd ook een metalen hek rond de stad opgericht, naar het voorbeeld van Ceuta een jaar eerder. Sinds 1994 blijven de oversteken met boten van "subsaharen" vanuit Marokko (Sidi Ifni, El Aaiun, Dajla) naar enerzijds de Canarische eilanden en anderzijds het zuiden van Spanje (Cadiz, Malaga, Almeria) immers toenemen. Gelijktijdig nemen ook de aanvallen toe, alleen of in kleine groepen, op de landelijke grens richting Ceuta en Melilla.

Vanaf 2005 raakt alles niettemin in een stroomversnelling op dat vlak. Duizenden migranten - misschien beu om te wachten op een geslaagde oversteek tegen 1500 dollars voor de smokkelaars (de technologische en menselijke bewaking van de zeewegen is sterk toegenomen), op het einde van de vermogens (beroofd door de politie, afgeperst door de maffia, opgesloten en ineengeslagen in de Marokkaanse of Libische gevangenissen na elke mislukking) of gewoon armer - starten dus massale golven aanvallen om de toegang te forceren tot de zone die de doorgang naar de twee Spaanse enclaves vormt. We richten ons hier op de aanvallen van dat jaar in het bijzonder, niet omdat ze meer gemediatiseerd werden als gevolg van de doden die ze hebben veroorzaakt, maar omdat verscheidene migranten achteraf in staat waren hun avontuur te vertellen, en vooral omdat deze ervaring van zelforganisatie en vastberadenheid die de slachtofferrollen doorbreekt elk individu aanbelangt die vrijheid en woede in zich draagt.

De goede Spaans-Marokkaanse verstandhouding

De grens, meer dan 8 kilometer lang in Ceuta en 10 in Melilla, is beschermd door een dubbele omheining in versterkt staal (tegen de kniptangen), tussen 3 en 6 meter hoog afhankelijk van de plaats, de *Valla*. Ze bevat een dertigtal bewakingstorens, warmtecamera's en detectieapparatuur met infrarood. Eénmaal de eerste omheining met bovenaan prikkeldraad overwonnen, moet je in de tussenruimte springen en proberen om één van de zeldzame deuren te forceren ofwel de tweede omheining te beklimmen. In Melilla moet je nog lopen en je verbergen voor je het centrum van de stad bereikt waar slechts één instelling de asielaanvragen registreert. Alle anderen worden onverbiddelijk teruggebracht naar de Marokkaanse overheid na de gewoonlijke afranseling. De Spaanse bewakers zijn uitgerust met rubberkogels die veel schade aanrichten, en beschikken daarenboven over een goede motivatie om er gebruik van te maken: een bonus van 500 tot 800 euro per maand om deze functie te bekleden.

Het gehele veiligheidsapparaat, op het land maar ook op zee, wordt SIVE (Geïntegreerd systeem van externe waakzaamheid) genoemd. Opgericht in 1998 en operationeel geworden in augustus 2002 langs Algésiras, aan de monding van de zeestraat van Gibraltar. Daarna werd SIVE uitgebreid naar Malaga en het eiland Fuerteventura (Canarische eilanden) in december 2003, Cadiz en Granada in november 2004, dan Ceuta, Melilla en Lanzarote (Canarische eilanden) in januari 2005. En tenslotte Tenerife, La Gomera, El Hierro, Valencia, Alicante, Murcia en Ibiza in 2007. In Cadiz bevindt zich El Mando, het operationeel centrum van de Guardia Civil die SIVE beheert. Oorspronkelijk was het een controlesysteem dat zich uitsluitend op het land richtte; later werd het een complex apparaat dat op hetzelfde moment videobanden, satelietverbindingen, radars, warmte- en infraroodcamera's, automatische nummerplaatlezers en hartslagdetectors in de havens samenbrengt, dat alles ondersteunt door snelle interventie-eenheden zoals de speedboten en helikopters uitgerust met hulpmiddelen voor nachtelijk gebruik. De invloedssfeer van SIVE omhelst, volgens de aangenomen teksten in Brussel in november 2003 over de controlecentra van migratiestromen uit het Zuiden, alle wateren van Portugal, van Frankrijk en van Italië (Marokka, Algerije en Tunesië inbegrepen of ze dat nu willen of niet). De tweede SIVE, gevestigd in Griekenland, moet nog opgericht worden in het licht van de tweede route voor de handel in koopwaren (menselijk of materieel) die gebruikt wordt in de Balkan, Turkije, Egypte en Libië. Eén van de twee bedrijven die SIVE heeft geïnstalleerd, Amper, exporteerde hun systeem al naar Servië en de Russisch-Letse grens, terwijl het andere, Indra, het uitgevoerde naar Hong Kong.

Marokko bevindt zich dus tegenover een waar Europees bewakingsschild voor de Middellandse Zee door haar grens met Ceuta en Melilla (en de verscheidene gedeelde eilanden in de zeestraat), en neemt zo de functie van externe politie op zich. In 1999 werd dit land al aangeduid door de Europese Unie als prioritair om actieplannen uit te werken om de migranten te stoppen (naast Albanië, Somalië en Afghanistan). In november 2003 werd een wet aangenomen "*inzake de aankomst en het verblijf van buitenlanders in Marokko en inzake onregelmatige immigratie en emigratie*" en riep daarmee met name het misdrijf van illegale emigratie in het leven (artikel 50 tot 52, dat tot 20 jaar gevangenisstraf voorziet). In ruil voor dit soort wetten en kampen maakt de Europese Unie haar "ontwikkelingshulp" en haar "medewerking" ten gelde, een handel waarin Libië wedijvert met Marokko voor Noord-Afrika. Het programma van Den Haag (november 2004) bekrachtigde deze nauwe link tussen (anti)migratie beleid en alle soorten subsidies officieel voor vijf jaar.

Het ontbreken van geldige documenten was lange tijd slechts een administratief misdrijf en werd een strafrechterlijk misdrijf op zich voor de *immigranten* in Europa. Staten als Marokko, naar het voorbeeld van het oude Oostblok, zijn op dit moment bezig met het instellen van het strafrechterlijke misdrijf voor *emigratie* uit Afrika. Ze stellen nog eens duidelijk dat de individuen hen toebehoren (en niet omgekeerd), en dat zij niet hun grondgebied kunnen verlaten wanneer ze het wensen. Naar Marokkaans voorbeeld ondertekende Mauretanië een overeenkomst met Spanje met het oog op het opzetten van een militair kamp in Nouadhibou om er kandidaten voor uitwijzing van het eigen land in op te sluiten. Senegal sloot een gelijkaardig akkoord...

Voor 2004 spreken de officiële bronnen over 55.000 beklimmingen door individuen of kleine groepen enkel voor de omheining van Melilla. Deze Marokkaanse cijfers zijn zeker opgeblazen om de doeltreffendheid van de lokale politie te bewijzen en vooral om druk uit te oefenen op de Europese subsidies door onophoudelijk nieuwe financiëringsbehoeften ter sprake te brengen; niettemin getuigen ze van een reële mensenstroom die al lang niet meer verwaarloosbaar was. In 2004 vond er een versnelling van de Spaans-Marokkaanse toenadering plaats. De relatie tussen beide landen was zwaar bekoeld na het conflict over het eiland Leila-Perejil in juli 2002. In februari 2004 werden akkoorden gesloten over de repatriëring van bannelingen komende van onder de Sahara; in april vond het eerste officiële buitenlandse bezoek van Zapatero plaats; in oktober werd extra hulp van 950 000 euro (bovenop de beloofde 70 miljoen) aangekondigd; in januari 2005 werd de SIVE aan Marokkaanse zijde bij de grens met Algerije uitgebreid; in februari werd Marokko lid van de IOM (Internationale Organisatie voor Migratie, die de terugkeerhulp beheert); in juli werd een akkoord met de Europese Unie getekend over de visvangst die sinds 2001 bevrozen was. Het spreekt voor zich dat één van de compensaties de Marokkaanse politiek tegen immigranten was, en in het bijzonder in verband met Ceuta en Melilla.

Klopjachten en opvoering van de politiedruk

Deze steden bieden aan bannelingen een bijzonder aspect: ze zijn allen omringd door bergen en bossen. Op de berg Gourougou, in het bos rondom de stad Nador die uitsteekt boven Melilla en in het bos van Ben Younech ten noorden van Melilla worden informele kampplaatsen opgebouwd. Van 12 tot 14 januari 2005, drie dagen voor het bezoek van koning Juan Carlos, ontmantelen zo'n 1200 leden van de Marokkaanse ordetroepen met behulp van 25 militaire voertuigen en 3 helikopters de informele kampplaatsen van Gourougou. Tientallen migranten worden gearresteerd. In februari wordt het bos van Bel Younech omsingeld en belegerd. De belangrijkste waterbron aan de rand van het bos wordt afgesloten. In mei vinden meerdere klopjachten plaats in de omgeving om uitgehongerde vluchtelingen op te pakken die heen-en-terug proberen te geraken vanuit het bos naar de dorpen die op zo'n tien kilometer afstand liggen (zoals Fnidq) om zich te bevoorraden. Sommige vluchtelingen proberen zelfs tot bij de gemeentelijke stortplaats van Nador te geraken. Op 5 juli wordt de kampplaats zelf uitgekamd.
De vluchtelingen worden de omliggende bergen ingejaagd, verbergen zich in grotten of geïmproviseerde holen of verschuilen zich in nabijgelegen dorpen. Een deel van de migranten begint zich te reorganiseren langs de zijde van Melilla. Op 29 augustus proberen zo'n 300 onder hen vanuit de berg Gourougou een aanval tegen de omheiningen. Ze worden teruggedreven met rubberkogels. Een kleine groep wordt omsingeld door de Guardia Civil en bijzonder zwaar in elkaar geslagen. Vele migranten raken zwaargewond en er valt één dode (een Kameroenees die overlijdt na een nierbloeding). Ondanks de collectieve mislukking volgen er nog pogingen (zoals op 8 en 15 september) langs de kant van Melilla, maar dan in kleinere groepen zoals vroeger. Terwijl lokale kranten een racistische campagne beginnen (*Le Matin* en daarna *Ashamal* die spreken over "die mensen daar" die "overal vervuilen" of over "de zwarte krekels" die het land binnenvallen) verhoogt de Marokkaanse politie de druk en gaat over tot grote razzia's: op 7 september in het noorden van het land en op 27 september in de volkswijken van Rabat, Casablanca, Tanger en Fès (1100 arrestaties).

Van zelforganisatie...

Naast deze omvangrijke operaties die technisch gezien beperkt en tijdelijk zijn, brengt de naderende winter, de druk van de politierazzia's in de steden en in de bossen en een goede dosis woede vele vluchtelingen ertoe zich snel opnieuw in de bossen te verschuilen die aan het begin van het jaar verloren gingen, maar ook om zich daar voor te bereiden op nieuwe aanvalsgolven die ditmaal massaal en vastberaden zullen zijn.

Volgens verschillende getuigenissen geschiedt de zelforganisatie evengoed naargelang nationaliteiten en talen als naargelang netwerken van 10-15 personen die gevormd werden tijdens de zwerftochten die vaak meerdere jaren duren. Vele groepen kiezen een woordvoerder of chairman (voor de Engelstaligen) die vaak diegenen zijn die het eerst aangekomen zijn – sommigen leefden al meer dan een jaar in het bos. De coördinatie tussen de groepen of gemeenschappen gaat over de verschillende materiële aspecten van de kampplaatsen: geïmproviseerde collectieve toiletten en afvalverwerking (om de vermenigvuldiging van ziektes en epidemieën te vermijden), bouw van collectieve precaire woonsten die "*ghetto's*" genoemd worden, teams van eerste-hulpverleners om zieken of de gewonden te verzorgen die 's avonds terugkeren na discrete pogingen om de grens over te steken (gebroken benen, diepe snijwonden). Deze teams worden soms geholpen door onregelmatige contacten met één of andere NGO om medicijnen te bekomen. In verband met de onderlinge

conflicten hebben vele getuigenissen het over de aanwezigheid van 'wijzen' of interne 'blauwhelmen' die ingericht werden vanaf juni na de groeiende interne spanningen ten gevolge van de politiedruk.
De eerste massale aanvallen beginnen in augustus in Melilla vanuit de berg Gourougou. Het was een mislukking, maar ze veroorzaken vele heen-en-terugreizen van Bel Younech (Ceuta) naar Gourougou (Melilla) en provoceren een waar proces van collectieve reflectie (informele vergaderingen en assemblées) die ondanks alles uitlopen op een voortzetting van dezelfde modus operandi, maar ook op een brede technische coördinatie: constructie van vele artisanale ladders uit hout en rubber die tot tien meter lang zijn, bevoorrading van handschoenen en dergelijke voor honderden personen, keuze van een deel van de omheining tot 50 meter lang in functie van de hoogte van de hekkens en de bewaking, organisatie in aanvalsgroepen en oproepen aan migranten uit zones die verderweg van het bos liggen. De getuigenissen spreken ook over andere thema's die bediscussieerd werden tijdens een tweedaagse in Bel Younech zoals de deelname van vrouwen (wat uiteindelijk ook geschiedde) of de concurrentie tussen verschillende chairmans die zonder twijfel meer verlangden hun beetje macht te bewaren dan te zien dat hun bos zich voor eens en voor altijd leegde. Deze interne hergroeperingen tonen ook de komst van meer vastberaden individuen, voor wie de vrijheid uit de Marokkaanse val en de droom van het Europese eldorado sterker zijn dan de broze bemiddelingen die ingesteld worden om het overleven te beheren. Het zijn zij die de aanvalsgroepen zullen leiden en die de eerste zullen zijn om de kogels van de Guardia Civil om hun oren te horen fluiten.

Een maand na de mislukking van 28 augustus 2005 in Melilla vallen zo'n 800 migranten in twee tijden de grens aan in de nacht van 27 op 28 september. Zo'n 300 mensen slagen erin. Deze geslaagde aanval geeft vleugels aan de migranten van Ceuta en versterkt de collectieve vastberadenheid.
De avond voor de opening van de Spaans-Marokkaanse top in Sevilla (van 28 op 29 september rond 23u), als een kaakslag in het gezicht van de machtigen die wel in staat zijn om hun belangen te verdedigen, pakken zo'n 500 migranten vanuit het bos van Bel Younech hun zakken. Om 1u trekken ze colonnegewijs op naar Ceuta. Rond 3u komen ze aan bij de omheining, net daar waar die slechts drie meter hoog is. De eerste van de vijf groepen brengt de ladders in stelling en iedereen volgt. De Marokkaanse militairen die gewaarschuwd worden door hun honden schieten onmiddellijk met scherp. Er vallen direct twee doden en velen raken gewond. Onder het verblindende licht van de spots die de hele omgeving verlichten, schiet de tweede groep op haar beurt in actie en valt de omheining en vervolgens de rollen prikkeldraad aan, maar ze worden al opgewacht door bewakers die hen naar beneden duwen en hen in elkaar begin slagen met hun matrakken. De vluchtelingen van de twee groepen lopen in de nauwe gang tussen de twee omheiningen op zoek naar een doorgang zonder opnieuw te moeten klimmen. Ze worden als konijnen beschoten door de Spanjaarden. De Guardia Civil blokkeert met haar wagens snel de poorten van de tweede omheining. Ze smijten traangas en schieten met rubberkogels op diegenen die de omheining beklimmen. Drie mensen worden daar afgemaakt, maar dat verhindert niet dat de massa doordringt. Andere Spaanse militairen beginnen vanuit Marokkaanse zijde in de massa te schieten om de aarzelende laatste drie groepen te ontmoedigen. Zo'n 225 mensen dringen Ceuta binnen. Ze worden omsingeld en verzetten zich tegen de belofte om hen naar de stad te brengen (waar ze een asielaanvraag kunnen indienen). Rond 4u 's ochtends komen er anti-oproereenheden aan die alle vluchtelingen in elkaar rammen. Daarna worden ze overgeleverd aan de Marokkaanse autoriteiten.
Tegenover deze aanvallen die van zich doen spreken en de vijf doden die een top verpesten die tot doel had om het succes van de gemeenschappelijke inspanningen van beide landen te onderlijnen, worden onmiddellijk versterkingen gezonden naar de grens. In het totaal zijn er nu 1600 bewakers aan Marokkaanse zijde en 480 Spaanse militairen, bovenop de extra technische middelen zoals de 130 infrarood-detectieapparaten. Terwijl de Marokkaanse autoriteiten de razzia's vermenigvuldigen, verklaart de veiligheidssecretaris van de Spaanse Staat Antonio Carnacho: "*als deze lawine's blijven doorgaan, zal het moeilijk zijn om er het hoofd aan te bieden en ik sluit geen ongewilde si-*

tuaties uit." Met andere woorden, diegenen die hun arbeidskrachten aan lage prijzen komen verkopen van dichtbij afknallen. Nochtans weet iedereen dat eens ontketend, zo'n collectieve vastberadenheid, gesmeed in de loop van maanden van lijden, verzet en teleurgestelde hoop, niet zo makkelijk kan gebroken worden door dwang.

Een week vol hoop

Ondanks dit hele arsenaal trekken nog geen week later opnieuw 650 migranten op naar de grens van Melilla op drie oktober rond 5u 's morgens. Deze keer wordt een omheining van zes meter hoog beklommen met zelfgemaakte ladders. Zo'n 300 slagen erin om binnen te dringen in Melilla, maar het aantal gewonden (die zich gesneden hebben aan de prikkeldraad, die in elkaar geslagen werden met matrakken, die geraakt werden door projectielen of spervuur) is aanzienlijk: 135, waarvan 5 zwaargewond. Zeven politieagenten en militairen raken gewond tijdens de aanval, vaak door stenen. Een deel van de metalen omheining werd neergehaald. Als represaille belooft de Marokkaanse Staat om een gracht van 3 meter diep te graven rondom Ceuta. Kort daarop vindt een klopjacht plaats in het bos van Bel Younech. De kampplaatsen worden in brand gestoken en er worden militaire posten opgericht om de 100 meter. Er worden ook permanente patrouilles per jeep ingesteld. 130 migranten worden aangehouden. Nabij Melilla is het een ander paar mouwen omdat de berg Gourougou de vluchtelingen veel bescherming biedt...

Op 5 oktober, voor de vijfde maal in acht dagen, vallen 500 personen verdeeld in twee groepen de gemilitariseerde infrastructuur van Melilla aan op één van de laatste punten waar de omheining nog 'slechts' 3 meter hoog is. Het gevecht is brutaal, maar zo'n 65 migranten slagen erin om Melilla binnen te dringen. Tijdens de aanval wordt een militaire jeep omgekieperd en een Spaanse Guardia Civil raakt gewond. Twee nieuwe anti-oproereenheden van de Guardia Civil worden onmiddellijk ter versterking gestuurd terwijl Zapatero de bouw van een derde "ultragesofisticeerde", "onoverwinbare" en... "onschadelijke" omheining aankondigt. Hij vraagt hulp aan de Europese Unie en bekomt een belofte van 40 miljoen euro voor Marokko in ruil voor de toelating tot haar grondgebied van alle illegalen die via Marokko Spanje zijn binnengekomen (in feite hetzelfde protocol dat de landen van de Schengenruimte onderling toepassen), volgens een akkoord uit 1992 dat slechts zelden toegepast werd.

Op 6 oktober vindt rond 3u 's morgens een laatste massale aanval plaats tegen de grens van Melilla ter hoogte van Rostrogordo. De pers spreekt eerst van 1500 mensen, een ongeloofwaardig cijfer gezien de intense controle in de vertrekzone's, de grootschalige razzia's (85 arrestaties de avond ervoor en 134 de dag ervoor in Nador) en de arrestaties tijdens de voorbije pogingen. Ze waren waarschijnlijk met zo'n 500 mensen, zoals de laatste keer. Ditmaal slaagt niemand erin om binnen te dringen. Nog eens vijf vluchtelingen worden afgemaakt door de ordetroepen (17 in het totaal aan dit stuk grens sinds het begin van de zomer). Alle Marokkaanse en Spaanse troepen stonden hen op te wachten aan de hekken. Het was een slachting. Over de laatste tragische nacht kwamen maar weinig berichten naar buiten, slechts het aantal vermoorden werd vermeld. Juan José Imbronda, de gouverneur van Melilla, stelde er zich mee tevreden op een privé-radio te verklaren: "*De Marokkaanse troepen hebben meegewerkt, dat is wat we verwacht hadden*."

Massadeportaties

Spanje organiseerde snel de deportatie naar Marokka van al diegenen die deze zo symbolische aardgrens overgestoken hadden (het merendeel van sans-papiers komt Europa immers binnen via de havens en luchthavens). Ze worden gedeporteerd via Malaga en Algesiras met uitzondering van een groep van 140 personen. Velen werden daarna in konvooi teruggevoerd naar Oujda aan de Algerijnse grens door het Bureau voor Internationale Migratie en de Internationale Federatie van het Rode Kruis. Vandaaruit vertrokken verschillende chartervluchten: zes vliegtuigen met 140 uitgewezenen naar Senegal van 10 tot 12 oktober door Royal Air Maroc, een Boeing 747 met 400 uitgewezenen op 11 oktober naar Mali gevolgd door een tweede vliegtuig met 200 personen. 2400 andere Afrikanen (Congolezen, Ivorianen, Guineanen, Gambianen,...) worden vanaf begin oktober per bus gedeporteerd naar de Westelijke Sahara, in de grenswoestijn met Mauretanië en Algerije.

Op 9 oktober raakt een mini-schandaal bekend wanneer 500 uitgewezenen in een konvooi met 13 bussen teruggevonden worden in de zone van Bouarfa (aan de grens met Algerije) waar ze enkele dagen tevoren gedumpt waren zonder water of voedsel. Ze worden

gevangengezet op de militaire basis van Taouima en Berden (nabij Guelmim). Daar, ondanks of misschien omwille van de onmenselijke omstandigheden die de militairen opleggen, strijden ze verder met een hongerstaking en eisen hun vrijlating. Na anderhalve maand opsluiting worden ze allen uitgewezen naar het land van herkomst (Senegal, Mali, Kameroen, Guinea, Gambia,…) of naar Algerijnse kampen. Begin december vinden er in Algerije grootschalige razzia's plaats. De Algerijnse vluchtelingenkampen zoals dat van Maghnia (grensstad tegenover Oujda) worden leeggemaakt: de Algerijnse Staat deporteert op haar beurt een aantal vluchtelingen naar de woestijn, nabij de grens met Mali.

Alles gaat verder...

Het is overbodig om te zeggen dat het wegduwen van de grens niets veranderd heeft tenzij dan het aantal doden. De *pateras* (bootvluchtelingen) vertrekken nu alsmaar meer vanuit Mauretanië en Senegal naar de Canarische Eilanden dan vanuit Marokko. Als ze vanuit Marokko vertrekken, dan vertrekken ze gewoon eerder vanuit El Ayoune dan vanuit Ceuta. De migranten die tot in Marokko geraken en willen oversteken naar Europa hebben zich vanuit het bos van de berg Gourougou teruggetrokken naar het bos van Mariwari nabij Nador. Het enige wat niet verplaatst is, zijn de lichten van de Spaanse stad die ondanks de versteviging van de grens vluchtelingen blijven aantrekken (In de eerste 5 maanden van 2008 werden in Marokko 960 vluchtelingen gearresteerd).
Die versteviging van de grens bestaat momenteel uit een eerste systeem van mobiele piketten om te verhinderen dat de aanvallers ladders kunnen plaatsen, gevolgd door een warboel van kabels en touwen tussen de 6 en 12mm dik die zich opspannen met het gewicht van de aanvallers om hen vast te zetten. De eerste omheining beschikt over een alarmsysteem en verspreiders van traangas op basis van peper. Een alarm schakelt ook erg krachtige spots aan die om de 125 meter geplaatst zijn. Daarenboven zijn er verschillende radars en bewegingsdetectoren. Er zijn 17 controletorens voor een grensstuk van amper een tiental kilometer. In de zomer van 2006 werd het technologische speeltje dat MIR (Radicale Intelligente Muur) noemt, geplaatst. De kostprijs was 20 miljoen euro. Het vuile werk wordt overgelaten aan de Marokkaanse overheid die om de 100 meter een militaire post opgericht hebben vanwaaruit ze patrouilleren met machinegeweren in de hand en met honden. Alles betaald met Europese fondsen.

We hadden het hierbij kunnen houden met de overheersing die de overhand haalt in deze episode van de sociale oorlog mocht er niet recent nieuws gekomen zijn dat ons eraan herinnert dat de geschiedenis geen tijdelijke continuum is met een voorbij verleden en een eeuwig heden, maar net met sprongen vooruitgaat. Deze strijden van vluchtelingen op basis van zelforganisatie, solidariteit en moed hadden hun einde kunnen kennen aan het begin van de zomer van 2005. Maar...
Op 21 en 22 juni 2008 vinden opnieuw twee massale aanvallen plaats waarbij vluchtelingen Melilla kunnen binnendringen. De aanval van juli 2006 waarbij de grenspost van Beni-Asnar (vlakbij Nador) direct aangevallen werd en één aanvaller het leven liet, werd herhaald. Op 21 juni rond 4u30 vallen zo'n 70 vluchtelingen de bewakers aan met stenen en stokken. Als een compacte groep overrompelen ze de Marokkaanse en Spaanse bewakers (drie raken gewond). Een vijftigtal slaagt erin de grens over te steken waarop een grootschalige klopjacht volgt. Sommigen worden teruggevonden in de bomen of onder auto's. Alle gearresteerden worden opgesloten in een gesloten centrum, de volgende etape naar een mogelijke vrijlating in de straten van het continent. De avond nadien wordt de aanval herhaald door een kleinere groep die profiteren van de penalties van de kwartfinale van Euro 2008 tussen Spanje en Italië. Ditmaal slagen er minder vluchtelingen in om de grens over te steken.
Deze nieuwe episode herinnert er ons dus aan dat zolang er Staten en grenzen bestaan, er geen enkele muur voldoende stevig zal zijn, hoe getechnologiseerd ook, om de woede en de hoop van de overheersten op zoek naar een beter leven te bedwingen. Er zullen altijd bossen en bergen zijn vanwaaruit de aanvallen tegen deze doodse wereld zullen vertrekken. Van de afgelegen woestijnen tot in het hart van de metropolen.

Een vaderlandloze

Mooi als een fikkend gesloten centrum

Australië

Australië werd van 27 tot 30 december 2002 geteisterd door een golf van rellen en brandstichtingen die vijf van de zeven gesloten centra verwoestten. Zoals vele andere landen kent Australië een stevige traditie van kampen (de Engelse gedeporteerde delinquenten om het eiland-continent te veroveren op de aboriginals tot in de jaren zestig of de Duitse krijgsgevangenen die er door de Verenigde Staten vastgehouden werden tijdens de oorlog) en biedt het de bijzonderheid aan om immigranten jarenlang gevangen te zetten in immense gesloten centra tot een beslissing over hun geval (vaak asielaanvragen).

De asielkampen

In 1992 besliste de Labour-regering om alle asielzoekers die geen papieren bij zich hebben op te sluiten in gesloten centra. Momenteel zitten er zo'n 3000 mensen, waarvan 600 minderjarigen, in deze centra. De vluchtelingen komen voor een derde uit Afghanistan, Irak en het Midden-Oosten, de rest komt uit Azië. Sinds september 1997 worden de asielkampen beheerd door het privé-bedrijf Australasian Correctional Management (ACM), een filiaal van de Amerikaanse groep Wackenhut die al 55 gevangenissen bezit in zeven verschillende landen. Het spreekt voor zich dat de werknemers hun wreedheid kunnen botvieren met de zegen van de Australische Staat. Wackenhut werd in mei 2002 overgenomen door de grootste groep voor private veiligheid: Group 4 Falck (1). Die beheert ondermeer gesloten centra in het Verenigd Koninkrijk, waaronder dat van Yarl's Wood (ten noorden van Londen) dat in februari 2002 in vlammen opging na een revolte en bezit eveneens de Australische gevangenis van Port Philip (in Melbourne) waar het bedrijf regelmatig in opspraak komt voor het hoge aantal 'zelfmoorden' onder de gevangenen. Sinds 23 december 2002 veroverde het bedrijf de markt van de gesloten centra in Australië voor een bedrag van 100 miljoen euro per jaar door nog lagere prijzen te bieden dan ACM. Philip Ruddock, de minister van immigratie, vond het zelfs nodig om te verduidelijken dat Group 4 betaald zal worden in functie van hun rendement "in termen van rellen en ontsnappingen". Want in een situatie van onverdraaglijk afwachten zonder perspectief, van concentratiekampomstandigheden (tenten in de woestijn zoals in Woomera, omheind met geëlektrificeerde prikkeldraad en bewaakt door vele cipiers en camera's), folter, ontbrekende medische zorgen, vermenigvuldigen de revoltes.

In juni 2000 ontsnappen zo'n 700 vluchtelingen uit de kampen van Woomera, Curtin en Port Hedland. Ze trekken naar de stadscentra om te protesteren tegen hun omstandigheden. Na betogingen vanaf 25 augustus aan het kamp van Woomera komen sommige gevangenen in opstand, smijten stenen naar de cipiers en steken gebouwen (eetzaal, school, sanitair, 'ontspanningsruimte') in brand waaronder het gebouw van de administratie. "*Op 28 augustus gebruikten ze constructiepiketten van een tweede omheining tegen de cipiers terwijl ze probeerden te ontsnappen doorheen de gaten in de omheining.*" In augustus 2000 komen vooral Chinezen in opstand: dertien cipiers raken gewond, er is voor miljoenen euro schade na de verwoesting van drie gebouwen. In januari 2001 vallen zo'n 180 vluchtelingen (voor het merendeel uit het Midden-Oosten) de cipiers aan met stenen en ijzeren staven. Ze nemen de controle van het kamp over totdat de politie binnenvalt. Op 27 februari 2001 vallen 40 vluchtelingen de cipiers aan om te protesteren tegen de uitwijzing van drie van hun kameraden naar het Midden-Oosten. Op 3 april 2001 halen 200 vluchtelingen in het kamp van Curtin *"de binnenomheiningen neer, maken er gaten in, stichten brand en branden twee prefabblokken volledig plat,"* aldus de politie.

In november 2001 breekt er opnieuw een opstand uit in Woomera: drie gebouwen gaan in vlammen op. Naast de individuele ontsnappingspogingen en enkele zelfverbrandingen na een asielweigering gaan zo'n 350 vluchtelingen in Woomera zestien dagen in hongerstaking in januari 2002 om te bekomen dat het dossier van de Afghanen onderzocht wordt en dat ze niet meer teruggestuurd worden na de val van de Taliban. Vijftig vluchtelingen naaien daarenboven hun mond dicht en één persoon werpt zich vrijwillig

in de prikkeldraad. Voor één keer gaf de regering toe. Tijdens de mobilisaties in maart 2002 voor het kamp van Woomera konden 35 sans-papiers ontsnappen na een aanval van buitenaf tegen de omheining en door de confrontaties tussen betogers en ordediensten (15 zijn nog steeds spoorloos); ook op 27 juni 2002 slaagden zo'n vijftig vluchtelingen erin te ontsnappen.

Woomera, Australië, 20 december 2002

De Staat bleef echter niet stilzitten. Op 19 oktober 2001 zinkt er een boot voor de kust van Australië, maar net in de internationale wateren, met 424 personen (waarvan 150 kinderen) aan boord. Australië had de Harapanindra de toegang tot haar wateren geweigerd en teruggestuurd naar Indonesië vanwaar de boot vetrokken was. Indonesische vissers konden uren later slechts 45 overlevenden opvissen van deze bark van 19,5m lengte en 4m breedte. Eén van de verantwoordelijken van de Australische federale politie, Mick Keelty, weigerde te antwoorden op de vragen van een onnozele onderzoekscommissie van de Senaat in naam van het "openbaar belang".
Twee maanden eerder, in augustus 2001, had de Australische regering het al eens wat fijner gespeeld. Ze weigerde de Noorse cargo Tampo met 460 Afghanen aan boord te laten aanmeren op het eiland Christmas en deporteerde hen naar de micro-staat Nauru (waar ze nog altijd afwachten). Een eerste groep van 800 en een tweede van 400 asielzoekers werd daarna eveneens gedeporteerd naar Nauru. Sindsdien verhindert de Australische oorlogsmarine dat vluchtelingenboten de kust naderen, met als direct gevolg de moord op honderden vluchtelingen van de Harapanindra twee maanden later. Momenteel zitten zo'n 2200 vluchtelingen (Afghanen, Sri Lankanen en Irakezen) vast in kampen op het eiland Nauru (12000 bewoners op 12 km²), het Australische Alcatraz. Dit micro-land verrijkte zich tussen 1919 en 1968 door de uitbating van fosformijnen. Nu de grondstoffen uitgeput zijn (er is geen bebouwbaar land, maar het is wel een fiscaal paradijs), aanvaardde het met veel plezier de deal van haar buur: kwijtschelding van alle schulden (zo'n 18 miljoen euro en nog meer voor de bouw van de nieuwe kampen) en alle kosten betaald voor het beheer van de kampen. Australië maakte reeds 29 miljoen euro over aan de regeringen van Papoua-Nieuw-Guinea (waar reeds 1000 vluchtelingen uit de Australische kampen zitten) en Nauru om nieuwe kampen te bouwen. Het Australische budget is nu zo'n 170 miljoen en 120 miljoen is voorzien voor elk van de komende vijf jaren. De eilanden Kiribati, Palau en de Kokoseilanden zijn aan het onderhandelen, alleen Fidji weigerde. De Australische marine zet bovenop de kustwacht permanent vijf oorlogsbodems en vier verkenningsvliegtuigen in om de boten met vluchtelingen te verjagen. In september 2001 verstrengden de Labour-partij en de conservatieven de immigratiewetten: de marine mag sindsdien boten die voor anker liggen in de territoriale wateren met dwang wegslepen; clandestiene immigranten kunnen in het beste geval slechts verblijfsvergunningen krijgen voor drie jaar (er is dus geen hoop meer op definitieve verblijfsvergunningen) en de familiehereniging werd afgeschaft. Deze nieuwe wet, de deportatie naar Nauru en het verjagen van de Harapanindra met 353 doden liet aan de eerste minister John Howard toe herverkozen te worden voor een derde mandaat op 10 november 2001. 11 september 2001 of de aanslag in Bali op 12 oktober 2002 (192 doden waarvan 88 Australiërs in een discotheek) hebben maar weinig veranderd in de racistische continuïteit van de Australische Staat. Op één uitzondering na: de regering beweert nu dat de kampen terroristen 'huisvesten' en lanceerde een anti-terroristische campagne van drie maanden op 29 december 2002.

De mooie rellen van december

Het klimaat bereikte een kookpunt toen opstanden uitbraken in vijf van de zeven kampen, toen de gevangenen eens te meer beslisten om hun lot in handen te nemen. Op vrijdag 27 december breekt er een eerste brand uit in het kamp van Baxter. Drie kamers en het sanitair blok van de vleugel Red 1 gaan in vlammen op. De vluchtelingen worden overgeplaatst naar de vleugel Red 2. Het kamp van Baxter dat vlakbij de stad Port Augusta in het zuiden van Australië ligt, was in aanbouw sinds 23 augustus 2001 en de bouw ervan werd een jaar later afgerond. Het kamp ligt op militair domein en is van het type van hoogbeveiligde gevangenissen met geëlektrificeerde prikkeldraad, 24u/24u camerabewaking, strafcel (waar gevangenen geboeid worden en een blinddoek voor hun ogen krijgen), afranselingen en een erg strak reglement: schriftelijke aanvraag om te kunnen bewegen in het kamp, verplichte beleefdheid enzovoort. *"Sinds Woomera omschreven werd als een hel zijn er geen woorden meer om Baxter te beschrijven,"* aldus een gevangene. In de avond van zaterdag 28 december worden drie nieuwe brandhaarden van linnen, meubilair en gordijnen aangestoken in de gebouwen van Red

2. Het kamp wordt deze keer gedeeltelijk vernietigd: 64 van de 79 kamers (17 van de 19 gebouwen) worden verwoest of raken zwaar beschadigd. De volgende morgen breekt een laatste brand uit die vertrekt vanuit de eetzaal van de vleugel White 2 (waar de gevangenen op dat moment samengebracht waren) en probeert het werk af te maken: een tiental nieuwe kamers gaan in vlammen op. Dit splinternieuwe kamp dat zo'n 22,3 miljoen euro gekost had, onderging zo een eerste praktische kritiek die op z'n minst radicaal te noemen valt van haar 215 gevangenen (55 onder hen worden in beschuldigng gesteld, hun asielaanvraag wordt systematisch geweigerd). 11 vluchtelingen en twee cipiers moesten verzorgd worden omwille van giftige rook. De vluchtelingen werden soms door bewakers in anti-oproeruitrusting verplicht om in de brandende gebouwen te blijven. De eerste reactie vol goede recupereerwil kwam van de directeur van het agentschap voor lokale ontwikkeling van Port Augusta, Andrew Eastick: *"Wel, er zullen zeker economische gevolgen zijn ook al is het tragisch om in zo'n termen te redeneren. Maar het is duidelijk dat er heel wat heropbouw en opruiming zal moeten gebeuren en het grootste deel van dit werk zal ten goede komen aan de bedrijven en mensen van hier."*

Het kamp van Port Hedland (in het oosten van Australië) werd gebouwd op de fundamenten van gebouwen waar alleenstaande arbeiders van de mijnindustrieën uit de jaren 60 opgevangen werden, pal in een gegoede woonwijk. In 1991 werd het een asielkamp, meer bepaald door de nabijheid van een internationale luchthaven die deportaties vergemakkelijkt. In 2001 werd het veiligheidsarsenaal aanzienlijk uitgebreid. Op het moment van de opstand zaten er 146 personen vast, verdeeld over 11 verschillende blokken. De opstand brak uit in de nacht van zondag op maandag 30 december, na die van Baxter. Het vuur verwoestte een vrachtwagen van de brandweer, een enorm depot (na inbraak) en één van de celblokken. Meerdere omliggende huizen moesten geëvacueerd worden omwille van de rook, twee cipiers werden gehospitaliseerd. Twintig vluchtelingen werden in beschuldiging gesteld. De helft van de 16 cellen van het politiekantoor van South Hedland werden onmiddellijk gereserveerd door de ACM (de privé-firma die de kampen beheert) in afwachting van verder onderzoek. In financiële termen was de schade groter dan die in Baxter (ongeveer 1,7 miljoen euro).

De derde opstand brak uit in Woomera (eveneens in het zuiden van Australië). Volgens de minister van immigratie richtten de opstanden in de asielkampen van de voorbije 18 maanden reeds voor 2,8 miljoen euro schade aan waarvan ¾ wordt toegeschreven aan de opstand in Woomera. Het kamp bevindt zich midden in de woestijn op 500km van Adelaïde. Het werd eind jaren 50 gebouwd om arbeiders te huisvesten die een bureaucomplex bouwden. In 1999 werd het een asielkamp dat geleidelijk uitgebouwd werd terwijl ook het veiligheidsarsenaal bleef uitbreiden. In de morgen van zondag 29 december werden de eerste twee branden aangestoken in het sanitair blok (5 gebouwen met toiletten gingen in vlammen op). De volgende avond werden twee celblokken (37 gebouwen) en twee eetzalen in brand gestoken en werden gedeeltelijk of volledig verwoest. Het kost de pompiers meer dan vier uur om het vuur te doven. De 130 vluchtelingen, vooral afkomstig uit het Midden-Oosten en uit Afghanistan, moesten worden overgebracht naar een ongebruikte vleugel. De schade liep op tot 1,95 miljoen euro. Zeven personen werden onmiddellijk overgeplaatst naar de gevangenis. De politie viel binnen voor een massale doorzoeking in het hele kamp. De vluchtelingen brachten twee dagen zittend en gehandboeid door op het basketbalterrein, onder de brandende zomerzon en zonder water, van 10u 's morgens tot 9u 's avonds. De drie families uit het kamp worden overgeplaatst naar Baxter terwijl de andere, vrijgezellen, onder druk werden gezet om een akkoord te ondertekenen voor een uitwijzing naar Iran of Afghanistan (het merendeel was op het einde van de beroepen, de rechtbank heeft tijdens haar zitting in 2001-2002 bijvoorbeeld 62% van de aanvragen voor de Afghanen en 87% voor de Irakezen geweigerd). De telefoon werd afgesloten, post en kantine werden geweigerd aan de gevangenen.

Op maandag 30 december vond er een opstand plaats in het kamp van Perth. Een cipier werd verwond in het gezicht. Eerst probeerde de politie twee vluchtelingen te overmeesteren die naar de luchthaven moesten worden gebracht om gedeporteerd te worden. Hun rebellie bracht de solidariteit teweeg van een vijftiental anderen, waardoor de anti-oproerpolitie moest interveniëren. Vier personen werden inmiddels beschuldigd van agressie en rebellie (tijdens hun arrestatie) en opgesloten.

Dezelfde dag wordt een vierde kamp (na Baxter, Port Hedland, Woomera) in brand gestoken. Het kamp van Christmas Island ligt in de Australische wateren, op 2400 km ten westen van Darwin en op 550 km ten zuiden van Indonesië in de Indische Oceaan. Het is een geïsoleerd gevangeniskamp waarheen de boat-people die in de Australische wateren opgevist werden meteen naar gedeporteerd worden (de anderen worden teruggedrongen door de Australische oorlogsmarine vooraleer ze die wateren zelfs maar bereiken). Het veertigtal gevangenen stichten brand op twee plaatsen, waaronder de eetzaal en nemen, gewapend met tentpiketten en buizen, de controle van het kamp over. De brandweer moet dus eerst buitenblijven terwijl de anti-oproerpolitie de vluchtelingen aanvalt. "*We weten zeker dat geen enkele revolver werd gebruikt*" verklaarde Jenny Hoskin, woordvoer-

ster van het ministerie van immigratie, wat alleszins een beeld geeft van de omvang van de confrontatie. Na de weigering van hun visa-aanvragen hadden de boat-people reeds een eerste keer een woonblok en de eetzaal in brand gestoken, op 7 december 2002. Over de revolte op dit eiland sijpelde erg weinig informatie door in de Australische pers.

Yarl's Wood, Engeland, 15 februari 2002

De laatste opstand, misschien ook wel de meest gewelddadige van dat weekend, vond plaats in het kamp van Villawood nabij Sydney. Dit kamp heeft de bijzonderheid om personen op te sluiten waarvan de visa vervallen zijn, diegenen die niet meer voldoen aan de voorwaarden (naast de vaste quota volgens werk en nationaliteit, veroordeling, zwartwerk) en diegenen die werden onderschept in de luchthavens en de havens. De vluchtelingen wachten allen hun uitwijzing af, het officiëel aantal bedraagt 513 (393 mannen, 88 vrouwen, 32 kinderen). De schade was minder aanzienlijk dan in de andere kampen (280 000 euro) maar de revolte was er offensiever: na zes brandhaarden te hebben aangestoken rondom bewaakte installaties in de nacht van 31 december rond 22u30, probeerden 35 gevangenen te ontsnappen door een voertuig van de cipiers te stelen dat zou dienen als stormram. Ze werden tegengehouden door een politievoertuig dat de poorten blokkeerde. Ze vielen eveneens de cipiers aan met ijzeren staven. Volgens de woordvoerder van het kamp "*kwamen ongeveer 60 tot 80 'gevangenen' in opstand in een ander deel van Villawood*". Verscheidene slaapzalen en een ontspanningsruimte werden vernield, het vuur kon pas drie uur later geblust worden. 15 gevangenen werden nadien opgesloten in de hoogbeveiligde gevangenissen van Silverwater en Parklea (Sydney) op beschuldiging van opstand en ontsnappingspoging. Hun nationaliteit toont eveneens dat de revolte de valse indelingen van origine kan overstijgen: China, Vietnam, Spanje, Turkije, Jordanië en Engeland.
Het totaal van veroorzaakte schade door de opstanden in alle kampen werd inmiddels geschat op minstens 4,7 miljoen euro.

Engeland

De opstand die de helft van het grootste gesloten centrum van Engeland, Yarl's Wood, op 15 februari 2002 in de as legde is het symbool geworden van de revoltes in dit land. We merken evenwel op dat andere revoltes na de overplaatsingen van de gevangenis naar de kampen of tijdens hongerstakingen, zoals in Rochester van januari tot maart 1997, de oprichtingen van de kampen vergezelden. Want in tegenstelling tot haar reputatie is Engeland niet meteen een vredig toevluchtsoord voor immigranten zonder papieren. In juni 2001 zaten 688 gevangenen opgesloten in de 10 gesloten centra en 1142 mensen zonder papieren in de gevangenissen, het merendeel op simpele vraag van de immigratiepolitie. Sommigen wachten daar het resultaat van het beroep af tegen de weigering van hun asielaanvraag. Meestal gaat het om speciale afdelingen in de gevangenissen. Na een schandaal van mensen zonder papieren die alleen hiervoor opgesloten zaten in gevangenissen, werden nieuwe gesloten centra gebouwd...en de gevangenisvleugel werd omgevormd tot centrum. In mei 2002 waren er zo'n 3500 plaatsen voorzien.

De overplaatsing van een gesloten centrum naar de gevangenis is vaak een disciplinaire maatregel, en drie vierde van de opgeslotenen verkeren niet in een onwettige situatie maar hebben asiel aangevraagd, waarvan een honderdtal meer dan een jaar opgesloten zit sinds september 2000. De asielzoekers die niet opgesloten zitten, krijgen vaak een verplichte verblijfplaats opgelegd, bij voorkeur in een afgelegen dorp. Ze moeten regelmatig stempelen in een *enforcement center* waar ze meteen ook gefouilleerd worden. Ze mogen niet werken en, om hen zo beter aan het lijntje te houden, is er een schamele uitkering (bijna uitsluitend onder de vorm van bonnen die alleen in enkele winkels geldig zijn, zonder teruggave van geld). De grote winnaar van deze methode is het Franse Sodexho dat de bonnen uitgeeft.

Een vlammend nieuw centrum

Het centrum van Yarl's Wood, beheerd door het privébedrijf Group 4 Falck, opende op 19 november 2001 in Bedfordshire en is met haar 900 plaatsen het tweede grootste van Engeland. Vanaf 10 december vindt een reeks hongerstakingen plaats en weigeringen van eten, en dit massief vanaf 18 januari 2002, tegen de onmenselijke opsluitingsomstandigheden en onder andere tegen de gewoonte om de opgeslotenen om de haverklap te handboeien (zoals tijdens overplaatsingen naar het ziekenhuis). Op 14 februari sloegen de bewakers

een vrouw van 55 jaar in de boeien, ze was ziek sinds drie dagen en kreeg geen geneesmiddelen. De bewakers sleurden haar zo over de vloer naar het ziekenhuis. Een groep gevangenen kwamen tussenbeide, het protest breidt zich uit als een bliksemschicht en 200 gevangenen kruipen op het dak (van de 383 gevangenen die het centrum op dat moment telde). Rond 20u wordt brand gesticht in de ontvangstzaal, daarna ook in de vleugels D (mannen) en C (gemengd). De helft van het centrum fikt terwijl zware confrontaties uitbreken tussen gevangenen en cipiers, tot 7 uur 's morgens. Twee cipiers worden aangevallen en beroofd van hun sleutels, vier anderen met geweld opgesloten in een bureau. De gevangenen gingen daarop de confrontatie aan met de anti-oproerpolitie die de privébewakers te hulp gekomen was, maar niet zonder eerst de beveiligingscamera's en de high-tech controlezaal waar de video-opnames lagen te vernielen.

De brandweer had een uur nodig om binnen te geraken in het centrum en kwatongen beweren dat enkele gerevolteerden dat degelijk verhinderd hebben zodat het vuur haar werk kon doen. Tegelijkertijd konden 20 gevangenen ontsnappen en ondanks twee helikopters en losgelaten speurhonden in de rondliggende heuvels en velden konden slechts 8 opnieuw opgepakt worden.

Na de brand werden de gevangenen overgeplaatst naar Campsfield House (Oxford), het centrum werd gesloten en daarna heropend en uitgebreid. Wanneer Group 4 Falck een wervingscampagne lanceerde om haar effectieven te vervolledigen met oog op de heropening, werd er op elk van haar afspraken geprotesteerd met betogingen. Het verdict tegen de elf aangeklaagden voor de opstand en de brand viel op 15 augustus 2003: zeven vrijspraken, drie veroordelingen voor geweldplegingen en één voor opstand. Ze kregen elk bijna 4 jaar gevangenisstraf.

Een officieel rapport dat in november 2004 gepubliceerd werd, verduidelijkte dat het gloednieuwe centrum haastig werd gebouwd samen met twee andere om de vastgelegde quota's van 30 000 uitwijzingen per jaar na te komen. Dat verklaart volgens het rapport de snelheid waarmee de brand zich verspreidde aangezien het materiaal van slechte kwaliteit was en er geen brandblussers waren. Ze ziet niet dat de essentie van de kwestie schuilt in de vrijheidsberoving en de bijzonder ondraaglijke opsluitingsomstandigheden. Het merendeel zat er opgesloten in afwachting van de uitwijzing, al hun beroepen waren afgewezen en een klein deel kwam uit de gevangenis. Het rapport bevestigt anderzijds dat een bewaker zwaar verwond werd nadat hij vanuit het tweede verdiep sprong om te ontkomen aan de opstandigen aan wie hij de toegang tot de werkplaatsen wou versperren. De uiteindelijke schade werd geraamd op 100 miljoen pond.

Harmondsworth neemt het over

Maar de opstanden en de brandstichtingen stopten niet eens ze zo goed op dreef waren. Na Yarl's Wood in februari 2002 laat het gesloten centrum van Harmondsworth van zich horen op 19 juli 2004 en opnieuw op 29 november 2006. Dit centrum dichtbij de luchthaven van Heathrow (ten westen van Londen) telt twee keer 550 plaatsen en werd geopend in 2001. Het werd beheerd door het privé-bedrijf UK Detention Services (UKDS) dat een contract van 8 jaar had met het ministerie van Binnenlandse Zaken. Na de eerste revolte werd het bedrijf omgedoopd tot Kalyx Ltd. In mei 2004 breekt een eerste collectieve hongerstaking uit van 220 gevangenen die protesteren tegen de lange proceduretijd en het geweld van de bewakers. Op 19 juli, rond 20u, wordt een Kosovaarse asielzoeker van 31 jaar opgehangen teruggevonden. Zijn asielaanvraag was net afgewezen en zijn uitwijzing geprogrammeerd voor de volgende dag. (Tussen 2001 en 2006 vonden er in het centrum 17 officiële zelfmoorden plaats en 185 zelfverminkingen alleen al in de eerste tien maanden van 2006). Het nieuws verspreidt zich als een lopend vuurtje en een groep Jamaïcanen weigert rond 23u terug te keren naar de cellen. Een confrontatie met de cipiers wordt beslist in hun voordeel uit, de cipiers trekken zich terug. De revolte verspreidt zich snel en de opstandigen stichten brand en vernielen de infrastructuur. Een klein honderdtal doet voort tot 9u 's ochtends, wanneer ze verslaan worden door de politie, de cipiers en hun gespecialiseerde anti-oproerbendes (de "*tornado teams*"). Het kamp van Harmondsworth wordt gedeeltelijk gesloten door de structurele schade (22 miljoen pond) en verschillende gevangenen worden overgeplaatst.

Na deze revolte gaan de opsluitingsomstandigheden nog meer lijken op die van een hoogbeveiligde gevangenis. Bij wijze van voorbeeld en bovenop de afranselingen stelden de cipiers een disciplinair rapport in, I.P. in hun jargon. Na twee van deze rapporten werd een gevangene meteen naar het cachot gestuurd (een uur wandeling per dag en totale isolatie zonder persoonlijke spullen). De gevangenen vertelden hoe de I.P. uiteraard volledig willekeurig werden uitgedeeld, onder andere als je een bewaker 'onopgevoed' aansprak of als je 'niet meewerkte'. Alleen al in de eerste helft van 2006 werd deze isolatie tot 45 dagen zo'n 129 keer gebruikt. Een tweede element voor de uitbarsting houdt verband met de verharding van de omstandigheden buiten. Naast het opsluiten van immigranten in afwachting van deportatie of herziening van hun verblijfsvergunning was gedurende de tien maanden die de tweede revolte voorafgingen het aantal immigranten die eerst opgesloten zaten in de gevangenis expontentiëel gestegen. De minister van

Binnenlandse Zaken John Reid had de dispositieven uitgebreid om de uitwijzing te versnellen van elke vreemdeling die een misdrijf had gepleegd, ook wanneer hij al jaren het Britse burgerschap (of een verblijfsvergunning) bezat. Vele zonen van immigranten die opgegroeid waren in Engeland raakten zo verstrikt in de netten van de dubbele straf.

Harmondsworth, Engeland, 29 november 2006

Hoewel de specifieke opsluitingsomstandigheden de revolte niet ontmoedigden, volstaat de opsluiting op zich als verklaring waarom op 29 november 2006 het hele centrum en haar vier vleugels verwoest werden. De osptand duurde 18 uur en er namen zo'n 484 gevangenen aan deel. Sanitair, muren, ruiten, bewakingscamera's; alles moest eraan geloven. Begonnen om 12u30 en rond 23u30 uitgebreid wanneer het vuur haar verwoestende functie kwam vervullen, geholpen door de overweldigende overstroming veroorzaakt door de branddetectors. Met behulp van lakens vormden enkele gerevolteerden een gigantische "SOS FREEDOM" op de binnenplaats. Een helikopter van Sky News verspreidde de beelden. Meteen werd een black-out afgekondigd en werd de omgeving van het centrum een 'operatiezone met vliegverbod'. Uiteindelijk vond een onderhandelingpoging plaats tijdens de confrontaties in de C-vleugel van het centrum. Enkele gevangenen spraken in de naam van de anderen en aanvaardden de onmiddellijke uitwijzing van de definitieve uitgeprocedeerden ("eerder gedeporteerd dan voor onbepaalde tijd gevangen [3 jaar]") in ruil voor de voorwaardelijke vrijlating van alle anderen. Maar zelf dit revendicatieve reformisme volstond niet om een interventie van de flikken te vermijden en evenmin kon het de woede van de anderen afremmen (Jamaïcanen, Iraniërs, Irakezen, Kenyianen, Nigerianen,...). Zij voltooiden de vernieling die twee jaar eerder aangevat was.
De gevangenen werden overgeplaatst en de schade liep op tot verschillende miljoenen ponden.

Campsfield House in revolte

Het gesloten centrum van Campsfield House, met haar capaciteit van 218 plaatsten voor asielzoekers die in procedure zitten maar ook in afwachting van deportatie, ligt in Kidlingtown (Oxfordshire). Het opende in 1993 en wordt van september 2006 tot 2009 beheerd door het Amerikaanse bedrijf GEO, dat Group 4 opvolgt.

Op 20 augustus 1997 veroorzaakte een gigantische opstand zo'n 100 000 pond schade aan het centrum terwijl buiten een solidariteitsbetoging plaatsvond. 13 gevangenen werden gearresteerd en 9 werden aangeklaagd voor vernieling en brandstichting (een Libanees en drie Caraïbiërs werden niet beschuldigd waardoor slechts 9 West-Afrikanen overbleven, terwijl alle nationaliteiten hadden deelgenomen aan de opstand). Eerst opgesloten in de gevangenissen van Bullingdon en Reading werden ze op 18 juni 1998 allen vrijgesproken.

De laatste tijd hebben verscheidene revoltes opnieuw de normaliteit van het onmenselijke gevangenisleven verstoord en plaatste haar zo in het middelpunt van de actualiteit.
In maart 2007 breekt rond 7u 's ochtends een opstand uit gevolgd door een brandstichting, als antwoord op de 'gewelddadige' uitwijzing van een gevangene. In juni 2004 was reeds een gelijkaardige revolte uitgebroken na de uitwijzing van een Algerijn. De schade is niet duidelijk, maar men telt negen gewonden, waarvan zeven personeelsleden die vergiftigd werden door de rook.
In augustus 2007 slagen 26 asielzoekers erin tijdens een brandstichting te ontsnappen (8 bevinden zich nog steeds in de natuur).
In december 2007 komen 120 gevangenen in opstand wanneer de cipiers één van hen proberen uit de cel te halen met oog op een uitwijzing. Korte confrontaties vinden plaats, de elektrische installaties en de bewakingscamera's in de gangen worden vernield. De wc's worden verstopt en veroorzaken de gewenste overstroming waardoor een deel van het centrum moest gesloten worden.
Op 14 juni 2008 wordt opnieuw brandgesticht. Er zijn 10 brandweerwagens en een helikopter nodig om de brand te blussen.
In de vroege ochtend van 18 juni 2008 ontsnappen zeven gevangenen. Vier van hen worden snel terug opgepakt (één raakte gewond aan zijn enkels en wordt gehospitaliseerd, een andere verstopte zich in de kruidtuin van Oxford). Twee Palestijnen en één Afghaan lopen nog steeds vrij rond.

De simultane brandstichting in twee vleugels van het gesloten centrum van Vincennes (Parijs) die op 22 juni 2008 tot haar verwoesting leidde zit nog vers in het geheugen. Nochtans is deze revolte die volgde op het overlijden van een gevangene de dag voordien verre van een geïsoleerd feit deze laatste jaren.
Op 18 september 2006 ontsnappen zeven gevangenen uit het gesloten centrum van Cornebarrieu (Toulouse-Blagnac). Vijf van hen lopen nog steeds vrij rond.
In december 2006 vinden collectieve hongerstakingen plaats in het gesloten centrum van Vincennes, Lyon en Marseille.
Op 24 januari 2007 wordt in de beide gebouwen van het centrum van Vincennes brand gesticht. Eén gebouw raakt aanzienlijk beschadigd. Vijf gevangenen (Malinees, Ivoriaans, Marokkaans en Tunesisch) worden ervoor in beschuldiging gesteld.
Op 17 juli 2007 steekt een Koerd een deel van het centrum van Mesnil-Amelot (20 van de 120 plaatsen) in brand. Hij steekt z'n matras in brand waarop het vuur zich verder verspreidde.
Van december 2007 tot april 2008 gaan verscheidene mensen zonder papieren in hongerstaking en gaan af en toe de confrontatie aan met de politie in de gesloten centra van Mesnil-Amelot, Vincennes, Rennes en Nantes.
Op 23 januari 2008 steken gevangenen een kamer in Vincennes in brand. Op 27 januari vereisen twee brandhaarden de interventie van de brandweer in Vincennes. Op 12 februari worden twee kamers in Vincennes in brand gestoken. Op 16 maart ontsnappen vijf gevangenen uit het gesloten centrum van Canet (Marseille); twee Algerijnen, twee Tunesiërs en één Marokkaan. Twee lopen nog steeds vrij rond. Op 6 april worden enkele lakens in brand gestoken in Vincennes, projectielen vliegen naar de flikken en er worden beschadigingen toegebracht aan de infrastructuur van het centrum.

Op zondag 22 juni rond 14h45 worden verschillende brandhaarden aangestoken in de twee gebouwen van het gesloten centrum van Vincennes. Op enkele uren tijd worden de 280 plaatsen volledig verwoest terwijl buiten een bijeenkomst plaatsvindt. De dag voordien was er een Tunesische gevangene van 41 jaar, Salem Essouli gestorven terwijl hij verscheidene uren wachtte vooraleer naar het ziekenhuis gebracht te worden.

Een gevangene getuigt: "*In plaats van "retentiecentrum" zeg ik altijd "detentiecentrum" en de flikken houden daar niet van. Maar voor mij zitten we in de gevangenis, we zijn niet vrij. De manier waarop mensen worden uitgewezen, het feit zelf dat mensen worden uitgewezen, wanneer je daaraan denkt, raak je ontmoedigd. Dat heeft dit gevoel van revolte veroorzaakt. Hoe het vuur gekomen is? Hoe ze het gedaan hebben? Eerlijk gezegd, ik wil het zelfs niet weten. De dood van die meneer heeft al dat geweld opgewekt, legitiem of niet. Maar revoltes komen toch overal voor. Wanneer iets niet gaat, zijn er revoltes, zelfs in de stad, in het dagelijkse leven zijn er altijd revoltes en die kunnen met geweld zijn. Een revolte is hoe dan ook een revolte.*"

Vincennes, Frankrijk, 22 juni 2008

De gevangenen worden afgeranseld en samengepropt in de aangrenzende politieschool alvorens per bus of TGV (die afgehuurd werden) geëvacueerd te worden naar de centra van Rouen-Oissel (22), Lille-Lesquin (54), Nîmes-Courbessac (100), Palaiseau (18), Mesnil-Amelot (10) en Paris-dépôt-Cité (40). Enkelen worden uitgewezen, de meesten worden vrijgelaten (zoals 93 van de 100 die overgeplaatst werden naar Nîmes), vaak worden ze ergens gedumpt. Sindsdien werden zes mensen zonder papieren opgesloten in Fleury en Fresnes op beschuldiging van "*vernieling van goederen met brand tot gevolg en geweld tegen een agent*". In oktober startte een solidariteitscampagne. Op 10 november werd in Vincennes een nieuw centrum met 60 plaatsen ingehuldigd. Nog twee nieuwe centra zijn gepland. Deze capaciteitsverlaging heeft uiteraard tot doel om de gevangenen beter te controleren in navolging van een rapport van Cimade, een religieuze 'humanitaire' organisatie die deze kampen meebeheert met de politie (een recente aanbestedingsvraag moet haar monopolie doen concurreren met andere gespuis).

Op zondag 20 juli, rond 18u30, sticht een 44-jarige Turk, uitwijsbaar van de dag voordien, vanuit zijn cel brand in het centrum voor administratieve opsluiting (CRA) van Nantes. Het centrum wordt verplicht tij-

delijk te sluiten en de dag nadien worden de zeven andere gevangenen overgeplaatst naar het centrum van Rennes-Saint-Jacques-de-la-Lande na een nacht in het politiecommissariaat. Op 2 oktober wordt de enige aangeklaagde veroordeeld tot 3 maanden extra celstraf.
Op zaterdag 2 augustus is het de beurt aan het centrum van Mesnil-Amelot, nabij de luchthaven van Roissy, om te branden. Terwijl twee kamers branden, vinden in de gebouwen 1 en 4 confrontaties plaats onder kreten van "Vrijheid", zonder dat het vuur overslaat op de hele infrastructuur. Volgens de getuigenis van een gevangene: *"We riepen alleen maar mee met de betogers die buiten aanwezig waren. De politie vroeg ons om op te houden en wou ons doen terugkeren naar het voetbalterrein. We weigerden en een brand brak uit. De politie volhardden in hun geweld en bespoten ons met pepperspray. Een jonge opstandige werd in elkaar geslagen."*

Het is zeker dat (zoals een affiche stelt die begin november begon te circuleren op de muren van verschillende steden) "*de opsluiting op zich een afdoende reden is om te rebelleren tegen de cipiers en hun prikkeldraad. Het staat vast dat elk individu die nog de smaak naar vrijheid en de woede in het hart heeft zich alleen maar kan herkennen in deze verwoestende revoltes*."

België

Eind juli 1998 ontsnappen 31 personen uit het gesloten centrum 127 bis van Steenokkerzeel (nabij de nationale luchthaven van Zaventem) tijdens een bijeenkomst waartoe het voormalige Collectief Tegen Uitwijzingen had opgeroepen. Enkele betogers hadden de omheining doorgeknipt terwijl de gevangenen de confrontatie aangingen met de bewakers en ruiten braken om te kunnen ontsnappen. Zeven personen werden opnieuw gevat tijdens de klopjacht, de anderen zijn nog steeds buiten de klauwen van de honden van de democratie. Deze ontsnapping deed de spanning in en rondom de gesloten centra definitief stijgen.
Op 22 september 1998 wordt Semira Adamu vermoord tijdens haar deportatie, verstikt door twee politie-agenten op het vliegtuig. Wanneer oproepen verschijnen om te betogen voor het gesloten centrum 127bis beslist de Staat om het centrum leeg te maken. Ze plaatst de gevangenen die beschouwd worden als medeplichtigen of vrienden van Semira over naar andere centra en alle anderen worden vrijgelaten.
Deze twee feiten markeren de eerste agitatieperiode rondom de gesloten centra. Toen waren de kampen minder bewaakt – ontsnappingen waren schering en inslag.

Met de bouw van een nieuw gesloten centrum in Vottem kiest de Staat voor een andere richting: de gesloten centra ombouwen tot beveiligde bastions die de arresthuizen evenaren. Terwijl de agitatie afneemt op straat en de strijd tegen de centra zich begint om te vormen tot een strijd voor regularisatie herstructureert de Staat de centra en hun beheer.

In de jaren 2000 tot 2007 werden opstanden en ontsnappingen eerder zelden in de centra. Buiten probeerde een nationale coordinatie van mensen zonder papieren (UDEP) en hun ondersteuners vooral een zekere geloofwaardigheid te bekomen bij de Staat om zo tot onderhandelingen over regularisaties te kunnen beginnen – de aandacht voor de centra beperkt zich tot het aanklagen van de omstandigheden.

Vanaf 2007 toont de woede haar kracht in de Belgische gevangenissen. De opstanden en brandstichtingen volgen elkaar op en verspreiden zich naar bijna alle gevangenissen. Deze verspreiding werd zeker deels mogelijk gemaakt door de opeenvolgende overplaatsingen van de zogenaamde aanvoerders van de revoltes. Op die manier kon de ervaring van de revolte zich vrijelijk verspreiden.

De opstanden in de gevangenissen beïnvloedden de situatie in de gesloten centra. Zelfs in de meest 'gecontroleerde' omstandigheden braken opstanden uit (niet één, ze kenden een continuïteit in tijd en ruimte) en dat werkte als een soort fakkel. Ondanks alle tralies, cipiers, cachots, afranselingen, blijft de revolte mogelijk.
Opgesloten mensen zonder papieren die hadden deelgenomen aan opstanden in gevangenissen werden nadien overgeplaatst naar de centra in afwachting van een eventuele deportatie. De duur van deze administratieve opsluiting kan makkelijk oplopen tot 6 maanden. Deze gevangenen hadden reeds een ervaring van revolte in de gevangenissen waar de momenten waarop je samenbent met enkele tientallen tamelijk zeldzaam zijn (enkel tijdens de wandeling en activiteiten zoals sport) terwijl de gevangenen (met uitzondering van de gestraften) in de gesloten centra de hele tijd samen zijn. Ze worden gegroepeerd in slaapzalen van meer dan 20 personen – wat een collectieve opstand makkelijker maakt.

In januari 2007 vindt een opstand plaats in de gevangenis van Merksplas. Verschillende vleugels worden vernield en twee paviljoenen in brand gestoken. Op enkele meters aan de overkant, in het gesloten centrum, vallen enkele gevangenen de cipiers aan en verwonden sommigen onder hen. Een maand later komen enkele tientallen gevangenen van het gesloten centrum van Vottem in opstand en vernielen de eetzaal en de 'ontspanningsruimte'. Gedurende de maan-

den maart en april ontsnappen zo'n 40-tal mensen uit de vijf gesloten centra in België. Meestal worden de tralies en de omheining doorgezaagd, éénmaal vallen verscheidene gevangenen een cipier aan, nemen zijn sleutels en kunnen zo ontsnappen. Op 25 april 2007 breekt een opstand uit in het gesloten centrum 127bis in Steenokkerzeel. Vooraleer de politie tussenbeide kwam, werd reeds een groot deel van een vleugel vernield, wat haar tijdelijke sluiting teweegbrengt. Op 9 juni gaan enkele gevangenen van hetzelfde centrum de confrontatie aan met de cipiers om de deportatie te verhinderen van een kameraad. De oproerpolitie komt tussenbeide en slaagt erin om de opstandigen terug te drijven naar de slaapzalen. De persoon wordt toch uitgewezen. Op 30 juli 2007 zet een ontploffing in een elektriciteitskabine naast het gesloten centrum van Merksplas dit kamp een tijd zonder elektriciteit. Enkele uren later weigeren de gevangenen de binnenplaats te verlaten. De politie komt tussenbeide en dringt de gevangenen terug naar de slaapzalen. Op 29 september breekt een opstand uit in het centrum van Steenokkerzeel, na de dood van een 22-jarige gevangene die enkele dagen eerder was overgeplaatst naar het centrum vanuit de gevangenis van Lantin. De opstandigen vernielen de verblijfszaal en het sanitair. Wanneer de politie interveniëert, komt het tot confrontaties die meerdere uren duren. In november 2007 doorzoekt de politie de centra van Vottem, Steenokkerzeel en Merksplas op vraag van cipiers die vrezen dat gevangenen zelfgemaakte wapens hadden vervaardigd en ontsnappingen voorbereidden. De politie vindt inderdaad zelfgemaakte messen, zagen, kniptangen,... In 2007 braken minstens 80 personen uit de vijf gesloten centra van België terwijl tientallen pogingen spijtig genoeg mislukken.

Op 6 januari 2008 breekt opnieuw een opstand uit in het gesloten centrum van Merksplas. Tientallen gevangenen verzetten zich tegen de deportatie van een kameraad en veroorzaken schade die geraamd wordt op meer dan 40 000 euro. Drie cipiers worden het ziekenhuis ingeslagen. Hun kameraad komt een week later vrij. In februari gaan zo'n 150 gevangenen uit verschillende centra in hongerstaking. De Staat geeft niets toe.
Op 1 mei wordt een gevangene opgehangen teruggevonden in een isolatiecel van het centrum van Merksplas. Hij was net teruggebracht van een deportatie die omwille van zijn verzet mislukte; een tweede poging stond geprogrammeerd voor de dag nadien. Tientallen gevangenen vernielen alles wat ze kunnen. Ze steken eveneens een slaapzaal in brand. Elf gevangenen worden in isolatie geplaatst. Eén onder hen breekt ook zijn isolatiecel af en wordt kort daarop gedeporteerd naar Algerije.
Op 10 juli doorzoekt de politie opnieuw het centrum van Steenokkerzeel. Acht gevangenen worden geblinddoekt en overgebracht naar andere centra.
Op 21 juli, de Nationale Feestdag, klimmen twee gevangenen op het dak van het gesloten centrum van Merksplas terwijl in het centrum een opstand uitbreekt. De opstandigen breken verschillende ramen en vernielen het meubilair. De politie interveniëert en drijft de gevangenen terug.

Steenokkerzeel 127bis, België, 24 augustus 2008

Op 24 augustus steken enkele gevangenen het vuur aan op 8 verschillende plaatsen in het centrum van Steenokkerzeel, kort na middernacht. De nacht vertraagt de interventie van de politie en de brandweer. Twee van de drie vleugels worden geëvacueerd en branden volledig uit. Eén gevangene kan ontsnappen. De brand verlaagt de capaciteit van het centrum tot minder dan 30 %. Een deel van de gevangenen wordt dan overgeplaatst en anderen worden in alle discretie vrijgelaten omdat er simpelweg geen plaats meer was. Tot nu toe werd nog niemand in beschuldiging gesteld voor deze brandstichting.

1. In 2004 fusionneert de Deense Group 4 Falck met het Britse Securicor, samen Group 4 Securicor (GAS). Begin 2008 was GAS na Securitas het grootste bedrijf van privébeveiliging in Frankrijk.

AAN ZIJ DIE TIJDENS DE STORM NIET BINNEN ZIJN BLIJVEN ZITTEN

Over het proces tegen de anarchisten van Lecce en over de strijd tegen de asielcentra

Op 9 oktober begon in Lecce het proces in beroep tegen twaalf anarchisten die beschuldigd worden - naast een reeks acties tegen bepaalde multinationals die zich verrijken door oorlog en genocide van bevolkingsgroepen in het Zuiden - van de misdaad om gedurende jaren een constante en vastberaden strijd te hebben gevoerd tegen het kamp voor immigranten van San Foca. (1) Voor de zoveelste keer is de basis van het proces artikel 270bis over 'subversieve organisatie met terroristische doeleinden', waardoor de laatste jaren al tientallen revolutionairen, rebellen of eenvoudige linkse militanten zonder het minste bewijs in de gevangenis zijn beland. Om beschuldigd te worden van 'subversieve organisatie', volstaat voortaan een simpele tag op een muur.

Maar het is niet zozeer dit wat we willen zeggen. Wij weten dat de wetten van de Staat spinnenwebben voor de rijken en stalen ketens voor de armen zijn. Wij hebben nooit de betekenis van wat rechtvaardig en juist is gezocht in de artikels van de strafwet. Wat ons interesseert is om aan te halen wat deze anarchisten gevaarlijk maakt en wat er universeel is aan hun strijd.

De laatste maanden zijn er grote discussies geweest over de 'Centri di Permanenza Temporanea' (CPT, gesloten asielcentra). Nadat enkele reportages van journalisten de onmenselijke omstandigheden hadden aangehaald waarin de vrouwen en mannen die opgesloten zitten in deze structuren proberen te overleven, zijn de verschillende politieke krachten met elkaar in de clinch gegaan over de verantwoordelijken voor zo'n 'beheer'. Maar de vraag is niet hoe ze worden beheerd, maar hun bestaanswezen zelf.

In 1998 worden de CPT door de centrum-linkse regering met de wet Turco-Napolitano (eveneens dankzij de stemmen van de Groenen en de Rifondazione Comunista) ingevoerd. De CPT zijn in al hun facetten kampen. Net zoals de fascistische en naziconcentratiekampen (en daarvoor de koloniale kampen zoals in Cuba of Zuid-Afrika), gaat het over plaatsen waar men wordt opgesloten zonder enig delict te hebben begaan en waar men volledig ter beschikking van de politie wordt gesteld. Dat in de kampen de omstandigheden wanhopig zijn, het eten rot en de slechte behandelingen constant, is een vreselijk gevolg, maar niet de essentie van het probleem. Er is niet veel voor nodig om dit te begrijpen.

Wat voor een Italiaan een eenvoudig 'administratief delict' (geen papieren bij hebben) is, is voor een vreemdeling een delict geworden dat kan leiden tot opsluiting. Zoals de geschiedenis ons leert - het volstaat te denken aan de racis-

tische wetten van alle Staten tussen de eerste en tweede wereldoorlog - is het nodig om de gelijkstelling 'vreemdeling = delinquent' op te leggen alvorens zulke concentratiekampen op te richten. Het is in deze zin dat we de wetgeving moeten lezen - zowel van links als van rechts - over de immigratie in Italië (maar we kunnen best zeggen in Europa en overal). Als dezelfde criteria voor immigranten om een verblijfsvergunning te bekomen zouden gehanteerd worden voor zogenaamde burgers, dan zouden we met miljoenen opgesloten of in de clandestiniteit zitten. In feite, hoeveel Italianen kunnen aantonen dat ze legaal werk hebben? Hoeveel leven er niet met meer dan drie personen op een appartement van 60 vierkante meter? Wetende dat interimcontracten niet voldoen om een verblijfsvergunning te bekomen, hoeveel van ons zouden 'regulier' zijn? Dit alles omschrijven als een racisme van de Staat is geen retorische benadrukking, maar een strikte vaststelling.

Vandaag zijn de CPT (en meer algemeen alle vormen van administratieve opsluiting: van de identificatiecentra tot de 'wachtzones' waar vluchtelingen of asielzoekers worden vastgehouden) de materialisatie van dit racisme. En het is juist omdat de prikkeldraad sinds zestig jaar het symbool is van de kampen en de totalitaire onderdrukking, dat de onvrijwillige coherentie van de macht deze nieuwe kampen heeft omringd met prikkeldraad en hekken. Net zoals het geen toeval is dat de administratieve opsluiting, altijd al een typisch middel van de koloniale overheersing, zich vandaag overal ter wereld verspreidt (van de Palestijnse getto's tot Guantanamo, van de Engelse kerkers waar migranten die verdacht worden van 'terrorisme' worden opgesloten tot de Italiaanse CPT). Men bombardeert en massacreert in naam van 'de mensenrechten', en op hetzelfde moment ontzegt men brutaal elk 'recht' aan miljoenen ongewensten, opgesloten in kampen die bewaakt worden door de politie en toevertrouwd worden aan de 'zorg' van enkele 'humanitaire organisaties'.

Als de CPT kampen zijn - zoals sinds kort veel mensen zeggen - dan is het logisch om ze proberen te vernietigen en de mannen en vrouwen die er opgesloten zitten te helpen ontsnappen. Het is logisch om de collaborateurs die de kampen bouwen en beheren aan te vallen. Dit dachten de anarchisten van Lecce. Ze hebben openlijk, ten midden van de algemene onverschilligheid, de verantwoordelijkheid van de beheerders van het CPT van San Foca (meer bepaald de curie van Lecce, die via de Stichting Regina Pacis het kamp beheerde) en de beruchte omstandigheden waar de opgeslotenen in moesten zien te overleven aangeklaagd. Ze hebben getuigenissen, feiten en gegevens verzameld en ze hebben zich georganiseerd. Ze zijn een splinter geworden in de hielen van de curie en van de lokale macht. Al in de zomer van 2004 wordt één van hen gearresteerd omdat hij geprobeerd had enkele immigranten tijdens de revolte die in het centrum 'Regina Pacis' was uitgebroken te helpen ontsnappen. Ze waren aanwezig op de dorpsfeesten om de namen en voornamen van de agenten die verantwoordelijk zijn voor de aframmelingen in het CPT, de dokters die hen indekten, de directeur die sloeg, gijzelde en verschillende moslims verplichtte om varkensvlees te eten bekend te maken. Dit alles zonder ooit het uiteindelijke doel uit het oog te verliezen: de definitieve sluiting van de kampen, en niet ze 'menselijker' maken.

Terwijl dat allemaal plaatsvond, raakten enkele anonieme acties de banken die het CPT financierde, maar ook de eigendommen van de curie en van don Lodeserto, de directeur van de Stichting Regina Pacis. En deze anarchisten waren bereid om deze acties openlijk te verdedigen. De autoriteiten konden het probleem niet langer verbergen. Wat hebben ze dan gedaan? Allereerst hebben ze don Lodeserto opgesloten onder beschuldiging van gijzeling, misbruik van publieke goederen, privaat geweld en de verspreiding van valse geruchten (de prelaat verstuurde naar zichzelf dreigberichten die hij daarna toeschreef aan de 'malafide albanezen'). Daarna hebben ze het CPT van San Foca doen sluiten, don Lodeserto werd onder huisarrest geplaatst en daarna terug in vrijheid gesteld, en dan hebben ze uiteindelijk de anarchisten opgesloten om zich voor enkele jaren van hen te ontdoen. De vooraanstaanden hebben de priester op een verbluffende manier verdedigd. Ter verdediging van de anarchisten, waren er in het beste geval alleen maar oprechte vooroordelen. Gerechtigheid is geschied.

Maar er iets dat niet zo gesmeerd loopt. Het kaartenhuis van de beschuldigingen tegen de rebellen is onhandig en wankel gebouwd, en vooral, de strijd tegen de CPT wordt in heel Italië krachtiger. In april 2005 klimmen de opgeslotenen van het kamp via Corelli in Milaan op de daken, snijden hun aders door en schreeuwen de meest universele eis uit: vrijheid. Gevolgd door de opgesloten immigranten van het CPT Brunelleschi in Turijn, breidt de revolte zich uit naar Bologne, Rome en Crotone. Tientallen onder hen slagen erin te ontsnappen, terwijl de praktische steun aan de strijd zich buiten de muren begint te organiseren. Op hetzelfde moment van manifestaties en initiatieven die de verantwoordelijkheid van zij die zich verrijken door deportaties van immigranten (van Alitalia tot het Rode Kruis, van de transportbedrijven tot de private bedrijven die betrokken zijn in het beheer van de kampen) aanklagen, ontbreken de kleine sabotageacties niet. En doorheen deze spontane convergentie die het geheim is van alle strijden, verspreiden de misdaden die toegeschreven worden aan de anarchisten van Lecce zich.

Het is deze beweging - nog zwak, maar groeiende - die openlijk het probleem van de CPT heeft aangekaart, die de politiekers van links met hun zielige poging om de verantwoordelijkheid voor de kampen af te schuiven op de rechtse regering alleen wandelen heeft gestuurd.

Dat dit alles keet schopt werd aangetoond door de verklaringen van de minister van Binnenlandse Zaken Pisanu over de anarchisten die de immigranten "aanstoken tot revolte" (alsof de onmenselijke omstandigheden waarin ze leven op zich al geen permanent aanstoken zijn), aangezien mensen die de politiecontroles willen voorbijgaan om een aanslag te plegen blijkbaar zonder papieren rondlopen. Waarom? De CPT onthullen niet alleen de uitsluiting en het geweld als fundamenten van de democratie, maar ook de diepgaande link tussen de permanente oorlog, het racisme en de militarisering van de maatschappij. Het is geen toeval dat het Rode Kruis in militaire conflicten aan de zijde van de legers aanwezig is en tegelijkertijd betrokken is in het beheer van verschillende kampen in Italië. Net zoals het geen toeval is dat het Rode Kruis deelneemt aan 'antiterroristische oefeningen' waarmee de regeringen ons wil doen wennen aan oorlog en catastrofe.

Het voormalige CPT van San Foca, naast het strand.

De criminalisering van de vreemdeling - de zondebok voor de collectieve miserie - is sinds altijd al het onderscheidende kenmerk van stervende maatschappijen, en op hetzelfde moment een zeer precies project van uitbuiting. Als de papierloze immigranten niet zouden leven onder de terreur van het opgesloten worden en het teruggestuurd worden naar een land - waar hen vaak enkel oorlog, honger en wanhoop wacht - zouden ze zeker niet werken voor twee euro per uur op de werven van één of ander megalomaan bouwproject, en nog minder zouden hun dode lichamen nadat ze van de stellingen zijn gevallen, bedekt worden met een storting cement. De Vooruitgang heeft hen nodig: het is daarom dat het systeem hen illegaliseert en niet allemaal deporteert; het systeem 'verwelkomt' hen in kampen, onderzoekt hen, selecteert hen op basis van akkoorden met het land van afkomst en naargelang hun onderwerping aan de baas. Het lot dat hen wacht is een reflectie van een maatschappij in oorlog (tegen de economische en politieke concurrenten, tegen de bevolking, tegen de eigen natuurlijke beperkingen).

Eén van de eerste slachtoffers van deze totale mobilisatie is de betekenis van woorden. Dat in de dagelijkse spraak uitdrukkingen zoals 'humanitaire oorlog' zijn binnengeslopen - of hoe een kamp een 'opvangcentrum' wordt genoemd - is veelzeggend over de scheiding tussen de horror die ons omringt en de woorden die haar benoemen. Deze scheiding is tegelijk een verdoving van het geweten. Ze noemen de CPT 'kampen' en gaan daarna stemmen voor zij die ze gebouwd hebben, ze zeggen 'massacre' maar stellen zich tevreden met rustig tegen de oorlog te defileren [de Italiaanse troepen doen mee aan de oorlog in Irak], opdat er niets zou gebeuren. Terwijl er in Milaan een gigantische manifestatie plaatsvond op 25 april 2005 [de 60ste verjaardag van de Bevrijding], stonden de gerevolteerden van het asielcentrum van via Corelli op de daken te schreeuwen dat het verzet niet voorbij is. Maar de retoriek inspelend op de 'bevrijding' heeft de manifestanten zelfs niet een beetje geraakt, ze vieren rustig verder feest.

Misschien is er iets aan het veranderen. Terwijl de propaganda van de Staat de interne vijand - rebel, 'terrorist' - gelijkschakelt met de vreemdeling - de fanatiekeling, de kamikaze -, bewapent het verzet zich en ontploft de 'periferie' op twee passen van ons, daar waar de armen de laatste illusies van integratie in deze maatschappij verbranden. Jongeren horen kamp zeggen wanneer ze CPT horen, en organiseren zich daar ook naar: als vreemdelingen in een vreemde wereld. Ze zijn bereid om de vrijheid samen met anderen te veroveren, zelfs met het risico hun eigen beperkte vrijheid op het spel te zetten. Ze haten tralies, zozeer dat ze het zelfs de grootste smeerlappen niet toewensen (de veel te talrijke don Lodeserto's). De vormen van actief ongenoegen blijven momenteel nog op een afstand, maar zijn nu reeds de aanzet voor iets gemeenschappelijk. Het foute woord is aan het muiten geslagen, en nieuwe houdingen bevrijden nieuwe woorden in de realiteit van het dagelijkse leven.

Laten we zij die niet binnen zijn blijven zitten terwijl anderen werden meegetrokken door de storm niet overlaten aan de wraak van de rechters. In trieste en slaafse tijden, bestaat er een keuze die alle andere bevat: kant kiezen.

(1) Op 12 juli 2007 werden vier van deze kameraden veroordeeld voor 'criminele vereniging' met straffen gaande van 1 jaar en 10 maanden tot 5 jaar. Drie anderen kregen boetes van 100 euro of 1 jaar gevangenis voor specifieke misdrijven. Acht anderen werden vrijgesproken. De 'subversieve vereniging' werd dus niet weerhouden ten voordele van een nog complexere juridische montage.

Où en sommes-nous?

et autres textes
van Miguel Amorós, 88p, mei 2008, Gent (België)

Velen hebben Amorós, lid van de Encyclopédie des Nuisances, pas ontdekt na de publicatie van zijn 'Durruti in het labyrint (EdN, 2007). Er verscheen nu een Franse vertaling van een aantal van zijn teksten die een weerspiegeling geven van de thema's waarmee hij bekend werd aan de andere kant van de Pyreneeën: de arbeidersautonomie, de kwestie van de assemblées, de technologie en de kwestie van de Staat. Vele punten onderscheiden deze post-situationnistische marxist van anarchisten. In die zin vonden we het interessanter om in plaats van een opsomming te geven van deze verschillen de kritische introductie tot de Franstalige brochure te publiceren.

De artikels en samenvattingen van discussies die deze bundel bevat, zijn geschreven door Miguel Amorós zoals vele andere bijdragen aan de discussies die aan de gang zijn in Spanje.

We hebben beslist ze te vertalen omwille van het licht dat ze werpen op de hedendaagse Spaanse geschiedenis, de bedenkingen omtrent technologie en de sociale verhoudingen en omwille van de band die er gemaakt wordt tussen de strijden tegen de milieuvervuiling en de geschiedenis van de klassenstrijd. We waardeerden ook de kritiek op de verschillende vormen die de moderne vervreemding en de valse tegenstand (reformisme, deelstrijden, valstrikken van de regulerende conflicten van het kapitalisme enzovoort) kan aannemen.

Daartegenover staat dat we de keuze hebben gemaakt om andere teksten te laten vallen omdat ze een aantal punten bevatten waarmee we niet akkoord zijn. De discussies die de uitwerking van deze brochure heeft aangewakkerd hebben ons ertoe aangezet om deze inleiding te schrijven en enkele bedenkingen te maken.

Voor alles lijkt het ons noodzakelijk om enkele ambiguïteiten over de natuur en de functie van de Staat uit de weg te ruimen. Bij Amorós, zoals bij vele anderen, wordt de Staat amper gezien voor wat ze fundamenteel is. Verre van louter te zijn wat vaak staatsapparaat genoemd wordt, omvat de moderne Staat het geheel van sociale verhoudingen waarbij het individu gereduceerd wordt tot haar rol als lid van een organische gemeenschap die haar overstijgt. De Staat plaatst zichzelf tegelijkertijd als incarnatie en garantie van het algemene, zelfs universele belang, tegenover een verondersteIde som van particuliere belangen die 'per definitie' tegengesteld zouden zijn. En zo dient de Staat door zich een valse positie van scheidsrechter aan te meten, niet alleen de belangen van de heersende klasse maar dringt ze ook door in het bewustzijn van allen. De 'burgers' worden opgeroepen of gedwongen om 'zich nuttig te maken' en zich te ontdoen van hun 'egoïstische' eigenheden en verlangens.

De relaties worden bemiddeld door de collectiviteit, directe verhoudingen worden beschouwd als potentieel gevaarlijk. Deze integratie van het denken, van de ideologie van de Staat – waarvan één van de uitdrukkingen de burgerparticipatie is – gaat dus veel verder dan het aantal ambtenaren! Het lijkt dus erg gewaagd om te spreken over de "verdwijning" van de Staat, zoals dat vandaag vaak gebeurt. Daarenboven: als bepaalde vormen (bijvoorbeeld de Natie-Staat of de Welvaart-Staat) inderdaad ertoe neigen weggevaagd te worden door andere zoals de supranationale instellingen – hoewel dit proces zeker niet op een éénduidige en rechtlijnige manier geschiedt – zien wij daar geen verlies van Staat in maar een overbrenging van de macht, de versterking van een aantal van haar functies, van een aantal van haar aspecten naargelang de omstandigheden en noden.

Op dezelfde manier weigeren we onszelf te verliezen in eindeloze uitwijdingen over de verdwijning van de sociale Staat ten voordele van de straffende Staat, niet om evoluties niet te erkennen, maar omdat het ons eigen maken van deze valse tegenstelling neerkomt op scheiden wat samenhoort en de intrinsieke macht en dwingende rol van de Staat negeren.

Tenslotte wordt de verondersteIde wegvaging van de Staat vaak gebruikt om te spreken over een autonome ontwikkeling van het Kapitalisme. Als het kapitaal zich inderdaad uitstrekt over de hele planeet en over de verhoudingen die ze wil uniformiseren, dan is dat evenwel niet altijd los van de Staat (ook met haar traditionele structuren) waarop het kapitaal blijft steunen.

Er is een andere kwestie die we willen verdiepen in verband met bepaalde teksten van Amorós, en vooral over de vele zogenaamde anti-industriële analyses, over de rol en de plaats van de technologie.

Amorós, die terecht het technocratische systeem omschrijft als de nauwe vermeniging van de uiteenlopende economische, politieke en technologische belangen,

schuift dit laatste aspect naar voren als een extra element in de continuïteit. En het is onbetwistbaar dat de opkomst en de vooruitgang van de technologieën ruim bijgedragen hebben tot zowel de reïficatie van de wereld als tot de transformatie van de sociale verhoudingen en de dubbele beweging van atomisering en massificatie.
We vinden nochtans dat hij niet volledig ontsnapt aan een tendens die van de technologie het centrale punt van haar kritiek maakt en haar een overdreven gewicht en soms zelf een autonomie toekent. Dat komt juist neer op de technologie loskoppelen van de sociale verhoudingen die haar voortbrengen en tegelijktijd voortgebracht worden door de technologie. En deze scheiding mondt vaak uit op een monolithische visie op de aan de gang zijnde processen.
De technologie is niet de enige motor van deze wereld. Het kapitalisme valt niet te reduceren tot de virtuele financiële stromen. We leven niet onder het enige rijk van de managers en experten die, ondanks de doordringdheid van hun woord volgens de rechte lijn van de vooruitgangsideologie, doorgeefluiken van belangen zijn die hen vaak overstijgen. De nieuwe technologieën – bovenop de winsten die ze betekenen – zijn vandaag een extra domesticatie-instrument waarmee de bezitters en de Staat zich uitrusten. Deze gesofisticeerde middelen komen bij de andere vormen van sociale controle, van politionele en militaire controle, van burger- en gemeenschapscontrole die hoewel ze soms contradictoir zijn, altijd al complementair zijn gebleken. Het lijkt ons dat een verzet dat zich toelegt op de diabolisering van de technologie zichzelf veroordeelt om op gedeeltelijke bases te blijven die amper de bestaande orde in vraag stellen. De alsmaar meer manifeste toeëigening van alle aspecten van ons leven door het getechnologiseerde kapitalisme komt bij de vormen van voorgaande vormen van uitbuiting en vervreemding (slavernij, pre-industriële loonverhoudingen, religie, kuddegeest enzovoort) die blijven voortbestaan. Dit vergeten houdt het risico in ons te doen vervallen in de nostalgische verheerlijking van oude waarden en verloren gemeenschappen en zo zouden we wel erg ontwapend tegenover het heden komen te staan. Tenslotte mag het benadrukken van de draagwijdte van de ramp die veroorzaakt wordt door de destructieve pletwals van het kapitalisme niet leiden tot het vervallen in de ideologie van de angst die gepromoot wordt door de heersende macht, noch tot een fatalisme dat verlamt. In feite leiden deze twee reacties ertoe ofwel de echte oorzaken van de situatie te verduisteren, ofwel de mogelijkheden voor revolte te ontkennen en zich vervolgens binnen een perspectief van overleven te plaatsen. De revolutionaire omvorming van deze wereld wordt zo *de facto* uitgesteld tot een hypothetisch "na de catastrofe".
Nogmaals is het de passiviteit tegenover de bestaande orde die hier versterkt uitkomt. Daarom vonden we het echt onaangenaam om in de conclusies van het bilan dat Amorós maakt van de Encyclopédie des Nuisances (waarvan hij deel uitmaakte) (1) terugtrekkingsdoelen te lezen zoals de afscheiding van deze koopwarenwereld alsof dat mogelijk is of de handhaving van de theorie in afwachting van betere tijden. Wij denken daarentegen dat, al is de bezorgdheid tegenover deze angstaanjagende ontwikkelingen terecht, het de woede is die moet spreken en dat haar uitdrukking in daden mogelijk en noodzakelijk blijft.

Er is een laatste kwestie waarover we het zouden willen hebben : de notie van democratie. Amorós bekritiseert er de institutionele uitingen van – de bourgeoisdemocratie, het parlementarisme, het syndicalisme – maar rehabiliteert haar onder de vorm van directe democratie zonder de principes waarop ze gebaseerd is in vraag te stellen: de vertegenwoordiging van individuen en de collectieve soevereiniteit. Zoals met de Staat lijkt het ons essentieel om de democratische fictie aan te vallen voor wat ze beweert te zijn: de incarnatie van een algemeen belang waarmee de individuen verondersteld worden zich te identificeren en waartoe ze geroepen worden zich te onderwerpen. In naam van "de wil van allen" beweert de democratie conflicten te regelen met meerderheden, rechten en plichten; in naam van de vrijheid van allen, is het de vrijheid van elkeen die geamputeerd wordt; in naam van de collectieve soevereiniteit wordt het principe van autoriteit boven elk van haar leden gesteld. Deze paradox duidelijk maken leidt ons eveneens tot een kritiek op de vormen van directe democratie, zoals de assemblée, die bijzonder opgehemeld wordt in tijden waar de horizontaliteit van de vorm het wint op de inhoud. Het gaat er ons niet om elk belang aan de assemblées te ontzeggen, die uiteraard ruimtes voor discussie en coordinatie kunnen zijn, maar wel om er de limieten van te stellen wanneer ze beslissingsorganen worden en autoriteit krijgen. Wij willen andere mogelijke vormen van vrije vereniging bedenken die de valse tweedeling tussen individueel en collectief belang overstijgen. In verschillende teksten van Amorós hebben we ons gestoord aan de idealisering van de assemblée die voorgesteld wordt als de vorm van zelforganisatie bij uitstek, terwijl die zich ook kan omvormen tot een rem op elk individueel initiatief. Zo stelt de auteur in de tekst over de arbeidersautonomie van de jaren '70 (2) wat ontsnapte aan "de controle van de assemblées" voor als over het algemeen schadelijk voor de autonomie van de strijd. De ervaring heeft nochtans sinds lange tijd aangetoond dat de ergste vijanden van de autonomie zich op hun beurt kunnen bedienen van de "soevereiniteit" van de assemblée om de daden van de meer vastberaden "minderheden" te isoleren en hen te onderwerpen aan de apathie van de meer gematigde sectoren. En als hij vandaag de individuele actie of de actie in kleine groepen rehabiliteert – praktijken die hij in andere tijden als avonturistisch bestempelt – dan is dat om strijdperspectieven te halen uit een context die hij als catastrofaal omschrijft, vertrekkende vanuit de onmogelijkheid van een klasse- of collectieve actie.

Gedwongen de ontbinding van de

klassegemeenschappen vast te stellen, zien we nochtans dat de uitbuiting blijft voortbestaan en zelfs verergert, dat ondanks het bekomen – door dwang en integratie – van een zekere sociale consensus de contradicties blijven bestaan en zich uiten in de sociale oorlog die aan de gang is. Er bestaan zeer zeker nog gerevolteerde proletariërs. In elk geval, wat ons betreft, redeneren wij niet in termen van "historische subjecten" en aanvaarden wij de onderwerping van het individu niet, noch aan de vervreemde massa's van vandaag, noch aan de bewuste klasse van gisteren. De antagonismen zijn klasse-gebonden, maar de revolte is individueel en het is doorheen de medeplichtigheden die geweefd worden dat ze collectief wordt.

Indien het functioneren van de Staat en het Kapitalisme zich tot op zo'n punt gecomplexifieerd heeft dat het letterlijk aan ons voorbij gaat, dan gaat het toch niet over onbelichaamde, verafgelegen en onraakbare monsters. De vermenging van de verschillende vormen van uitbuiting en overheersing, eerder dan ons te duwen naar de onmacht of de berusting, vraagt voor alles de noodzaak om in de kritiek de verschillende aspecten van het systeem te verbinden, om het beter te kunnen aanvallen in haar geheel en in haar fundamenten, in het perspectief dat ons interesseert: dat van vrijheid en sociale revolutie.

Mei 2008

(1) Inleiding tot de Spaanse uitgave van "*Histoire de dix ans*", p. 65

(2) *Que fut l'autonomie ouvrière ?*, p 72

Incognito

Ervaringen die de identificatie tarten
Typemachine, Gent (België) 100 p., oktober 2008

"Een aanval in de duisternis, een sprong in het mysterie van het incognito, een parallelle dimensie waar zelfs wat gezegd kan worden, vaak niet gezegd wordt."

Dit boek dat in 2003 gepubliceerd werd in Cuneo (Italië) en onlangs vertaald werd in het Nederlands, brengt een tiental teksten over clandestiniteit samen, vertrekkende vanuit de ervaringen van mensen die zich in deze vaak ongekende situatie bevinden of bevonden hebben.

Deze teksten hebben niet de intentie om een theorie te brouwen vanuit de mogelijkheid van clandestiniteit. In die zin steekt het boek geen lofrede af waarmee sommigen die er vaak niets vanaf weten, zich heden ten dagen willen doen opmerken in hun opbod aan 'radicaliteit'. Evenmin wordt de clandestiniteit afgeschilderd als een hoger stadium in het revolutionair parcours. Integendeel. De verschillende auteurs (allen anoniem, wat getuigt van een, laten we zeggen, zekere smaak) beschouwen de clandestiniteit naargelang hun karakter en projectualiteit als een mogelijkheid die zich soms omvormt tot noodzaak, en waarover dringend discussie moet geopend worden. Al is het maar omdat er tientallen kameraden momenteel op de vlucht zijn - maar volgens ons nog meer omdat de conditie van clandestiniteit toebedeeld wordt aan een alsmaar groter deel van de bevolking.

Dit proces van clandestinisering verwarren met een stap in de richting van minder controleerbaar zijn, komt er in feite op neer om de bedoeling van de macht niet te erkennen om bepaalde personen die als 'hinderlijk' beschouwd worden af te scheiden en te isoleren of om een deel van de bevolking nog zwaardere uitbuitingsomstandigheden te doen aanvaarden. Je zou zelfs kunnen stellen dat zo'n logica zich regelrecht plaatst op het terrein van de Staat, het is te zeggen, van de legaliteit of haar tegendeel, in het geloof dat de illegaliteit een oncontroleerbare conditie is. Volgens ons gaat het er eerder om een projectualiteit te ontwikkelen die a-legaal is.
Als we de reis doorheen de clandestiniteit simpelweg beschouwen als een mogelijkheid, niet alleen omwille van een zweepslag van de repressie maar ook als een instrument dat haar betekenis kan hebben om bepaalde acties te verwezenlijken, dan is het duidelijk dat de taboes breken rondom deze kwestie, de discussie aangaan en de uitwisselingen daaromtrent al haar dringendheid en noodzakelijkheid behouden heeft.

We willen nog onderlijnen dat als de bedoeling van dit boek is om in de eerste plaats de discussie aan te gaan vanuit de ervaringen van vele kameraden, het ook gaat om een poging om bepaalde - eerder technische - aspecten in verband met de clandestiniteit te delen. In die zin kan het boek bijna gelezen worden als een 'handleiding', wat zeker haar belang heeft.

□

Del tiempo en que los violentos tenían razón

Asturias 1990-2005
Ed. Llar & Klinamen, Spanje, 275 p., mei 2005

“De teksten die we in dit boek voorstellen, werden niet geschreven door één, twee personen of door een groep theoretici. De overgrote meerderheid van mensen die deel waren van de internationalistische en revolutionaire autonome beweging in Asturië hebben de voorbije vijftien jaren meegewerkt aan deze teksten. We hebben allen de commissariaten en sommigen onder ons de gevangenissen van de democratie gekend.”

Deze bundeling teksten, pamfletten en artikels beslaat de periode van 1990 tot 2005. Het is een verzameling van sporen van agitatie rondom verschillende thema’s zoals kraken, dienstweigering, stakingen op de scheepswerven, de zwarte zee van de Prestige, de zogenaamde anti-globaliseringsbeweging, de Eerste Mei, de specifieke repressie tegen revolutionairen, de tweede oorlog in Irak en de aanslagen in Madrid.

Je kan een aantal contradicties waarnemen tussen de teksten die geschreven werden op verschillende momenten en niet noodzakelijk door dezelfde mensen. Je voelt sterk de indruk die bepaalde strijden (zoals het gewelddadig verzet tegen de industriële herstructurering) hebben gemaakt en vooral de theoretische mengelmoes die toen onvermijdelijk leek. In Spanje was de hegemonie van de CNT vleugellam geworden en de kameraden die afstand namen van het officiële anarchisme ontdekten of herondekten stromingen die gingen van wat toen omschreven werd als ‘insurrectionalisme’ tot het radencommunisme die wanneer ze zonder onderscheid geconsumeerd worden, erg onverteerbare mengsels geven. Naar de eigen woorden van de auteurs, situeren ze zich in de lijn van de spartakisten, de opstandelingen van 1934 (die met de kreet “Verenig jullie, broeders proletariërs” alle arbeiderskrachten van Asturië samenbracht tegen de bourgeoisie), de revolutionairen van juli 1936 en van mei 1937, de Situationistische Internationale, de MIL, de Commandos Autonomos Anticapitalistas, de Angry Brigade, het jaar 77 in Italië, etc. Een ietwat vloekende, maar op z’n minst explosieve cocktail.

Geen weinig humor en ironie, herwerkte strips: de toon van een groot deel van het boek is erg situationistisch. Nochtans gaat het niet om het soort situationisten zoals die aan deze kant van de Pyreneeën welig tieren. Het verschil tussen diegenen die van de theorie gebruik maken om te spuwen op de strijden van het moment (zoals een Sanguinetti vroeger of zoals een Mandosio nu) en diegenen die er zich mee bewapenen om de aanval tegen deze wereld in te zetten, is altijd al erg duidelijk geweest. De auteurs van deze bundeling maken zonder twijfel deel uit van de tweede groep.

Het artikel met als titel “*Over sabotage als één der schone kunsten*” dat gepubliceerd werd in de krant *Llar* in 1999 en ondertekend is door het Asturiaans Instituut voor Vergelijkend Vandalisme is er een uitstekend voorbeeld van. Sabotage en vandalisme worden erin verdedigd als één van de vormen die de proletarische woede vandaag aanneemt. De tekst kadert ze ook terug in de historische context van de klassenstrijd. Daarnaast neemt de tekst ook de gewapende strijd op de korrel en neemt de verdediging op voor affiniteitsgroepen en diffuse aanvallen die ondermeer door de verscheidenheid van doelwitten een kritiek bevatten die totaal zou zijn. In een periode waar aanvallen tegen interimbureau’s erg verspreid waren, stelt de tekst voor om deze aanvallen niet te beperken tot de meest extreme vormen van uitbuiting.
Twee lange chronologieën ook die gekruid werden met citaten gaande van Baudelaire over Rosa Luxemburg tot Bonanno (*Asturiaans poëtisch jaarboek 1999* en *2000*) geven een idee van de opschudding van die jaren die in dit boek beperkt wordt tot Asturië maar zich uitstrekte over het hele schiereiland.

Naar het einde toe van het boek vind je enkele artikels uit de krant *Arde* die verschenen tussen 2002 en 2003. Hier wordt de toon veel marxistischer. Ze spuwen dan wel op de bolsjevieken van de PCE [Spaanse communistische partij] maar verdedigen bijvoorbeeld het concept van de “dictatuur van het proletariaat” met als voorbeeld de Asturiaanse opstand van 1934 toen “het gewapende proletariaat op autoritaire manier de macht van de kapitalistische Staat omvergeworpen heeft.” In de mate dat een opstand altijd bloedig is en een revolutie een extreem gewelddadig proces is dat, ik geef het toe, niet altijd van de minst autoritaire is, heeft het aanvaarden van dit geweld om een revolutie af te dwingen en te verdedigen tegen de vijand niets te maken met één of andere “dictatuur”. En daarenboven is het volledig onnozel om een concept te gaan recycleren dat reeds lang in de vuilbak van de geschiedenis had moeten belanden aangezien het al in de praktijk bewezen heeft wat het is *op zich*. Een “dictatuur van het proletariaat” (met haar wetten, haar legers en haar volksgevangenissen) kan nooit iets anders zijn dan een dictatuur *tegen* de proletariërs.

Tenslotte valt de ietwat verwarde en op z’n minst jargoneske theoretische bekleding die af en toe de woede van de auteurs komt verhullen over het algemeen te betreuren. Het blijft een interessant document dat een goede weerspiegeling biedt van een bepaalde tijd, maar je vindt er wel een beetje vanalles in terug.
Oppassen dus voor indigestie!

□

Maar hij heeft noch 'nee' noch 'ja' gezegd.
Hij is vertrokken!
Lafhartig!
Zoals altijd!
Hij is vertrokken...
Hij is opgetrokken naar de dood!...
Zonder te begrijpen waarom.
Zoals altijd.
En de dood is gekomen...
Ze is komen dansen op de wereld: gedurende vijf lange jaren!
Ze danste macaber doorheen de modderige loopgrachten
overal ter wereld.
Ze danste met haar bliksemvoeten...
Ze danste en lachte...
Lachte en danste...
Gedurende vijf lange jaren!
Ah, hoe vulgair is de dood wanneer ze danst zonder op haar rug
de vleugels van een idee te hebben.
Hoe onnozel om te sterven zonder te weten waarom...
We hebben haar gezien, de Dood - toen ze danste.
Het was een zwarte Dood, zonder doorschijnendheid.
Het was een Dood zonder vleugels!
Hoe lelijk en vulgair was ze...
Hoe waggelend was haar dans.
Maar ze danste!
Je moest zien hoe ze hen wegmaaide - al dansende -, al de
overtolligen en al diegenen die nog overbleven. Al diegenen voor
wie - zo zegt de grote bevrijder ons - de Staat uitgevonden werd.
Maar helaas! Ze maaide niet alleen hen weg.
De dood - om de Staat te wreken - maaide ook diegenen weg die
niet nutteloos waren, en zelfs diegenen die noodzakelijk waren!...
Maar diegenen die niet nutteloos waren, diegenen die niet te veel
waren, diegenen die ten onder zijn gegaan terwijl ze 'nee!' zeiden,
zullen gewroken worden.
Wij zullen ze wreken.
Wij zullen ze wreken omdat het onze broeders waren!
Wij zullen ze wreken omdat ze gevallen zijn
met sterren in hun ogen.
Omdat ze al stervende de zon gedronken hebben.
De zon van het leven, de zon van de strijd, de zon van een Idee.

Renzo Novatore, *Verso il nulla creatore*, 1924

En elders?

Italie

Biblioteca F. Ferrer
C.P. 1849
16100 Genova Centro

Spanje

Zapateneo Kultur Elkartea
Zapateria, 95
01001 Gasteiz -Araba

www.zapateneo.net

Zwitserland

Bibliothek Benzino
Binz, Uetlibergstr. 111a
8045 Zürich

acorpsperdu.ger@gmail.com

Uruguay

Biblioteca Anarquista del Cerro
Chile y Viacaba
Montevideo

A Corps Perdu

3 euro

21ter, rue Voltaire
75011 Parijs
Frankrijk

revue.acorpsperdu@gmail.com
www.acorpsperdu.net
Volgend nummer: juli 2009